

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASİ TARİH BİLİM DALI

AVRUPA'DA YÜKSELEN POPÜLİZMİN GÖÇ
POLİTİKALARINA ETKİSİ: ALMANYA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nazlıcan Dilan Tahincioğlu

KOCAELİ, 2020

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASİ TARİH BİLİM DALI

AVRUPA'DA YÜKSELEN POPÜLİZMİN GÖÇ
POLİTİKALARINA ETKİSİ: ALMANYA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Nazlıcan Dilan Tahincioğlu

Danışman

Dr. Öğretim Üyesi Pelin Sönmez

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 13012021/02

KOCAELİ, 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR.....	vi
GİRİŞ	1
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVEDEN POPÜLİZM: POPÜLİZMİN TANIMI VE POPÜLİZM İLE DEMOKRASİ İLİŞKİSİ.....	5
1.1. POPÜLİZMİN TANIMI VE POPÜLİZMİN POPÜLER KAVRAMLARI: DÜNYADAKİ ÖRNEKLER ÜZERİNDEN SAĞ VE SOL POPÜLİZM	5
1.1.1. Popülizmin Tanımı.....	5
1.1.2. Popülizmin Popüler Kavramları: Sağ Popülizm ve Sol Popülizm.....	10
1.1.2.1. Dünyadaki Örnekler Üzerinden Sağ Popülizm	12
1.1.2.1.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD).....	12
1.1.2.1.2. Avrupa.....	14
1.1.2.1.3. Asya-Pasifik ve Latin Amerika	27
1.1.2.2. Dünyadaki Örnekler Üzerinden Sol Popülizm	28
1.1.2.2.1. Latin Amerika	28
1.1.2.2.2. Avrupa.....	31
1.2. DEMOKRASİ, AVRUPA’DA DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ VE POPÜLİZM İLE DEMOKRASİ İLİŞKİSİ	33
1.2.1. Demokrasinin Tanımı ve Avrupa’da Demokrasinin Gelişimi.....	33
1.2.1.1. Demokrasinin Tanımı	33
1.2.1.2. Avrupa’da Demokrasinin Gelişimi.....	35
1.2.1.3. Popülizm ile Demokrasi İlişkisi.....	37

2. AŞIRI SAĞ, İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDAN BUGÜNE ALMANYA'DA AŞIRI SAĞ PARTİLER VE ALMANYA'DA SAĞ POPÜLİST SİYASET.....	48
2.1. AŞIRI SAĞ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ.....	48
2.2. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDAN BUGÜNE ALMANYA'DA AŞIRI SAĞ PARTİLER.....	52
2.2.1. Die Republikaner.....	53
2.2.2. Deutsche Volksunion.....	54
2.3. SAĞ POPÜLİST SİYASET VE ALMANYA'DA SAĞ POPÜLİZM....	55
2.3.1. Almanya'da Sağ Popülizm: Alternative für Deutschland (AfD).....	57
2.3.1.1. AfD'nin Parti Programı.....	60
3. AB GÖÇ YÖNETİŞİMİ VE ALMANYA'NIN GÖÇ POLİTİKALARI..	70
3.1. AB GÖÇ YÖNETİŞİMİ	70
3.1.1. 1985 Schengen Anlaşması.....	71
3.1.2. 1990 Dublin Sözleşmesi.....	71
3.1.3. 1992 Maastricht Anlaşması	72
3.1.4. 1999 Amsterdam Anlaşması.....	72
3.1.5. 1999 Tampere Zirvesi	73
3.1.6. 2010 Lizbon Anlaşması	73
3.2. 1973-2015 YILLARI ARASINDA ALMANYA'NIN GÖÇ POLİTİKALARI VE 2015 MÜLTECİ KRİZİ SONRASI AB GÖÇ YÖNETİŞİMİ VE ALMANYA'NIN TUTUMU	74
3.2.1. 1973-2000.....	76
3.2.2. 2000-2015.....	77
3.2.3. 2015 Mülteci Krizi Sonrası AB Göç Yönetişimi ve Almanya'nın Tutumu.....	78
SONUÇ.....	85
EK.....	93
KAYNAKÇA	97
ÖZGEÇMİŞ.....	105

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışmamın başından sonuna kadar her aşamasında bilgileri, fikirleri ve desteğiyle beni aydınlatan, anlayışı ve motive edici sözleriyle umutsuzluğa kapıldığım her an beni yüreklendiren ve bu süreci mümkün olabilecek en keyifli hale getiren değerli danışman hocam Dr. Pelin Sönmez'e çok teşekkür ederim.

Philipps Marburg Üniversitesi'nden Dr. Can Zeyrek hocama bana zaman ayırdığı, kıymetli fikir ve önerileriyle yol gösterdiği ve çalışmama farklı bir bakış açısı kazandırdığı için teşekkür ederim.

Bu çalışmanın büyük bir bölümü tüm dünya pandemi salgınıyla boğuşurken yazıldı. Bu süreçte fiziken olamasa da kalben her zaman yanımda olduğunu hissettiren ve benimle beraber gün sayan arkadaşlarıma; maddi ve manevi desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen, beni her koşulda destekleyen anneme, babama ve kardeşime teşekkür ederim. Hepinize minnettarım.

AVRUPA'DA YÜKSELEN POPÜLİZMİN GÖÇ POLİTİKALARINA ETKİSİ: ALMANYA ÖRNEĞİ

ÖZET

2017'de Cambridge Dictionary tarafından yılın sözcüğü seçilen popülizm, siyaset bilimi literatüründe uzun yıllardır tartışma konusu olan bir kavram olmasına rağmen üzerinde bir konsensüse varılamamıştır. Kavramın içeriğine ve işleyişine dair farklı yaklaşımlar hem teori hem de pratikte kavramın sürekli olarak güncellenmesini beraberinde getirmiştir. İdeolojik bir temeli olmayan bu siyasi araca başvuran liderler ise popülist olarak adlandırılmıştır. Popülist siyaset ve popülist liderler sağ ve sol kanadın her ikisinde de kendini göstermesine rağmen, özellikle Avrupa'da yeniden yükselişe geçen aşırı sağ ile birlikte anılmaya daha yatkındır. Kavramın tanımına yönelik farklı yorumlara rağmen her iki ideolojide var olan ortak noktalar, popülizmin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Aşırı sağın yeniden yükselişe geçişi ve buna bağlı olarak şekillenen göç politikaları, popülizm ve demokrasi arasındaki ilişkinin de yeniden tartışılmasına neden olmuştur. Bu çalışmanın amacı, popülizm ve aşırı sağ arasında bir bağlantı olup olmadığını tartışmak ve muhalefet konumundaki popülist hareketlerin ana akım göç politikalarına etkisini Almanya'daki sağ popülist parti Alternative für Deutschland (AfD) partisi örneği üzerinden incelemektir.

Anahtar kelimeler: popülizm, popülist lider, göç, Almanya, AfD

RISE OF POPULISM IN EUROPE AND ITS EFFECT ON MIGRATION POLICY: THE CASE of GERMANY

ABSTRACT

Populism, Cambridge Dictionary's 2017 word of the year, has been a subject of discussion in political science literature for many years; however, its definition has not yet been agreed upon. Although populist politics and populist leaders are seen on both the left and right wing, they tend to be associated more with the far-right parties which are on the rise in Europe. Despite different interpretations of populism's definition, common points in both ideologies can be used to better understand the concept.

The rise of the far right, as well as the migration policies shaped by this effect, has led to a discussion of the relationship between populism and democracy. The aim of this study is to discuss whether there is a link between populism and the far right and to examine the effect of populist movements in opposition to mainstream immigration policies through the example of the right-wing populist party Alternative für Deutschland (AfD) in Germany.

Key words: populism, populist leader, migration, Germany, AfD

KISALTMALAR

- AB:** Avrupa Birliği
ABD: Amerika Birleşik Devletleri
AfD: Alternative für Deutschland (Almanya için Alternatif)
AP: Avrupa Parlamentosu
BfV: Anayasa Koruma Teşkilatı
BJP: Hindistan Halk Partisi
CDU: Hristiyan Demokratik Partisi
CSU: Hristiyan Sosyal Birlik Partisi
DRP: Alman Sağ Partisi
DVU: Alman Halk Birliği
FN: Ulusal Cephe
FPÖ: Avusturya Özgürlük Partisi
JA: Gençlik Alternatifi
NPD: Almanya Ulusal Demokratik Partisi
NZF: Önce Yeni Zelanda
ONP: Tek Ulus Partisi
ÖVP: Avusturya Halk Partisi
PEGİDA: Batı'nın İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar
PiS: Hukuk ve Adalet Partisi
PVV: Hollanda için Özgürlük Partisi
REP: Cumhuriyetçiler
SPD: Almanya Sosyal Demokrat Partisi
SRP: Sosyalist Reich Partisi
SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK: Sivil Toplum Kuruluşu
UKIP: Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi
ZDF: Almanya İkinci Kanalı

GİRİŞ

Ionescu ve Gellner popülizm üzerine yazdıkları kitaba “Dünyada bir popülizm hayaleti geziyor” (Müller, 2016: 21) referansı ile başlamış olsa da içinde bulunduğumuz siyasi iklimde o hayaletin bugün kanlı canlı önümüzde durduğunu görmekteyiz. Popülizm, üzerinde en çok tartışılan fakat belli bir kalıba sokulamayan kavramlardan bir tanesidir. Isaiah Berlin’in popülizmi “Cindrella Complex”ine benzetmesi de bu yüzden: “Popülizm şeklinde bir ayakkabı var fakat hiçbir ayak buna uymuyor!” (Berlin, 1967)

2016’da Donald Trump’ın Amerika Birleşik Devletleri Başkanı seçilmesi ve Birleşik Krallık’taki Brexit süreci gibi gelişmelerle popülizm 2017 yılında Cambridge Dictionary tarafından yılın sözcüğü seçilmiş ve şöyle tanımlanmıştır: “Political ideas and activities that are intended to get the support of ordinary people by giving them what they want.”¹ En temel sözlük anlamıyla “sıradan insanların isteklerine kulak vererek destek görmeyi amaçlayan siyasi oluşuma verilen isim” anlamına gelen popülizmin popülaritesinde son yıllarda gözle görülür bir artış olsa da bu kavramın kökeni on dokuzuncu yüzyıla kadar dayanmaktadır.

Literatürdeki güncel popülizm tartışmaları ise popülizme farklı yaklaşımlar geliştirmiştir. Akademik çalışmalarda en çok başvurulan yaklaşımlardan biri olan düşünsel yaklaşım, popülizmi dünya görüşüyle şekillenen bir fikirler kümesi, yani bir ideoloji olarak görmektedir. Bu yaklaşımın başlıca savunucuları ise Mudde, Kaltwasser, Canovan ve Müller, popülizmin bu türünün Avrupa kıtasında daha çok görüldüğü konusunda fikir birliği içerisindedir. (Canovan: 1998, Müller: 2016, Mudde ve Kaltwasser: 2019) Popülist çalışmalarda kullanılan bir diğer yaklaşım ise stratejik yaklaşımdır. Düşünsel yaklaşımı benimseyen teorisyenlerden farklı olarak, popülizm

---

¹ Cambridge Dictionary, “populism” <<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/populism>> (Erişim Tarihi: 08.01.2020)

“olan” değil, “yapılan” bir şeydir; bir başka deyişle, bu yaklaşımı benimseyen teorisyenler, popülizmi bir nesne değil politika yapma tarzı olarak ele alırlar. Weyland ve Jansen gibi teorisyenler popülizmi, çok sayıda insanın desteğini alan aktörlerin iktidarı ele geçirmek suretiye uyguladığı bir strateji olarak tanımlamış ve popülizmin bu türünün Latin Amerika, Asya ve Afrika coğrafyalarında bulunduğunu savunmuşlardır. Popülizm çalışmalarında önemli bir diğer yaklaşım ise söylemsel ya da performatif yaklaşımdır. Bu yaklaşım, siyasetin ve siyasi kimliğin yapı ve işleyişinde önemli etkileri olan dile ve retoriğe odaklanmakta ve popülizmi, iktidar mücadelesinde kullanılan bir söylem olarak tanımlamaktadır. Popülizm tartışmalarında bu yaklaşımı benimseyen en önemli teorisyenler ise Laclau, Mouffe ve Ostiguy olarak karşımıza çıkmaktadır. Düşünsel yaklaşım Avrupa ve Amerika kıtalarındaki popülizm çalışmalarında yaygın şekilde kullanılırken söylemsel/performatif yaklaşım ise Yunanistan, Güney Afrika, ABD, Arjantin, Filipinler ve Avustralya gibi coğrafyalarda daha yaygındır. (Moffitt, 2020:13-21)

Popülizm çalışmalarında sıklıkla kullanılan bu üç farklı yaklaşıma rağmen temel olan bir özellik vardır ki popülist lider, parti ya da söylemleri tanımlarken ortak bir zemin yaratılmasına olanak sağlar. Popülizm tartışmalarının hemen hepsi, popülizmin insanları halk ve elitler şeklinde iki kutuplu bir mekanizma olarak konumlandığı ön kabulüyle başlar. Popülizmin çekirdeğini oluşturan bu temel özelliğin ardından başka kriterler eklenip çıkartılarak popülizmin varyasyonları oluşturulagelmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Almanya parlamentosundaki en büyük muhalefet partisi olan sağ popülist Alternative für Deutschland (AfD) partisinin yükselişini açıklarken bu partinin göç konusundaki söylemlerinin ve taleplerinin kamuoyunda yarattığı tepkiyle bağlantılı olarak Almanya'nın göç politikalarına etki edip etmediğini araştırmaktır. Çalışmanın sonucunda popülist partilerin iktidarda olmasa bile iktidara güçlü bir baskı kurabileceği ve sağ popülist parti AfD'nin de Almanya'daki iktidar partileri üzerinde özellikle göç politikası yapımında ve karar alım sürecinde böyle bir baskı kurduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın bölümlere ayrılmasının temel nedeni, popülizmin ilişkili olduğu kavramlardan bağımsız düşünülmemeyeceği gerçeğidir. Bu çalışmanın asıl konusunu

oluşturan sağ popülizmi anlayabilmek için yine en çok ilişkili olduğu demokrasi ve aşırı sağ kavramlarının da tanımlanması gerekir. Bu sebeple çalışma üç ana bölümden oluşmuştur.

Çalışmanın birinci bölümünde, literatürdeki popülizm kuramları ve kavram hakkındaki tartışmalara değinildikten sonra dünyadaki örnekler üzerinden sağ ve sol popülist hareketler incelenecektir. Sağ ve sol popülizmin uygulamaları bulunduğu coğrafyaya göre farklılık gösterdiğinden bu bölüm ABD, Avrupa, Latin Amerika ve Asya Pasifik alt başlıklarına ayrılmıştır. Bu bölümde incelenecek ülkelerin seçilmesinin amacı, popülizm literatüründe popülist hareketlerin başlangıç noktası olarak gösterilen ABD'deki geçmiş ve güncel durumu incelemek, çalışmanın öznesi olan Avrupa'da ve Asya Pasifik bölgesinde güncel olarak yükselişe geçen sağ popülizmin ülkeler bazında görünürlüğünü açıklamak ve sol popülizmi, bir gelenek haline geldiği Latin Amerika'daki örnekleri üzerinden açıklamaktır. Aynı bölümde daha sonra popülizm ile demokrasi arasındaki ilişki incelenmeden önce demokrasinin ne anlama geldiği ve bugün çalışmanın öznesini oluşturan Avrupa'da hangi şekliyle var olduğu açıklanacak, daha sonra demokrasinin popülizm ile olan tartışmalarda nasıl konumlandığı incelenecektir. Bölümün sonunda popülist siyasetin demokrasiye olumlu ve olumsuz etkileri yine literatürdeki tartışmalar üzerinden açıklanacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde özellikle sağ popülizmin kendisinden ayrı düşünülmediği, zaman zaman kavramsal çelişiklere neden olan aşırı sağ kavramı ve içerdiği özellikler açıklanacak, Almanya'da İkinci Dünya Savaşı'ndan bugüne görülen aşırı sağ partiler örneklenecektir. Daha sonra aşırı sağ ve sağ popülist hareketin benzerlik ve farklılıklarına değinilerek Almanya'da 2013 yılından sonra ivme kazanan sağ popülist parti Alternative für Deutschland (AfD) incelenecektir. Bu bölümde AfD'nin parti tüzüğünden hareketle benimsedikleri politikalar açıklanacaktır.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise Soğuk Savaş ertesinden bugüne Almanya'nın göç politikaları dönemsel bazda incelenecek, özellikle 2015 yılındaki mülteci krizi ve Almanya'nın tutumuna ağırlık verilecektir. AfD'nin göçmen ve mültecilere karşı önerdiği politikalar ve geliştirdiği söylemler de bu bölümde incelenecek, bu söylemlerin Almanya'nın göç politikalarında etkili olup olmadığı tartışılacaktır. Son olarak bu tezin yazıldığı dönemde gerçekleşen 2020 mülteci krizi

ve COVID19 pandemik salgınına değinilecek ve popülist siyasetin bu durumları nasıl karşıladığı değerlendirilecektir.

Çalışmada kullanılan kaynaklar popülizm üzerine yazılmış çeşitli sayıda birincil ve ikincil eser, konferans notları, gazete ve dergi röportajları, yüksek lisans ve doktora tezleri, uluslararası raporlar, resmi parti programları ve partilerin resmi sosyal medya hesapları, güncel haberler ve anketlerden oluşmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVEDEN POPÜLİZM: POPÜLİZMİN TANIMI VE POPÜLİZM İLE DEMOKRASİ İLİŞKİSİ

1.1. POPÜLİZMİN TANIMI VE POPÜLİZMİN POPÜLER KAVRAMLARI: DÜNYADAKİ ÖRNEKLER ÜZERİNDEN SAĞ VE SOL POPÜLİZM

1.1.1. Popülizmin Tanımı

Popülizm kavramı, günümüzde çoğunlukla pejoratif anlamıyla kullanılsa da başlangıçta ABD’de kurulan Halk Partisi ve onun üyelerini tanımlamak için kullanılmıştır. Bu kullanım ilk defa 1891 ve 1892 yıllarında ABD gazetelerinde yayınlanmıştır. Halk Partisi, özellikle demiryolları ve bankaların yanı sıra Washington’daki politikacılara karşı düşmanlığıyla popülizmin bazı özelliklerini de sergilemiştir. Popülizm terimi ayrıca Çarlık Rusya’ında Narodniklerin öncülük ettiği “halka gitme” hareketini tanımlamak için de kullanılmıştır. İdealist ve devrimci öğrencilerin kırsal yaşamı yüceltmek amacıyla başlattıkları bu hareket 1860’lı yıllarda ortaya çıkarak 1870’lerin başına kadar kendisini gösterse de, köylülerin sık sık şüphelenerek öğrencileri yetkililere teslim etmesi nedeniyle başarılı olamamıştır. (Kaltwasser, Taggart, Espejo ve Ostiguy, 2017:3)

Popülizm tarihinde pek fazla ele alınmamasına rağmen, bazı siyaset bilimciler temel popülizmin ortaya çıkışına üçüncü bir örnek olarak Fransa’daki Boulangizm hareketini göstermiştir. 1896-1898 yılları arasında General Georges Boulanger, Üçüncü Cumhuriyet için önemli bir figür olup isyancı bir kahraman olarak yükselmiş ve mevcut parlamento rejimine muhalefet etmiştir. Monarşist olarak görülen seçkinlere yönelik saldırısı ve güçlü devlet, plebisiter ve bütünleştirici demokrasi olan “heteredoks demokrasi”yi savunması sonucunda komplo ve ihanetle suçlanmış ve 1889 seçimlerinden önce ülkeden kaçarak Brüksel’de intihar etmiştir. (Kaltwasser vd. 2017:4) ABD, Rusya ve Fransa’da ortaya çıkan üç popülizm hareketi de on dokuzuncu yüzyılın sonunda gerçekleşirken Latin Amerika’da popülizmin ortaya çıkışı,

Arjantin’de Hipolito Yrigoyen ve Şili’de Arturo Alessandri’nin yükselişi ile yirminci yüzyılın başlarına tekabül etmiştir.

Yukarıdaki tanımlara rağmen “klasik popülizm”in, 1940 ve 1950’li yıllarda şekillendiği kabul edilmiştir. 1930’lu yıllarda yaşanan Büyük Buhran, ortaya çıkardığı ekonomik darboğaz ve meşruiyet krizinden doğan kırsaldan kente yoğun ve hızlı göç dalgasına karşı radikal bir söylem geliştirerek heterojen sınıf ittifakları inşa edebilen popülist liderlerin ortaya çıkışını kolaylaştırmıştır.

Popülist siyasetin ortaya çıkış tarihine ilişkin bu bilgilerin yanı sıra, popülizm kavramının ne olduğuna dair tartışmalar geçmişten günümüze süregelmektedir. Popülist liderlerin ve popülist iktidarların ortak özellikleri farklı şekillerde tanımlansa da popülizmin esas olarak ne olduğu, üzerinde uzlaşılan bir tanım bulamamıştır.

1967 yılında London School of Economics’te “To Define Populism” adıyla, popülizmi tanımlamak için düzenlenen konferansta, Peter Wiles popülizmi en genel hatlarıyla basit, olağan halkta ve onun kolektif geleneklerinde yaşayan bir inanç veya hareket olarak tanımlamıştır. (Toprak, 2017:32) Aynı konferansta Ghita Ionescu, öncelikle popülizmi tanımlarken kavramın bir ideoloji mi yoksa bir hareket olarak mı değerlendirilmesi gerektiğini tartışmıştır. Konferansın genelinde, tartışmacıların büyük çoğunluğunun popülizmi eninde sonunda sosyalizme yol açacak bir ideoloji olarak görmeye eğilimli olduğunun altını çizmiş ve buna karşı çıkmıştır. Ionescu’ya göre popülizm bazı durumlarda sosyalizme yol açsa da farklı konjonktürlerde milliyetçiliğe ya da yüzyılın başında Doğu Avrupa’da olduğu üzere köylülüğe yol açabilir. Ionescu bu üç olasılığın gözardı edilmemesi gerektiğini vurgulamıştır. (Ionescu, 1967) Konferansın sonucunda, tartışmacılar popülist hareketlerin en temel tanımı olarak kısa bir formülasyon önermiştir. Buna göre, popülist hareketler, mevcut entelektüel yapıdan başlayıp ekonomik, sosyal, kültürel veya politik değişimin hızına karşı tepki gösteren halkın yararına yönelik iktidar hareketleri olarak tanımlanmıştır. Bu kısa tanımın üzerinde uzlaşmalarına rağmen tartışmacılar popülizmin bir tanıma sığmayacak kadar geniş bir kavram olduğu konusunda da hemfikir olmuştur. Keza R. Hodsfaster da konuşma sırası kendisine geldiğinde kürsüde konuşan herkesin popülizme dair bir şeyler söylediğini fakat popülizmi tanımlayamadığını söylemiştir. (Hodsfaster, 1967)

Kavramın kökeni ve politik düzlemde ne anlama geldiği siyaset bilimi literatüründe uzun yıllardır tartışma konusu olsa da popülist siyaset yazınında çalışan siyaset bilimcilerin üzerinde uzlaştığı bazı noktalar, popülist siyasetin ya da popülist liderlerin ortak noktaları hakkında bizlere bir ipucu vermektedir.

Müller, “Popülizm Nedir?” adlı kitabında popülizm kavramının sağ ve sol ekseninde net bir tanımının yapılamamasından ötürü her türlü ideolojik görüşün popülizm potasında eritildiği ve kavramın bir çıkmaz içinde olduğu iddiasında bulunmuştur. Hannah Arendt’in “*Siyasal düşünmek uygun ayrımları yapmakla mümkündür.*” fikrini temel alarak popülizm kavramının hem sağ hem de sol siyasette bir olgu olarak kullanılmasının sorunlu yargılara yol açacağını belirtmiştir. (Müller, 2016:14) İçinde bulunduğumuz çağı “popülizm çağı” olarak adlandıran Müller, siyasi rakiplerin birbirlerini popülist olmakla itham etmesinin bile popülist olup olmadığını tartışmaya açmıştır. Popülizm yazınında önemli çalışmaları olan bir diğer siyaset bilimci Cas Mudde ise, popülizm teriminin siyasi rakipleri itham etmek için kullanılan bir savaş terimi olduğuna bütünüyle karşı çıkmıştır. Mudde, popülizm kavramını incelediğinde, kullanıldığı coğrafyadan bağımsız değerlendirilemeyeceğine işaret ederek bu kavramın Avrupa bağlamında çoğu zaman göçmen karşıtlığını ve yabancı düşmanlığını ifade ederken Latin Amerika’da ise himayecilik ve iktisadi kötü yönetimi ifade ettiğini açıklamıştır. (Mudde, Kaltwasser, 2019:12)

Tüm bunlara rağmen Müller popülizmi “*siyasetin özgün bir ahlaki tasarımı*” olarak tanımlarken hemen herkesin üzerinde uzlaştığını düşündüğü belli başlı kriterler üzerinde durmuştur. Bunlardan ilkinin seçkinlere dair eleştirel bir tutum almak olduğunu söyleyen Müller, seçkinlik karşıtlığının gerekli bir koşul olduğunu fakat tek başına yeterli olmadığını savunmuştur. Popülist olmak için seçkinleri eleştirmek bir ön koşuldur fakat seçkinleri eleştiren herkes popülist olarak tanımlanamaz. Seçkin karşıtlığının yanı sıra popülistlerde bulunan bir diğer özellik çoğulculuk karşıtlığıdır. İktidar için mücadele ederken rakiplerini saf dışı bırakmak adına kendilerinin halkın tek temsilcisi, halkın gerçek özü olduğunu söylerken iktidara geldiklerinde de tüm muhalefeti gayrimeşru olarak nitelemeleri bunun en açık örneklerinden biridir. Kısacası popülistler, muhalefet ya da iktidar konumunda olmaları fark etmeksizin kendileri dışındakileri siyaseten ve ahlaken yozlaşmış elitler olarak tanımlar. Müller,

bunun en önemli sebeplerinden birinin popülist iktidarların çoğunlukla halk iradesi ile ortaya çıkmış olmasından kaynaklandığını iddia etmiştir. Çünkü popülizm ancak temsili demokrasilerin var olduğu yerlerde ortaya çıkabilir. Popülistler esasında temsili demokrasiye değil, temsili demokrasideki temsilcilerin kendileri olmamasına karşıdır. Müller, popülist iktidarların üç ortak özelliğini ise (i) devlet aygıtını gasp etmek, (ii) yolsuzluk ve nepotizm yapmak ve (iii) sivil toplumu bastırmaya yönelik çaba sarf etmek olarak özetlemiştir. Bunun yanında popülist iktidarların yasa karşıtı olmadığını söyleyen Müller, *“Popülistler gerçekte kendi işlerine yarayan yasal sınırlar koyma konusunda isteklidir, bu anayasalar çoğulculuğu korumak için değil onu ortadan kaldırmak içindir.”* (Müller, 2016:17) diyerek popülist iktidarların yeni yasalar koyma konusundaki tavrına işaret etmiştir. Popülistler yukarıda bahsedilen kısıtlamaları ya da yeni yasaları yaparken “gerçek halk” için, yani kendilerinin temsil ettiği halkın saf özü için çalıştıklarını söyleyerek meşruiyet zeminini oluştururlar. Onlara göre popülist partileri desteklemeyen kimse gerçek halkın bir parçası olmaya layık değildir. Öyle ki bazı popülist iktidarlar, rakipleri tarafından kendilerine karşı yöneltilen “popülist” suçlamasını, “Halk için çalışmak popülistlikse biz popülistiz” gibi cümlelerle savuşturarak kavramı pejoratif bağlamından koparmaya çalışır.

Popülist seçmenlerin belirli bir toplumsal sınıfa ait ve belli başlı psikolojik ölçütlere sahip olduğuna dair genel bir kanı olsa da Müller, popülist parti seçmenlerinin “hınçla hareket eden insanlar”, “küreselleşme korkusunun öfkeli temsilcileri” ya da “daha az kazanan erkek eğitimsiz seçmen” şeklinde tanımlanmasının, zaten net olmayan popülizm kavramının daha da bulanıklaşmasına yol açtığını iddia etmiştir. (Müller, 2016:27) ABD’de popülist partileri destekleyen seçmen kitlesi belli bir eğitim ve gelir seviyesini paylaşıyor olsalar bile bu durum Latin Amerika için geçerli değildir. Burada Müller, Mudde’nin yukarıda bahsettiğimiz popülizm kavramının mekândan bağımsız değerlendirilemeyeceği görüşüyle ortak bir paydada buluşmuş ve bu ölçütlerin popülizm tanımında temel alınmasının yanıltıcı olacağını savunmuştur.

Mudde ise popülizmi, toplumu nihai bir biçimde “saf halk”a karşı “yozlaşmış seçkinler” olarak iki homojen ve karşıt kampa ayrılmış olarak ele alan ve siyasetin halkın “genel iradesi”nin dışavurumu olması gerektiğini ileri süren bir ideoloji olarak

tanımlarken popülizmin, tutarlı ve sürekli bir ideolojiden ziyade zaman ve mekâna bağlı olarak değişiklikler gösteren ve bazen de birbiriyle çelişen ideolojilerle birlikte ortaya çıkan bir fikirler kümesi olduğuna dikkat çekmiştir. (Mudde, Kaltwasser, 2019:16) Yani bir bakıma popülizm, kendi başına bir ideoloji değil, diğer ideolojilere eklenmiş olarak kendisini gösterir ve ancak diğer ideolojilerle birlikte ayakta kalabilir. Popülizm, ortaya çıktığı konjonktüre bağlı olarak şekillenir. Mudde’ a göre popülizmi tanımlayabilmek için onu tanımlarken kullandığımız üç temel kavramı tanımlamak da ayrıca önem taşır. Bu üç temel kavram ise (i) halk, (ii) seçkinler ve (iii) genel iradedir. Mudde’un bu kavramlara dikkat çekmesinin sebebi, popülizmin hemen her tanımında kullanılan bu kavramların da muğlak olmasıdır. Halk, “egemen olan sıradan insanlar” anlamında kullanılırken bu kavramı seçkinlerden ayıran en önemli özellik siyasal ve sosyoekonomik güçtür. Bu yönüyle sınıfsal çatışmaya da atıfta bulunan bu kavramı kullanırken, popülist olarak görülen unsurlar bu kavramın karşısına bir düşman figürü yaratarak “sessiz ve öfkeli çoğunluğu” harekete geçirmeye çalışır. Bu düşman figürü ise genellikle “seçkinler” olarak karşımıza çıkar. Popülistlerin siyasal sisteme karşı olan nefretinin yanı sıra, “halkın özü”nün karşısında bulunan “yozlaşmış seçkinler”e karşı da bir nefret beslediği görülür. Bu tanımda seçkinlerin kim olduğu açık bir şekilde belli olmamasına rağmen, halkın “genel iradesi”ne karşı çıkan iktisadi, kültürel ve medya seçkinleri, popülistlerin gözünde bu grubun başlıca üyeleridir. Burada Mudde’un dikkat çektiği nokta, siyaset, ekonomi, medya ve sanat alanlarında öne çıkan bu seçkinlerin yine “seçkin” olarak tanımlanmasına rağmen popülist unsurları desteklediği sürece “yozlaşmış” olarak görülmemesidir. (Mudde, Kaltwasser, 2019:26) Mudde, üçüncü ve son kavram olan “genel irade”yi tanımlarken Jean-Jacques Rousseau’nun kavramsallaştırmasından yararlanmıştır.²

Popülist iktidarların referandum ve plebisit gibi doğrudan demokrasi mekanizmaları aracılığıyla halkın fikrine başvurdukları ve hayata geçirmek istedikleri politikaları ve/veya sistemsal değişiklikleri, kendisi için en doğrusunu bilebilecek

---

² Rousseau, Toplum Sözleşmesi adlı eserinde “Genel istem (irade) her zaman doğrudur ve kamusal yararlaraya yöneliktir. Yalnız genel istem devletin güçlerini devletin kuruluş amacına, yani herkesin iyiliğine uygun olarak yönetebilir.” tespitinde bulunmuştur.

halka sorarak meşruiyet zeminine oturtmaları, popülizmin genel iradeyi ne şekilde ele aldığını açıklar. Popülizm bu açıdan, demokrasilerde bulunan halkın egemenliği ilkesini kendi özünde var olan “tekçilik” ile birleştirerek Mudde’un popülizmin ancak diğer ideolojiler ile birlikte var olabileceği tezine örnek oluşturur.

1.1.2. Popülizmin Popüler Kavramları: Sağ Popülizm ve Sol Popülizm

Francis Fukuyama, popülizmi tanımlarken onu karakterize eden üç özelliğten bahseder. Bunlardan ilki kısa vadede sonuç getiren ve halkın desteğini sağlayan popüler politikalar izlenmesi, ikincisi popülist liderin meşruiyet kaynağı olarak gösterdiği halkı etnisite ya da ırka göre konumlandırılması ve üçüncüsü de popülist liderin tarzıdır. Pek çok popülist lider halk ile doğrudan ve aracısız bir ilişki kurmayı tercih ederek devlet kurumlarının aracılığını işlevsiz kılar. (Fukuyama, 2020) Fukuyama’nın bu önermesine baktığımızda aşağıda örneklerini vereceğimiz Avrupa, Kuzey Amerika, Asya-Pasifik ve Latin Amerika bölgelerinde, zaman ve mekâna bağlı olarak farklı tarzlarda karşımıza çıkan popülist hareketlerin bu üç bileşenden en az birini taşıdığını rahatlıkla söylemek mümkündür. Kuzey Avrupa ve Kuzey Amerika’daki sağ popülist ivme, refah devleti ve neoliberal politikaların eleştirisini içerirken etnisite ve ulusal kimliği ön plana çıkarır ve sağ popülist partilerin kampanyalarında göçmen karşıtlığı net bir şekilde göze çarpar. Güney Avrupa’da İspanya ve Yunanistan’daki sol popülist hareketler Podemos ve Syriza partileriyle ekonomik eşitsizliğe çare olacağını düşündükleri yeniden dağıtımcılık gibi politika önerileriyle ortaya çıkarken Latin Amerika’da sol popülizm, sosyalizm ideolojisiyle harmanlanarak sosyoekonomik eşitsizliğe ve buna sebep olan elitlere karşı mücadele şeklinde gösterir. Sol popülist partiler, sağ popülist partilerden farklı olarak göçmen karşıtlığını tetikleyen bir siyaset izlemez ve etnik kimlikleri vurgulamazlar. Fukuyama’nın üçüncü bileşeni olan karizmatik liderin inşa süreci de Orban, Shinawatra, Chavez gibi popülist liderlerin halkla aracısız bir şekilde iletişime geçmelerini sağlayan TV ve radyo programlarına katılmalarıyla örneklenebilir.

Popülizm kavramı tanımlanırken üzerinde ortak bir görüşe varılamamasına

rağmen pek çok siyaset bilimci, popülizmi bir ideoloji değil, ideolojilere eklemiş bir siyaset yapma tarzı olarak görmeye eğilimlidir. Aşağıda örneklerini vereceğimiz popülist hareketler de ortaya çıktığı konjonktüre göre sağ ve sol ideolojilere eklemiş, kimi zaman “popülizm mi aşırı sağ mı, popülizm mi sosyalizm mi, popülizm mi faşizm mi” şeklinde kavramsal tereddütlere neden olmuştur.

Avrupa, Silvio Berlusconi, Marine Le Pen, Jörg Haider ve Geert Wilders gibi liderler ile Kıta’da popülizmi yeniden tırmandırması ve bu popülist partiler uzun süreli başarılar elde etmiştir. Bunun yanında Latin Amerika’da Hugo Chavez, Evo Morales, Rafael Correa ve Nicolas Maduro gibi etkili sol popülist liderler, bölgede siyaset yapma tarzını değiştirmiştir. ABD’de Sarah Palin’in önderlik ettiği popülist Çay Partisi ile başlayan ve Ted Cruz ve Donald Trump ile devam eden Amerikan muhafazakârlığının yeni yüzü, buradaki sağ popülizmi şekillendirmiştir. Avrupa ve Amerika kıtalarının yanı sıra Asya Pasifik bölgesinde Joseph Erap Estrada, Thaksin Shinawatra, Pauline Hanson ve Winston Peters gibi popülistler ön plana çıkarken Afrika kıtasında Uganda devlet başkanı Yoweri Museveni popülist siyasetin temsilcisi olmuştur. (Moffitt, 2016:1)

Örneklere görüldüğü üzere popülizm, neredeyse tüm kıtaları ve siyasi rejimleri etkisi altına almıştır. Popülist aktörler sağ ya da sol görüşe bağlı olarak ortaya çıkabilir. Sağ ve sol popülizm, toplumu halk ve elitler olmak üzere iki kutba ayırmalarıyla ortak noktada buluşur. Ancak aralarındaki en temel fark, izledikleri ekonomi politikalarıdır. Güvenlik ve kimlik kaygılarının arttığı dönemlerde seçmen desteğini arttıran sağ popülistler (Öner, 2018:41) genelde dış kültürel etkilere karşı içe kapalı politikaları izlerken sol popülistler eşitsiz dağıtılan gelirin yeniden dağıtımına yönelik politikalara yönelmiştir. Temelde ise bu aktörlerin popülist olarak nitelendirilmesine sebep olan koşullar, bölgesel ve küresel konjonktüre bağlı olarak değişkenlik göstermiştir. Aşağıda, sağ ve sol popülist siyasetin örnekleri ABD, Avrupa, Asya-Pasifik ve Latin Amerika gibi farklı coğrafyalarda görüldüğü şekliyle incelenecektir.

1.1.2.1. Dünyadaki Örnekler Üzerinden Sağ Popülizm

1.1.2.1.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

Kuzey Amerika’da popülizm, 19. yüzyıldaki toprak isyanlarından başlayıp 21. yüzyıldaki “Occupy Wall Street”³ hareketlerine kadar genellikle birdenbire meydana gelmiştir. Soğuk Savaş döneminde McCarthy ile komünizm karşıtı bir şekilde kendisini gösteren popülizm, bu dönemde “halk”ı ülkenin bağrından gelen gerçek Amerikalılar olarak tanımlarken seçkinleri genelde Kuzeydoğu sahillerinde yaşayan ve Amerikan olmayan sosyalist fikirleri destekleyen kimseler olarak kategorilendirmiştir.

1968 yılında Amerikan Bağımsız Partisi adayı olarak başkanlık yarışına giren George Wallace, oyların %13’ten fazlasını almıştır. Sağ popülist bir siyaset izleyen Wallace, başkanlık kampanyasında ırk ayrımı üzerinde durmuş ve 1960’lı yıllarda izlenen ırkların kaynaştırılması politikasına karşı mücadele etmiştir. Wallace, bu mücadelesinde hem ayrımcılık karşıtı beyaz seçkinleri hem de üretimi popülizmiyle Afrika kökenli Amerikalı yoksulları hedef almıştır. (Mudde, Kaltwasser, 2019:37)

“Dünya üzerinde var olmuş en büyük halk adına son noktayı koyuyor ve tiranlığa meydan okuyorum... ve diyorum ki... şimdi ırkların ayrımı... yarın ırkların ayrımı... sonsuza dek ırkların ayrımı.” - George Wallace (Müller, 2016:37)

Soğuk Savaş’ın detant olarak da bilinen yumuşama dönemine girdiği 1970’lerde sağ popülizm popülarlığını kaybetse de, halkın yaşadığı ekonomik ve kültürel hoşnutsuzlukların kaynağı bu dönemlerde de seçkinler olarak gösterilmiştir. (Mudde, Kaltwasser, 2019:39)

Büyük Buhran’ın sebep olduğu sorunlardan doğan iki popülist hareketten biri olan Çay Partisi, Wall Street’e karşı “temiz Main Street”i⁴ savunmuştur. Sağ popülist

---

³ Occupy Wall Street: 2011 yılında New York’un finans merkezi Wall Street’te halk tarafından başlatılan toplumsal hareket. Gelir dağılımındaki adaletsizlik, sosyal eşitsizlik, baskı, kapitalizmin ve şirket menfaatlerinin şekillendirdiği ulusal/uluslararası politikalar gibi sebeplerle ortaya çıkan banka protestolarının mottosu olan “Biz %99’uz!” Yale Üniversitesi tarafından 2011 yılının en iyi sloganı seçilmiştir.

⁴ Main Street Hareketi: Finansın ve bankacılığın kalbi olarak tanımlanan Wall Street’e karşı Main Street

Çay Partisi'nin etkili isimlerinden biri olan Sarah Palin, seçkinleri "latte içip Volvo süren Doğu Yakası liberalleri" olarak tanımlarken karşısına "normal kahve içen, ABD yapımı otomobiller kullanan ve Amerika'nın ortasında yaşayan gerçek halk"ı konumlandırmıştır. (Mudde, Kaltwasser, 2019:26)

2015-2016 ABD başkanlık seçimlerini Donald Trump'ın kazanmasıyla popülizm, Amerikan siyasetinde yeniden sürekli olarak kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Rakibi Hillary Clinton'u geçerek pek çok seçim tahmincisini şaşkınlığa uğratan Donald Trump'ın zaferinin arkasındaki sebep pek çok perspektiften incelenmeye çalışılmıştır.

Sandık çıkış anketlerine göre Trump'a oy veren seçmenlerin oranı kadınlarda yüzde 42 iken erkeklerde yüzde yüzde 54'tür. Dini eğilimler ve seçmen davranışı arasındaki ilişkiye bakıldığında ise Trump'ın, Protestanların oylarının yüzde 58'ini aldığı görülmüştür. Liseyi bitirmemiş seçmenlerde Trump'a oy verme oranı yüzde 51 olurken sandık çıkış anketlerinde gelir seviyesi ve oy dağılımı arasında bir veriye rastlanamamıştır. (Fassin, 2018:49-52) Cas Mudde, Avrupa'daki seçimlerde popülist partilere oy veren seçmenlerin çoğunlukla daha az eğitilmiş, daha az kazanan erkekler olduğunu dile getirmiştir. ABD'deki 2016 seçimlerinin sandık çıkış anketleri Mudde'nin bu tezini Amerika için de doğrulamıştır. Müller de popülist seçmenlerin gelir, eğitim seviyesi ve cinsiyet olmak üzere birtakım ortak özelliklere sahip olduğu konusunda hemfikiridir. Bunun yanında Müller, popülist partilere oy verenlerin "uzlaşma yetenekleri düşük kişilikler" olduğuna yönelik kategorileştirmeye karşı çıkmış ve "liberal elitler"i, bu seçmenlere bir tedavi önermekle kendi demokratik ideallerinin bile gerisine düşmekle suçlamıştır. Çünkü Müller'e göre seçmen davranışlarını onların sosyoekonomik statülerine veya psikolojik durumlarına indirgemek sığ bir yorum olmaktan öteye geçmez.

Joseph Lowndes'e göre ise, Amerikan sağ popülist siyasetinin önemli isimleri olan McCarthy ve Wallace ile kıyaslandığında Trump, seçmenlerin hassas noktalarına

---

hareketi, Çay Partisi'nin yüzde 65'ten fazlasını oluşturan orta sınıf seçmen kitlesini ifade eder. Wall Street'in elit sermayedarlarına karşı Main Street'in küçük işletme sahipleri, Çay Partisi'nin tanımıyla "gerçek Amerikan halkı"dır.

temas edebilen enerjik ve aynı derecede radikal bir konuşmacıdır. Ülke genelinde kendisini “tarihin kaybeden tarafında” olarak gören ve toplumdaki kurumlara karşı güvensizlik hisseden milyonlarca sıradan –beyaz, alt ve orta sınıf- insan, Trump’ın verdiği mesajlarla artık “kaybeden”, “unutulmuş ve geride bırakılmış” olmayacağına inanmış ve Trump’ın “*İnsanlar ülkelerinin kontrolünü geri almak istiyor. Kendi hayatlarının ve ailelerinin hayatlarının kontrolünü geri almak istiyor.*” gibi popülist söylemlerini karşılıksız bırakmamıştır (Lowndes, 2017:233).

1.1.2.1.2. Avrupa⁵

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde popülizmin Avrupa siyasetinde görülmediği konusunda uzlaşılsa da 1990’ların sonuna doğru popülist hareketler, dünyanın pek çok bölgesinde olduğu gibi Avrupa’da da yükselişe geçen bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır (Mudde, Kaltwasser, 2019:47). 2008 yılında ABD’de meydana gelen ekonomik kriz sadece ABD’yi değil, Avrupa bölgesini de etkileyen sonuçlar doğurmuştur. Euro bölgesinde görülen borç krizi ve refah devletinin küçülmeye başlamasıyla, Avrupa Birliği’ne (AB) ve onun neoliberal politikalarının sürdürülebilirliğine olan inanç giderek azalmaya başlamıştır. Ancak bu ekonomi temelli yaklaşım, Avrupa’da sağ popülizmin yükselişini tek başına açıklamakta yetersiz kalmıştır. Bu sebeple popülizmin yükselişini açıklarken kullanılan bir diğer yaklaşım kültürel gerileme tezi olarak karşımıza çıkmaktadır (Öner, 2018:42). Mevcut göç durumu 2011’de başlayan Suriye iç savaşının bir sonucu olarak ortaya çıkan 2015 mülteci kriziyle birlikte en üst noktaya ulaşmıştır. Bu göç dalgasıyla Avrupalı kimliğinin zarar göreceğine inanan seçmenler, göçmen ve mülteci karşıtlığıyla öne çıkan sağ popülist partilere giderek daha çok yakınlaşmaya başlamıştır.

Arap Baharı’ndan bugüne, göç olgusu Avrupa’nın devam eden en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Ülkelerine göç eden yabancılar ile birlikte Avrupalı kimliğinin bozulmasından duyulan endişenin yanı sıra göçmenlerin işlerini ellerinden

---

⁵ Bu bölümde, Avrupa ülkelerinde görülen popülist hareketlere başlıklar halinde yer verilecektir. Ancak tezin asıl konusu olan Almanya’da yükselişe geçen popülist partiler ve bunun göç politikalarına etkisi üçüncü bölümde ayrıntılı bir şekilde inceleneceği için bu bölüme dâhil edilmemiştir.

aldığını/alacağını düşünenler de azımsanmayacak sayıdadır. Bu gibi faktörler Avrupa’da göçmen karşıtlığını artırmış, ülkelerinde kaynaklanan neredeyse pek çok sorunun kaynağı olarak göçmenleri işaret eden popülist siyasetçiler, “elitleri”, refah devletini yerle bir etmekle suçlayarak öncelikli talebin “kendi halkları için refah” (Mudde, Kaltwasser, 2019:48) olması gerektiğini söyleyerek bu saydığımız endişeleri taşıyan vatandaşların desteğini almıştır.

Popülist siyasetin günümüzde başarılı bir ivme kazanıyor olmasının bir diğer sebebi, popülist liderlerin kitleleri mobilize edebilme yeteneğinden kaynaklanmaktadır. Popülist liderler, seçmenlerle aynı endişeleri taşıdıklarını yüksek sesle dile getirerek “halktan biri” oldukları vurgusuna sık sık başvururlar. Kendilerini halktan biri olarak tanımlarken yarattıkları “öteki” kültürü, halkı konsolide etmeye yarayan en önemli araçlardan biri olagelmıştır.

a) Avusturya

Avusturyalı sağ popülist siyasetçi Heinz-Christian Strache, seçimlerde “ER will, was WIR wollen” (O, Bizim İstedığımızı İstiyor) sloganını kullanarak popülist siyasetçilerin kullandığı “halktan biri” söylemine güzel bir örnek oluşturur. (Müller, 2016:51) Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), kurulduğu 1956 senesinden bu yana sağcı politikalar izleyen bir parti konumunda olmuştur. 1986 yılında parti liderliğini Jörg Haider’in almasıyla göçmen karşıtı politikalarını artıran FPÖ, Avusturya’da aşırı sağcı siyasetin en önemli aktörlerinden biridir. 2000 yılında FPÖ, Avusturya Halk Partisi (ÖVP) ile birlikte koalisyon ortağı olduğunda AB içinden tepkiler yükselip siyasal ambargoya maruz bırakılsa da 2017’deki seçimlerde, Avrupa genelinde yükselen sağ popülist hareketler, FPÖ’nün yükselişine engel olmak bir yana, bu yükselişe katkı sağlamıştır. 2017 seçimlerinde parti lideri olan Heinz-Christian Strache, Avrupa’nın en popülist liderlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Söylem analizi yapılan bir yüksek lisans çalışmasında (Yüksel, 2019:90) Heinz-Christian Strache’nin Twitter hesabı incelenmiş ve FPÖ liderinin seçmenlerine göç ve Avusturya’da yarattığı sorunlar başlığı altında pek çok kez seslendiği tespit edilmiştir. Yukarıda açıklandığı üzere popülistlerin biz/onlar ayrımının göçmenler ve vatandaşlar üzerinden yapıldığı,

FPÖ'nün söylemlerinde kullandığı “yabancı seli”, “mülteci akını” gibi ifadelerde görülmektedir (Öner, 2018:46). 18 Aralık 2017 tarihinde, kamuoyuna İbiza Skandalı⁶ olarak yansıyan video görüntülerinden sonra hükümetteki FPÖ'lü bakanların görevlerinden istifa etmeleri sonucu FPÖ-ÖVP koalisyonu dağılmıştır. İbiza Skandalı'nın ortaya çıkmasından hemen sonra gerçekleşen AB Parlamentosu seçimlerinde FPÖ'nün 2014'te aldığı 19,7'lik oy oranı 17,2'ye düşmüştür. Böyle bir skandalın ardından FPÖ'nün beklenenden çok daha az oy kaybettiği düşünülürse, partinin Avusturya'da kemikleşmiş bir tabanının olduğu ve bu kesimin oylarını almaya devam edeceği söylenebilir. Müller, popülistlerin, ortaya çıkan yolsuzluk skandallarından neden etkilenmediğini açıklarken bunu, kendilerini halkın gerçek temsilcisi olarak sunmalarına ve yaptıklarını açıkça üstlenebilmelerine bağlar (Müller, 2016:17). FPÖ, skandalın ardından, sistem karşıtı oldukları için komploya kurban gittikleri savunmasını yapmıştır. Skandalın ardından yapılan seçimlerde ortaya çıkan tabloya bakıldığında Müller'in tespitinin seçmen nezdinde doğrulandığı açıktır.

b) Fransa

1972 yılında Fransa'da Jean-Marie Le Pen tarafından kurulan Ulusal Cephe (FN) de sağ popülist partilerin ilk örneklerinden biri olarak sayılabilir. 2011'de parti liderliğine geçen Marine Le Pen, parti geleneği içinde önemli değişiklikler yapsa da Fransız ulusal kimliğine bağlılık, göç ve çokkültürlülüğe karşıtlık gibi konularda partisinin sağ popülist çizgisini devam ettirmektedir (Canovan, 1998:4). Ulusal Cephe'nin 1980 ve 1990'lardaki sloganlarından biri olan “İki milyon işsiz, iki milyon daha fazla göçmen var demektir!” yaklaşımı, günümüzde de Marine Le Pen'in göçmen karşıtı söylemleriyle sürmektedir (Müller, 2016:28). Chantal Mouffe, Fransa siyasetini yorumlarken Le Pen için “sorunların nedeni olarak yabancıları göstererek alt sınıfların acılarına hitap ettiği” yorumunu yapmıştır (Fassin, 2018:69). “Ben insanların içinden düşündüklerini yüksek sesle dile getiriyorum.” diyen Le Pen, popülist siyasetçilerin

---

⁶İbiza Skandalı: Strache'nin bir Rus oligarkın yeğeni olduğu iddia edilen bir kadınla pazarlık yaparken görüntülediği videonun ardından Başbakan Sebastian Kurz aşırı sağcılarla kurdukları koalisyon hükümetini bitirme ve erken seçimlere gitme kararını duyurmuştur. Seçimlerden kısa süre önce, 2017 Temmuz ayında çekilen görüntülerde Strache seçim kampanyalarına maddi destek karşılığında oligarkın şirketlerine kamu ihaleleri verme vaadinde bulunmuştu.

sık sık başvurduğu “halkın gerçek sesi” olma iddiasını taşımaktadır.

Avrupa’daki neredeyse diğer tüm popülist aktörler gibi Marine Le Pen de AB’nin geleceği ve Fransa’nın Birlik içindeki konumu konusunda şüphecidir. Fransa’nın Euro bölgesinden ve AB’den çıkması gerektiğini savunan Le Pen, seçkinleri “*sözde yeni seçmenler olan göçmenler için refah devletini yerle bir etmekle*” suçlamış, öncelikle “kendi halkı” için refah devleti talep etmiştir (Mudde, Kaltwasser, 2019:48). Mudde, popülistlerin seferberlik sağladığı üç yöntemi kişiselci liderlik, toplumsal hareket ve siyasi parti şeklinde açıklarken Marine Le Pen’in popülist Ulusal Cephe’sini siyasi parti yöntemi olarak örnek gösterir. Mudde, popülistlerin “halk”ın temsilcilerinin iktidarda olmasını amaçladığını ve bunun için sistemdeki siyasal partileri bir araç olarak kullandığını söylemiştir. “Popülist siyasi partiler, popülizmi, kurulu düzene meydan okumak ve temsil edilmediklerini hisseden grupların sesi olarak kullanır.” (Mudde, Kaltwasser, 2019:68)

c) Macaristan

The Guardian gazetesinin 2019 Mart ayında yaptığı popülist liderler anketinde⁷ 0.9’luk bir oranla Avrupa’nın en popülist lideri olarak gösterilen Macaristan Devlet Başkanı Viktor Orban, 1988 yılında “liberter bir parti” olarak kurulan Fidesz’i, önce muhafazakârlığa, daha sonra da sağcı popülizme sürüklemiştir. Kaltwasser ve Mudde’ye göre, partilerine uzun süre liderlik edenler, popülist olmayan bir partiyi zamanla popülist bir partiye dönüştürebilir. (Mudde, Kaltwasser, 2019:72) Orban, 2002’ye kadar iktidarını sürdürdüğü ilk döneminde popülist olarak adlandırılmasa da 2002-2010 yılları arasındaki ana muhalefet konumundan sonra 2010’da tekrar iktidara gelmesiyle Avrupa’nın en popülist liderlerinden biri haline gelmiştir. Aslında Orban’ın 2002’deki seçimleri kaybettikten sonra kurduğu “Halk muhalefette olamaz” (Müller, 2016:49) cümlesi, onun popülist liderlerin kullandığı halkın tek ve gerçek temsilcisi olma iddiasını destekleyerek Orban’ın partisini popülist bir partiye dönüştüreceğinin sinyallerini vermiştir.

---

⁷ Anket için bkz: “The Rise and Rise of Populist Rhetoric” <<https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2019/mar/06/revealed-the-rise-and-rise-of-populist-rhetoric>> (Erişim Tarihi: 18.12.2019)

2010 ve 2014 seçimlerinin her ikisinde de sandıktan başarıyla çıkan Fidesz, parti taraftarlarının bürokrasinin farklı kademelerine yerleştirmeye başlanması ve Fidesz'e yakın şirketlerin neredeyse tüm ihaleleri almasını "ulus çıkarlarının korunması" söylemiyle desteklemiştir. Müller, popülistlerin iktidardayken gerçekleştirdiği bu eylemleri, "devletin sömürgeleştirilmesi" olarak tanımlar.

2010'daki zaferinin ardından otoriter politikalara yönelen Fidesz, iktidarı yeni bir dönem başlatma iddiasıyla devralmıştır. Bu yeni dönemin en önemli özelliklerinden biri, Orban hükümetinin neoliberal politikalara ve ideolojik ve toplumsal nedenlerle Macaristan'a yabancı olduğunu vurguladığı muhalif entelektüellere karşıtlığı olmuştur. (Uslu, 2015) Orban, ideolojisini "liberal olmayan demokrasi/illiberal demokrasi" olarak tanımlamayı tercih etmiştir.⁸ Bu tanımla Orban, Macaristan'ın liberalizme karşı çıksa bile hâlâ demokratik bir ülke olduğunu vurgulayarak uluslararası arenada, özellikle AB'de elini güçlendirmeyi hedeflemiştir.

Müller, popülist iktidarlarının anayasa yapma süreçlerini anlatırken Macaristan'ın 2012 yılında yürürlüğe koyduğu "Temel Yasa"yı örnek gösterir. Viktor Orban'a göre 2010 seçimlerinde %53'lük oy oranıyla kendisini seçen halk, Macar Parlamentosu'na yeni bir sistem emretmiştir ve bunun sonucunda yapılan anayasayı eleştirenler doğrudan Macar halkını eleştirmiş olur. Müller bunu, popülizmin mantığının saf bir örneği olarak sunar. Halk onayına sunulmayan bu yeni anayasaya göre "Macar halkı iyi birer Hristiyandır ve onlarla beraber yaşayan azınlıklardan net bir şekilde ayırt edilebilen etnik bir gruptur." (Müller, 2016:83)

Özellikle 2014'teki seçim kampanyası döneminde kullandığı söylemler ile "Trump'tan önceki Trump" olarak betimlenen Viktor Orban, popülizmin tipik özelliklerinden biri olan biz/öteki ayrımını kullanmış, düşman figürü olarak göçü ve göçmenleri işaret etmiştir. Macaristan'ın iç ve dış saldırılar altında olduğunun propagandasını yaparak Macar halkına yabancılara ve göçmenlere yönelik korku aşılamayı hedeflemiştir. Macar halkının üzerinde "STOP" yazan posterlerle göçmen

---

⁸ Leonid Berhidsky (13.04.2018). "Orban's Economic Model Is Trump's Dream" <<https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2018-04-13/orban-s-economic-model-in-hungary-is-trump-s-dream>> (Erişim Tarihi: 16.02.2020)

karşıtı propaganda yapması ve Orban'ın "Tüm teröristler göçmendir"⁹ cümlesinin sonuçları olarak Macaristan hükümeti 2015'teki mülteci krizi sırasında sınırlarına dikenli tel çekmiştir. Orban, bu politikalarını, Avrupa'da ulusal kimliklere ve Hristiyanlığa sahip çıktığını söyleyerek savunmuştur. Mülteci krizinden Macaristan'ın da ciddi bir şekilde etkilendiğini belirten Orban, bu sorunu "Almanya sorunu" olarak nitelendirerek Alman hükümetini sorumluluk almaya çağırmıştır. Hiçbir mültecinin Macaristan'da kalmak istemediğini, asıl hedeflerinin Almanya'ya gitmek olduğunu söyleyen Orban, doğru olanın, bu insanları gelmemeleri yönünde teşvik etmek olduğunun, çünkü bu kişilerin kabul edilip edilmeyeceğinin herhangi bir garantisi olmadığını altını çizmiştir. Mülteci sorununun Avrupa'nın sınırlarını ve Schengen Antlaşması'nı tehlikeye attığını söyleyen Orban, bu tehdidin Avrupa vatandaşlarının temel haklarını kısıtladığı ve buna karşı mücadele edeceği uyarısında bulunmuştur.

2015 yılının Eylül ayında Brüksel'de AB yetkilileriyle bir araya gelen Orban, göçmen karşıtı tavrını sürdürmeye devam etmiş ve birçoğu Suriyeli olmak üzere Avrupa'ya gelen binlerce mülteciyi Avrupa'nın Hristiyan kimliğine bir tehdit olarak gördüğü görüşünü yinelemiş, bu mültecilere Türkiye'de kalmaları yönünde çağrıda bulunmuştur. AB liderlerinin ortak bir göçmen politikasının Macaristan'ın da lehine olacağına yönelik ikna girişimlerine rağmen Orban ilk önceliğinin ülkesinin sınır güvenliği olduğu konusundaki tavrından geri adım atmamıştır (euronews, 2015). Uluslararası camiada göçmenlere yönelik tutumlarıyla tepki toplayan Macar polisinin göçmenlere yiyecek dolu poşetler fırlattığının ortaya çıkmasıyla Orban güvenlik güçlerini savunmuş ve bundan sonra sınırı yasadışı yollardan geçmeye çalışanlara taviz verilmeyeceği uyarısında bulunmuştur. 15 Eylül 2015'ten itibaren ise sınırlarda görev yapan güvenlik güçlerine öldürücü etkisi olmayan silah kullanma yetkisi veren Macaristan parlamentosu, bu yasanın geçici olduğunu fakat nefsi müdafaa durumunda askerlerin gerçek mermi kullanabileceklerini dile getirmiştir (euronews, 2015). Göçü "terörün Truva atı" olarak tanımlayan ve suç, terörizm ve anti-semitizm ile bağdaştıran Orban, büyük çoğunluğu Müslüman olan göçmenlerin Avrupa'nın Hristiyan

---

⁹Matthew Kaminski (11.23.2015). All the Terrorists Are Migrants. Politico: <<https://www.politico.eu/article/viktor-orban-interview-terrorists-migrants-eu-russia-putin-borders-schengen/>> (Erişim Tarihi: 16.02.2020)

değerlerine karşı büyük bir tehdit oluşturduğunu ve buna yönelik savunma harcamalarının geliştirilmesi, hatta bir Avrupa ordusu kurulmasının gerekliliği yönünde beyanatlarda bulunmuştur (reuters.com, 2017). Orban Avrupa şehirlerinin günden güne İslamlaştığını söylemiş ve AB'nin dayattığı göç politikasını uygulamayacaklarını söylemiştir. Macaristan Devlet Radyosu Kossuth Radio'da haftalık konuşmasını yapan Macar lider, göçmen politikaları ve kota sistemi nedeniyle AB Komisyonu'na tepki göstermiş, sığınmacı kabul etmeyen ülkelerin her sığınmacı için 250 bin Euro para cezası verilmesini öngören teklifi, Brüksel'deki yöneticilerin gerçek dünya hakkında bir fikirleri olmadığını söyleyerek eleştirmiştir (kormany.hu, 2016).

Macaristan'ın göçmen ülkesi olmak istemediğini her fırsatta dile getiren Orban, ülkenin kendi sorunlarının olduğunu ve bunları "göçmen karşıtı, çok kültürlülüğe karşı ve Hristiyan aile modeli için savaşan" bir demokrasi modeliyle çözmeleri gerektiğini söylemiştir (miniszterelnok.hu, 2017). Avrupa'da Müslümanları görmek istemediğini vurgulayan ve Macar halkının büyük çoğunluğunun göç meselesini Avrupa'nın en büyük sorunu olarak gördüğünü sözlerine ekleyen Orban, "Kimle yaşayacağımıza biz karar veririz" (euronews, 2019) diyerek halkı göçmen karşıtı partilere oy vermeye davet etmiş ve 2018 yılındaki seçim kampanyalarını neredeyse tamamen göç karşıtlığı üzerine kurarak sandıktan üçüncü defa Macaristan başbakanı olarak çıkmayı başarmıştır.

Göçmenlere yardımda bulunan sivil toplum kuruluşlarına da baskı uygulayan Macar hükümeti, bu kuruluşların çalışmalarını içişleri bakanlığının özel iznine tabi tutmuş ve dışarıdan gelen fonlara %25 oranında vergi uygulanacağını açıklamıştır (euronews, 2018). 2019 yılında "Aile Koruma Aksiyon Planı"nı hayata geçiren Orban, 2010 yılından beri azalma eğilimi gösteren genç nüfusun yerinin göçmen çocuklarla tamamlanmasına engel olunması gerektiğini ve ailelere çocuk yetiştirme konusunda teşvik desteği yapılacağını söylemiştir. Ayrıca Orban, Macar annelere dört ya da daha fazla çocuk sahibi olmaları konusunda da tavsiyede bulunmuştur (The New York Times, 2019). 2020 yılına gelindiğinde ise Macaristan Helsinki Komitesi isimli sivil toplum kuruluşundan yapılan açıklamaya göre, göçmenler Macar otoriteleri tarafından aç bırakılarak ülkeye iltica başvurularını azaltmaya çalışmış, bunun üzerine AİHM

Macaristan'a 28. defa olmak üzere, geçiş bölgelerindeki sığınmacıları aç bırakmama emrini vermiştir. Macar hükümetinin bu karara ve eleştirilere yanıtı ise "kaçak göçmenlere bedava yemek veremeyecekleri" şeklinde olmuştur.

d) İtalya

2009 yılında Beppe Grillo tarafından İtalya'da kurulan Beş Yıldız Hareketi (Movimento 5 Stelle), 2018 seçimlerinde yüzde 30'a yakın oy alarak İtalyan siyasetinde euroseptik popülist partilerin kazandığı ilk seçim olmuştur. "Katıl, Seç, Değiştir!" (Partecipa, Scegli, Cambia!) sloganıyla yola çıkan Beş Yıldız Hareketi'nin lideri Beppe Grillo, yayınladığı blog yazılarında gündelik bir dil kullanarak İtalya'daki siyasi seçkinleri ve İtalyan medyasını manipülasyonla suçlamış ve seçkin siyaseti reddederek seçmene "bizden biri" imajını vermiştir. 2018 seçimlerinden sonra kurulan Beş Yıldız Hareketi ve Lega Nord (Kuzey Ligi) partilerinin kurduğu, Conte liderliğindeki koalisyon hükümetinin başarısının arkasındaki sebepler, İtalya'ya göçmen akını, AB karşıtlığı, yüksek işsizlik ve 1990'larda başlayan Temiz Eller Operasyonu'ndan¹⁰ sonra başlayan meşruiyet krizi ve operasyona rağmen bitirilemeyen yolsuzluk skandallarının yarattığı rahatsızlık olarak gösterilmiştir. Conte Hükümeti, iltica politikalarında daha katı bir tutum sergileyeceklerini dile getirmiş ve Euro bölgesinden ayrılmayı öngörmese bile İtalya'nın AB'den bağımsız bir ekonomi politikası izlemesi gerektiğini savunmuştur. (Sokullu, 2018:26)

İtalyan siyasetinde neo-bölgeselci sağ popülizmin izlerini taşıyan Kuzey Ligi partisi, kuzeydeki bölgelerin "Padanya" isimli bir devlet altında bağımsızlığını ilan etmesini savunan bir parti olarak kurulmuş olsa da (Albertazzi ve McDonnell, 2016:36) son yıllarda talebini bağımsızlıktan özerkliğe döndürmüştür. 1980'li yıllarda kuzeydeki ayrılık yanlısı partileri tek çatı altında birleştiren Umberto Bossi, 2012'ye kadar partiye liderlik etmiştir. Kaltwasser ve Mudde'nin popülist liderlere atfettiği

---

¹⁰ Temiz Eller Operasyonu (İtalyanca: Mani Pulite): 1990'lı yıllarda İtalya'da yürütülen siyasi yolsuzluk operasyonları. Aralarında siyasi parti liderleri, bürokratlar ve ülkenin en büyük şirketlerinin yöneticilerinin de bulunduğu binlerce kişinin yargılandığı davalarda yolsuzluk ve bağlantılı suçlardan mahkûm olanların sayısı 1233'e ulaşmıştır. 448 kişi daha ilerleyen yıllarda suçlu bulunsa da zaman aşımı ya da ölüm gibi sebeplerle mahkûmedilememiştir.

karizmatik lider özelliği (Mudde, Kaltwasser, 2019:57) Bossi’de baskın bir şekilde görülmektedir; öyle ki Ignazi, Kuzey Ligi’nin tamamen lideri tarafından domine edildiği çıkarımında bulunmuştur. (Albertazzi ve McDonnell, 2015:41) 2018 seçimlerinden %17 oyla üçüncü parti olarak çıkararak koalisyonun küçük ortağı olan Kuzey Ligi, 2019 yılındaki AP seçimlerinde ise %34,2 oy alarak hükümetteki gücünü pekiştirmiştir. 2013 yılından itibaren parti liderliğini devralan ve dönemin İçişleri Bakanı görevini yürüten Matteo Salvini, AB’ye, AB’nin mülteci politikasına ve göçmenlere yönelik söylemlerinin yanı sıra Brüksel-Roma hattına da sert çıkışlarda bulunmaktadır. Başbakan yardımcılığı görevini yürüttüğü dönemde mültecileri taşıyan geminin İtalya kıyılarına yaklaşmasını engelleyen Salvini’nin dokunulmazlığı İtalya Senatosu tarafından kaldırılmış ve bu eylemi sebebiyle yargılanmasına onay verilmiştir.¹¹ Salvini, kendisine yakıştırılan “popülist” etiketini onurlu bir şekilde taşıdığını söylemiş ve halkın sesini (vox populi) duyurmaktan gurur duyduğunu belirtmiştir.

e) Birleşik Krallık

Popülizm, İngiltere’de Nigel Farage’nin liderliğindeki United Kingdom Independence Party (UKIP) ile kendisini göstermiştir. UKIP, 1993 yılında Alan Sked tarafından, Birleşik Krallık’ın 1973 yılında üye olduğu AB’den ayrılması için kurulan bir parti (Aras, 2018:55) olup bu hedefine Brexit kampanyası sonucu ulaşmıştır. Bu çalışmanın yapıldığı günlerde İngiltere, AB’den resmi olarak ayrılmış bulunmaktadır.¹²

Brexit oylamasının sonucunda, AB’den ayrılmak istemeyen %48’lik kesimi “gerçek halka aidiyetleri olmamakla” suçlayan Nigel Farage, oylama sonucunun “gerçek halkın zaferi” olduğunun altını çizmiştir. Bu da popülistlerin halkın iradesinin tek gerçek temsilcisi olduklarını iddia etmeleriyle bir kez daha ölçüşür. AB

---

¹¹ Övgü Pınar (12.02.2020). “Göçmen gemilerinin yanaşmasına izin vermeyen eski İtalya Başbakan Yardımcısı Salvini 15 yıla kadar hapisle yargılanacak” < <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51477093>> (Erişim Tarihi:19.06.2020)

¹² “The Day We Said Goodbye”. The Guardian: <<https://www.pressreader.com/uk/the-guardian/20200201/281479278397366>> (Erişim Tarihi: 01.02.2020)

karşıtlığının yanı sıra elitizm karşıtı olarak bir duruş da çizen Nigel Farage, medya için bir bda birasıyla poz vermiş, “kendisini halkın fikirleri ve çıkarlarıyla uyumlu, Britanyalı sıradan bir adam olarak sunmayı amaçlamıştır.” (Mudde, Kaltwasser, 2019:50)

Avrupa’da sağ popülizmin yükselmesine paralel olarak UKIP de oylarını artırmıştır. 2014 yılındaki AP seçimlerinde UKIP %27 oy almış ve İşçi Partisi ile Muhafazakâr Parti’yi geride bırakarak büyük bir sıçrama gerçekleştirmiştir. Elbette UKIP’in AP’de aldığı oy oranı partinin Britanya’daki başarısı olarak gösterilemez; fakat bu sıçrama, Avrupa’da sağ popülizmin yükselişi hakkında önemli bir göstergedir (Partos, 2017:29).

2015 yılında başlayan yoğun göç ile beraber, Britanya toplumunda zaten var olan Euroseptisizm, etkisini giderek arttırmıştır. Nigel Farage, Brexit sürecinde sınır güvenliğini gündeme getirmiş, kalmaları yönünde oy verilerse İngiliz kadınlarının göçmenler tarafından cinsel tacize maruz kalma tehlikesinin olduğu¹³ ve Türkiye’nin AB adaylığını kastederek “Eğer AB’ye hayır dersek Türkiye ile sınırımız olmadığından emin oluruz” (Aras, 2018:60) şeklindeki göçmen karşıtı söylemleriyle halkı AB’den ayrılmalari yönünde oy vermeye ikna etmeye çalışmıştır.

31 Ocak 2020 itibariyle AB’den resmi olarak ayrılan Britanya’da UKIP’in başını çektiği sağ popülizmin zafere ulaştığını söylemek yanlış olmayacaktır. Birleşik Krallık’ın AB’den ayrılmasını “daha yeni başlayan popülizmin zaferi” olarak gören Nigel Farage, popülist dalganın giderek yayılacağına ve Brexit zaferinin diğer AB ülkelerini de aynı kararı almaları konusunda cesaretlendireceğine inandığını açıklamıştır.¹⁴ Farage, bundan böyle Britanya halkının geleceğinin ve kararlarının Brüksel’deki bürokratların elinde olmadığını söylemiş ve bu söylemleriyle popülist liderlerin olmazsa olmaz retoriği olarak ülkedeki krizlerin sebebi olarak gösterdiği elitleri işaret etmiştir. Avrupa’da yükselen sağ popülist dalganın diğer AB ülkelerini

¹³ Steven Erlanger (13.06.2016). “Britain’s ‘Brexit’ Debate Inflamed by Worries That Turkey Will Join E.U.” <https://www.nytimes.com/2016/06/14/world/europe/britain-brexit-turkey-eu.html> (Erişim Tarihi: 03.02.2020)

¹⁴ Nigel Farage (29.01.2020). “Populism is Just Beginning.” <<https://www.newsweek.com/farage-brexit-populism-just-beginning-trump-impeachment-nobody-laughing-now-1484705>> (Erişim Tarihi: 18.06.2020)

Birlik'ten ayrılma kararına itip itmeyeceği ancak gelecek yıllarda AB'nin durumu ve Britanya'nın Birlik'ten ayrılmasının somut sonuçları ortaya çıktığında görülecektir.

f) Hollanda

Hollanda, Geert Wilders liderliğinde öne çıkan sağ popülist parti Partij Voor de Vrijheid (PVV, Hollanda için Özgürlük) ile popülizmin yükseldiği Avrupa ülkeleri arasındadır. 2006 yılında kurulan PVV, o yıl yapılan seçimlerde %6'ya yakın oy alarak meclise 9 milletvekili sokarken 2010'da oy oranını artırarak 24 sandalyeye sahip olmuş ve meclisteki üçüncü parti konumuna gelerek kurulan azınlık hükümetine dışarıdan destek vermiştir. 2017'deki seçimlerde meclisteki ikinci parti olan PVV'nin, Avrupa Parlamentosu'nda (AP) ise 4 koltuğu bulunmaktadır (Vossen, 2017:29). Müller, popülist siyasetçileri demokrat siyasetçilerden ayıran şeyin, eylem ve söylemlerini meşrulaştırırken gerçek halkın isteklerini halk adına dile getirdiklerini söylemeleri ve bunu yaparken aldıkları oy oranlarını kanıt olarak göstermeleri olduğunu söyler (Müller, 2016:56). Bu sebeple popülist partilerin ister ulusal seçimlerde isterse de AP seçimlerinde oylarını artırmaları, iktidarda/çoğunlukta olmasalar bile güncel siyasete etkilerinin artması bakımından önem teşkil eder.

Popülist liderler genellikle seçmenleriyle doğrudan bir bağ kurmayı tercih ederler. Twitter hesabını aktif bir şekilde kullanan Wilders de seçmenlerine doğrudan hitap eden liderler arasındadır. Sağ popülist liderlerin yeni medyayı kullanım şekilleri üzerine yapılan bir yüksek lisans çalışmasında popülist liderlerin Twitter hesapları incelenmiş ve kullandıkları kelimelerin frekansları çıkarılmıştır. Buna göre Wilders'in seçim döneminde seçmenlerine seslenirken en sık kullandığı kelime ve etiketlerin “yabancı, İslam, göçmen, terörist, #closeourbordersnow¹⁵, #stopislam¹⁶” olduğu saptanmıştır (Yüksel, 2019:72). Mudde, popülistlerin kriz algısı yaratarak mesajlarına aciliyet ve önem pompaladığını söyler. Wilders de İslam, yabancı, göçmen gibi kelimeleri saldırı, tehdit, terör gibi kelimelerle birlikte kullanarak seçimde göç krizi algısı yaratmayı hedeflemiştir. Ayrıca Wilders, seçim dönemi attığı tweetlerde AB

---

¹⁵ #sınırlarımızihemenkapatin

¹⁶ #islamıdurur

karşıtlığını da sık sık dile getirmiştir. Wilders, ana akım medya araçlarını PVV'ye yer vermemekle eleştirmiş; kendisine oy verenleri gerçek Hollanda halkı, oy vermeyenleri ise İslam'ın ve göçmenlerin Hollanda'da çoğalmasına sebep olan elitler olarak tanımlamıştır.

“Avrupalılar her gün kendi halklarının illiberalizminden, hoşgörüsüzlüğünden, geleneksel değerlerine bağlılığından nefret eden ve onları alaycı bir şekilde küçümseyen kültürel elit tarafından mağdur edildi. Bu iktidar kozmopolitleri yüzünden sıradan insanlar kültürel muhafazakârlıkları için sürgün edilirken göçmenler, bu değer ve geleneklere bağlı olmadıkları için kıymete bindi.” (Vossen, 2017:38)

Bu da popülistlerin seçmenleri konsolide etmek amacıyla sıklıkla başvurduğu biz/onlar ayırımına ve kendisinden taraf olmayanları –özellikle medya araçlarını- seçkincilikle ve gerçek halkın ne istediğini anlamamakla suçlayan anlayışa örnek gösterilebilir. Geert Wilders, 15 Mart seçimlerinden önce Türkiye'nin Lahey Büyükelçiliği binasının önünde Hollandaca ve Türkçe, "Uzak dur! Bu bizim ülkemiz" (Blijf Weg! Dit is Ons Land) yazan bir pankart açarak partisinin göçmen karşıtlığını basın önünde de göstermiştir.¹⁷

g) Polonya

Prawo i Sprawiedliwosc (PiS/ Hukuk ve Adalet Partisi), 2001 yılında Kaczynski kardeşler tarafından klasik yeni sağ bir parti olarak kurulmuş, 2005 yılındaki seçimlerde sandıktan ilk defa birinci parti olarak çıkmıştır. Komünizm sonrası geçiş dönemini Üçüncü Cumhuriyet olarak adlandıran PiS, bu dönemde gerçekleştirilen politikaların toplumun ahlaki değerlerini çökerttiğini iddia etmiş ve Katolik Hristiyan değerlerle milliyetçi söylemi birleştirerek ulusal kültür temelli bir program sunmuştur. Üçüncü Cumhuriyet'in politika yapıcılarını siyasi elitler olarak adlandıran PiS, kendisini “temsil edilemeyen sıradan Polonyalı ailelerin sıradan partisi” olarak tanımlamıştır. Kendi iktidarını Dördüncü Cumhuriyet ve yeni bir

¹⁷ Yusuf Özkan (08.03.2017). “Oy kaybetmeye başlayan Wilders'ten Türkiye protestosu” <<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39208399>> (Erişim Tarihi: 04.03.2020)

Polonya söylemleri üzerine inşa eden parti AB'yi ve Avrupalılaşmayı reddetmiştir. 2010 yılında kurucu kardeşlerden Lech Kaczynski'nin bir uçak kazasında hayatını kaybetmesiyle milliyetçi muhafazakâr ve aşırı sağ tabanlarını kendi tabanında toplamayı başarmış ve kuruluşunda benimsediği merkez muhafazakâr söylem giderek popülist söylemlere dönüşmüştür. 2019 genel seçiminde oyların %45,8'ini¹⁸ alan PiS partisinin popülist söylemlerini güçlendirmesine aracılık eden kilise destekli Radyo Maryjo ve televizyon kanalı TV Trwam bulunmaktadır. Bu programlarla parti lideri, halkıyla aracısız bir bağ kurma imkânına sahip olmuştur. (Yıldırım, 2018:134) Diğer komünizm sonrası ülkeler –ve günümüzde popülist liderlere sahip- olan Rusya ve Macaristan gibi Polonya'daki PiS hükümeti de sivil toplum kuruluşlarını dış güçler tarafından yönetilmekle itham eder. Bu popülist hükümetlerin kendilerine muhalif STK'ları yabancı ajanlar gibi lanse edip itibarsızlaştırmak istemelerinin sebebini Müller şöyle açıklar: “PiS hükümeti veya Fidesz hükümeti sadece bir PiS Devleti veya Fidesz Devleti yaratmazlar; aynı zamanda bir PiS halkı ve Fidesz halkı da yaratmak isterler. Popülistler her zaman, adına konuştukları homojen halkın inşası ile meşguldürler.” (Müller, 2016:67)

h) İskandinav Ülkeleri

İsveç, Norveç, Danimarka ve Finlandiya, popülist sağ partilerin ivme kazandığı ülkeler arasındadır. İsveç Demokratları (Sverigedemokraterna), İlerleme Partisi (Fremskrittspartiet), Danimarka Halk Partisi (Dansk Folkeparti) ve Gerçek Finler (Perussuomalaiset) partilerinin ortak noktası, göçmen karşıtı olmalarıdır. Bu partiler aynı zamanda ulusal refahlarına engel olduğu düşüncesiyle AB karşıtı söylemler de gerçekleştirirler.¹⁹ İskandinav ülkelerinde sağ popülist ve göçmen karşıtı partilerin yükselişe geçmesinin en önemli sebepleri arasında, bu ülkelerdeki yüksek yaşam standardı nedeniyle göçmenler tarafından daha çok tercih edilmeleri ve bu sebeple dört

---

¹⁸ Euronews (14.10.2019). “Polonya'daki genel seçimleri iktidardaki Hukuk ve Adalet Partisi kazandı” <<https://tr.euronews.com/2019/10/14/polonya-da-genel-secimleri-iktidardaki-hukuk-ve-adalet-partisi-kazandi>> (Erişim Tarihi: 12.02.2020)

¹⁹ Alberto Nardelli ve George Arnett (19.06.2015). “Why are anti-immigration parties so strong in the Nordic states?” <<https://www.theguardian.com/news/datablog/2015/jun/19/rightwing-anti-immigration-parties-nordic-countries-denmark-sweden-finland-norway>> (Erişim Tarihi: 17.05.2020)

ülkede de artan göç oranları gösterilmektedir. Dört ülkenin de siyasi gündemi ve farklı seçim gündemleri olsa da ortak bir tarihi ve kültürel mirasa sahiptirler ve bu ülkelerdeki seçmenlerin göçmen karşıtı partilere oy verme davranışının ekonomik tehditlerden ziyade kültürel nedenlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir. (Parshina, 2016:21) İskandinav ülkelerindeki sağ popülist partilerin parlamentoda Avrupa'daki sağ popülist partilere göre daha güçlü şekilde temsil ediliyor olmasının sebebi ise bu ülkelerde uygulanan seçim sistemidir. (Türk, 2006:92)

1.1.2.1.3. Asya-Pasifik ve Latin Amerika

Pauline Hanson, liderlik ettiği Tek Ulus Partisi (ONP) ile *Avustralya'da* bilinen en popülist figürlerden biri olmuştur. (Moffitt, 2016:297) Artan göçten ve neoliberal refah devleti reformlarından kaynaklanan rahatsızlıkları “gerçek halk” adına dile getirdiğini söyleyen Hanson, seçkinleri, Asya'dan gelen göçü savunmakla ve bunu yaparken asıl Avustralya ırkına zarar vermekle suçlamıştır. Bunun yanı sıra *Yeni Zelanda'daki* New Zealand First (NZF), Maori halkının sesi olduğunu dile getirerek çokkültürlülüğten ve başarıya ulaşmayan neoliberal politikalardan şikâyetçidir. Bu bölgedeki iki partinin de popülist olarak nitelendirilmesinin en önemli sebebi, her ikisinin de yerli ve gerçek halkı temsil ettiklerini seçkinlere karşı bir mücadele yürüterek göstermeleri olmuştur.

Tayland'da teknoloji sektöründe zengin bir iş insanı olan Shinawatra, 1998 yılında Thai Rak Thai (Tailer Taileri Seviyor) Partisi'nin kurucu üyelerinden biri olmuş ve 2001 yılından 2006 yılına kadar ülkede Başbakan olarak görev yapmıştır. Bölgedeki en popülist liderlerden biri olarak tanımlanan Shinawatra, seçim kampanyalarında masum halk-yozlaşmış elit ayrımına vurgu yapmıştır. Kendisini “halkın adamı” olarak tanımlamış ve halkın düşmanı olarak gösterdiği “elit”lerin arasına bürokratik seçkinleri, politikacıları, entelektüelleri ve kendisi iktidara gelmeden önceki siyasal durumdan fayda sağlayan herkesi katmıştır. Shinawatra, popülist liderlerin genellikle tercih ettiği gibi halkla doğrudan ve aracısız bir iletişim kurmayı tercih ederek “Kulis Başbakan” isimli bir televizyon programı aracılığıyla kırsaldaki fakir Tayland halkının arasına karışarak onların dertlerini dinlemiş, yine

aynı şekilde “Başkan Thaksin Halkı Dinliyor” isimli bir radyo programıyla seçmenlerinin hayatlarına “dokunmuştır.” (Moffitt, 2016:296)

Hindistan’da “Bizim Trump’ımız” olarak tanımlanan ve elitlere yönelik eleştirileriyle beraber Hinduluk üzerine bir kimlik inşasına çabalayan Narendra Modi, 2014 yılından beri başbakanlık yapmaktadır. Modi’nin, partisi Bharatiya Janata Partisi (BJP/Hindistan Halkının Partisi) ile birlikte sergilediği politikalarla, Hindistan’da popülizmin temsilcisi olarak görülmektedir (Telek, 2017). Modi’nin ve yönetiminin popülist olarak adlandırılmasının en önemli sebeplerinden biri, Müller’in de popülizmi tanımlarken bahsettiği gibi meşru tek siyasal oluşum olarak kendi ideolojisini görmesi ve kendisine karşı olanları gayrimeşru olarak adlandırarak çoğulculuğu reddetmesidir. Müller’in popülistleri sınıflandırırken değindiği diğer bir kriter olan sivil toplumun popülistler tarafından bastırılması da Modi ve hükümetinde görülen bir diğer özelliktir. Modi, bu mekanizmalarda fikir üreten muhaliflerin milli olmadığı yönünde ithamlarda bulunmuştur. Bunların yanı sıra Modi’nin ülkede kontrol ve denge sağlayan kurumları yıpratma çabası da yine Müller’in popülizm tanımında karşımıza çıkmaktadır.

Brezilya medyasında popülist tarzı nedeniyle Trump’a benzetilen ve “Tropiklerin Trump’ı” lakabıyla anılan Jair Bolsonaro, *Filipinler’de* Joseph Estrada, *Uganda’da* devlet başkanı Yoweri Museveni gibi isimler de popülist dalganın yükseldiği bu dönemde sağ popülist politikalarını elitlere karşı mücadele ve ulusal kimlik üzerinden şekillendiren diğer liderlerdir.

1.1.2.2. Dünyadaki Örnekler Üzerinden Sol Popülizm

1.1.2.2.1. Latin Amerika

Cas Mudde, Latin Amerika ülkelerinin en uzun ve yaygın popülist geleneğe sahip ülkeler (Mudde, 2019:40) olduğunu söylerken Carlos de la Torre Latin Amerika’yı popülizmin diyarı (Torre, 2017:195) olarak tanımlamıştır. Frederico Finchelstein ise sol popülizmin Latin Amerika tecrübesi olmadan düşünülmemeyeceğini vurgulamıştır. (Bora, 2019) Avrupa’daki popülist hareketlerden farklı olarak Latin Amerika popülizminde en önce göze çarpan, karizmatik bir liderin varlığıdır. Genellikle ekonomik ya da güvenlik kaynaklı krizlerden sonra ortaya çıkan lider,

popülizm ile sosyalizmi harmanlayarak dışlanan ve ayrımcılığa uğrayan herkesi kapsayan bir halk tanımı yapar ve sosyoekonomik eşitsizliğe ve onun müsebbibi gördüğü yozlaşmış elitlere karşı savaş açar.

Latin Amerika’da tarih boyunca üç popülizm dalgası görülmüştür. Bunlardan ilki, 1929’da Büyük Buhran’ın başlamasıyla oluşan ekonomik kriz sonrası yabancı şirketlerin kamulaştırılması, gelirin yeniden dağıtılması ve anayasa reformu gibi taleplerle kendilerini “halkın kurtarıcısı” olarak tanımlayan popülist liderlerin ortaya çıkışıyla başlamıştır. (Madrid, 2019:163) Arjantin’de popülizm öncesi ekonomik kriz döneminde mevcut olan oligarşik yönetime karşı mücadele etme iddiasıyla iktidara gelen Peron, Latin Amerikan popülizminin en somut örneklerinden biri olarak gösterilmektedir. Peron’un cunta yönetimi altında hapis yatmış olması, yanında “yoksulların anası” olarak boy gösteren eşi Evita ile beraber onu diğer siyasi elitlerden ayırmış ve halkla ilişkisini güçlendirmiştir. Moffitt, popülizmi tanımlarken popülist liderlerin yükselişe geçtiği zaman dilimlerini ekonomik kriz veya kargaşa sonrası dönem olarak adlandırmıştır. (Moffitt, 2016:10) Arjantin’de Peron’un ortaya çıkışı da Moffitt’in bu tezini doğrulamaktadır.

Latin Amerika’da görülen ikinci popülist dalga ise 1980’lerde yaşanan ekonomik kriz sonrası ortaya çıkan sağ popülizmin Fujimori ile yükselişi olmuştur. Fujimori, ekonomik krizin sebebi olarak elitleri suçlamış ve halkın elinden egemenliğin alındığını iddia etmiştir. Bu söylemle iktidarı devraldıktan sonra uyguladığı neoliberal politikalar kısa vadede enflasyonun düşmesine yardımcı olmuş, kemer sıkma politikalarından duyulan hoşnutsuzluğa rağmen Fujimori gelecek seçimlerde yeniden seçilmeyi başarmıştır. Fujimori’nin anayasa krizinden sonra parlamentoyu feshettikten²⁰ sonra 1993 yılında yeni anayasayı halkın onayına sunması, popülist siyasetin en yaygın araçlarından birini kullanmasına örnektir. (Conaghan, 2005:72)

Venezuela’da Hugo Chavez’in seçilmesiyle başlayan dönem ise Latin Amerika’daki popülist dalganın üçüncüsünü oluşturmaktadır. Bolivya’da Eva Morales

---

²⁰ “Fuji-darbe” olarak da bilinen bu olay, 1992 yılında devlet başkanı Fujimori’nin yargı ve muhalefeti tasfiye etmek amacıyla parlamentoyu feshetmesidir.

ve Ekvator'da Rafael Correa ile devam eden bu popülist hareketlerin ortak özellikleri emperyalizm karşıtı hitabet, sosyalist eğilimler ve sosyalist partilerle işbirliği ve serbest piyasayla mücadele eden radikal sol politikalarıdır. Bu dönemde ortaya çıkan popülist liderlerin başarısındaki en önemli sebep, ülkelerinde var olan ekonomik eşitsizlikleri başarılı bir şekilde siyasileştirebilmeleri ve muhtaç, ayrımcılığa uğrayan kesimler ve gruplar için toplumsal ve iktisadi destek yaratma politikaları olmuştur.

1999-2006 arası dönemde Venezuela başkanı olan Hugo Chavez, The Guardian'ın 2019 Mart ayında yaptığı popülist liderler sıralamasında 2 üzerinden 1,9'luk bir oy oranıyla en popülist liderler arasında zirveye oturmuştur. Chavez, selefi Perez'in kemer sıkma politikalarından doğan hoşnutsuzluk ve toplumsal ayaklanmaların hüküm sürdüğü dönemde genç bir yarbay olarak askeri darbeye liderlik etmiştir. (Torre, 2017:202) Cezaevinden çıktığında ise halkı yücelten ve seçkinlere saldıran popülist bir söylem geliştirerek 1998 yılında yapılan seçimlerde oyların yüzde 56'sını almayı başarmıştır.

Başkanlık süresi boyunca Chavez, halkla Alo Presidente (Alo Başkan) adlı televizyon programı aracılığıyla iletişime geçmiştir. Her pazar Venezuela devlet kanalı ve radyolarda yayınlanan bu programda Chavez, programa bağlanıp taleplerini, şikâyetlerini dile getiren ya da sadece gündelik hayatını anlatan insanlarla konuşmuş ve pek çok popülist liderde görebileceğimiz “halkın adamı”, “halkla doğrudan iletişim” gibi stratejileri izlemiştir. Aynı şekilde Chavez'in başkanlık kuşağını giyip kalabalık destekçilerinin arasında dolaşması da buna örnek olarak gösterilebilir.

Latin Amerika'daki üçüncü dalga tüm popülistlerde olduğu gibi Eva Morales de neoliberal siyasetçilere ve politikalarına muhalif, ayrımcılığa uğrayan tüm etnik grupların temsiline olanak sağlayan bir halk tanımı yapan ve toplumsal hareketlerle sıkı bağları olan bir lider olarak öne çıkmıştır. 2006 seçimlerinde “Yeni Bolivya'yı İnşa Etmek” sloganıyla başkan seçilen Morales, Bolivya'da yerli nüfustan gelen ilk başkan olma özelliğini taşır. Morales, mücadelesini yerlilerin, köylülerin, koka çiftçilerinin ve işçilerin karşısında liberal politikaları savunan Bolivya'nın elit kesimine karşı vermiş (Kaya, 2014:96) ve “yerli halkın tek sesi” olduğunu iddia etmiştir. (Madrid, 2019:165) The Guardian'ın popülist liderler anketinde Chavez ve Maduro'dan sonra Latin Amerika'nın en popülist lideri, özellikle 2015 yılından sonra

uyguladığı politikalarla 2 üzerinden 1,5 puanlık oranıyla Evo Morales seçilmiştir. Morales de tıpkı Chavez gibi halka bir televizyon programı aracılığıyla seslenmiş ve halkı, politikaları hakkında bilgilendirmiştir. Bunu yaparken medya sahipleriyle sürekli bir çatışma halinde olması medya üzerinde bir baskıya yol açmış, bu baskı da gazetecilerin sansüre uğramasına ya da otosansür uygulamasına neden olmuştur.

2007 yılından beri Ekvator devlet başkanı olan Rafael Correa da Latin Amerika'daki sol popülist liderlerden biridir. 2009 yılında başkanlık seçimini ikinci defa kazandığında “Ekvator kendisi için oy verdi” sözlerini kullanmıştır. Correa, halkla birlikte oligarşiye, yozlaşmış elitlere ve geçmişi savunan medyaya karşı mücadele ettiğini söylemiş ve geleneksel politikacıları, medya sahiplerini, gazetecileri ve sivil toplum kuruluşlarını, kısacası iktidarını ve politikalarını sorgulayan herkesi halk düşmanı ilan etmiştir. (Madrid, 2019:167)

Latin Amerika'daki en önemli sol popülist liderler olan Chavez, Morales ve Correa, iktidara geldikleri gibi “egemenliği halka geri vermek” amacıyla yeni bir anayasa oluşturmuştur. Müller'in popülist liderleri tanımlarken onların iktidara geldiklerinde anayasa yapma özelliklerine vurgu yapması, bu popülist liderlerin, halktan aldıkları destekle meşruiyetlerini güçlendirdiklerinin ve bu meşru yetkiyle rakiplerinin muhalefet kapasitelerini sınırlandırmaya çalıştıklarının bir göstergesi niteliğindedir.

1.1.2.2.2. Avrupa

Arjantinli siyaset bilimci Ernesto Laclau ile Belçikalı siyaset bilimci Chantal Mouffe, sağ popülizmin her zaman kazanmak zorunda olmadığını ve sağ popülizme reçete olarak bir sol popülizm sunma gerekliliğini öne çıkarmışlardır. (Laclau: 2007, Mouffe:2018) Laclau, öncelikle popülizme yüklenen pejoratif anlama karşı çıkar. Popülizmin kavramsal olarak belirsiz olması, kavramın sadece retoriğe indirgenmesine yol açmıştır. Laclau'ya göre popülizm, halkın nasıl inşa edileceğine dair verilecek cevaptır. (Laclau, 2007:175)

Popülizmin Avrupa'daki yükselişini genellikle sağ politikaların varlığıyla

gözlemlese de yaşanan ekonomik kriz, sol popülizmin de Güney Avrupa’da ivme kazanmasına neden olmuştur. Yunanistan ve İspanya’da meydana gelen iktisadi krizler ve bu krizlerin çözümü olarak Avrupa kaynakları tarafından önerilen kemer sıkma politikaları, sol popülist partiler olan Syriza ve Podemos’un yükselişine zemin hazırlamıştır. Mudde, sol popülizmin de tıpkı sağ popülizm gibi euroseptik olduğunu söyler. Fakat ikisini birbirinden ayıran en temel özellik sağ popülistlerin bu şüpheciliği ulusalcı kaygılara dayandırırken sol popülistlerin kaynağının sosyalist nedenler olmasıdır. Yukarıda verdiğimiz Syriza ve Podemos örneklerinde de AB, Syriza için seçkinlerin önemli bir kısmını oluştururken Podemos, yolsuzluklarıyla iktisadi krize sebep olan ve “la casta” şeklinde adlandırdığı ulusal siyasi seçkinleri hedef almıştır (Mudde, Kaltwasser, 2019:51).

Laclau’nun, popülizmin sadece tekli söylem üzerine inşa edilen bir siyasi hareket değil, farklı siyasal söylemler tarafından da kullanılabilir bir yöntem olduğunu öne sürmesini kanıtlar nitelikte Syriza ile Podemos, popülizmi siyasi bir teknik olarak kabul etmiş ve halkçı bir söylem inşasında ortaklaşmıştır. Mouffe’nin dikkat çektiği üzere Avrupa siyaseti, bütünüyle neoliberal bir hegemonya altındayken yükselişe geçen “Syriza ve Podemos gibi siyasal partilerin önemi, merkezci neoliberal uzlaşa ile ırkçı sağcı popülist siyasal söylemlerin çatışması şeklinde ayrılmış olan siyasal alana popülizmin bir siyasal mantık olarak sunduğu imkânları demokratik, eşitlikçi ve kapsayıcı bir siyasal proje dâhilinde sunmalarından kaynaklanmıştır.” (Yıldız, 2015:293)

1.2. DEMOKRASİ, AVRUPA'DA DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ VE POPÜLİZM İLE DEMOKRASİ İLİŞKİSİ

1.2.1. Demokrasinin Tanımı ve Avrupa'da Demokrasinin Gelişimi

1.2.1.1. Demokrasinin Tanımı

Robert Dahl'a göre, demokrasinin sahip olduğu uzun geçmiş, onu tanımlama konusunda karışıklıklara ve değişen zaman ve mekânlarda demokrasi kavramının farklı biçimlerde yorumlanmasına neden olmuştur (Dahl, 2000:9). Temelleri Antik Yunan'a dayanan demokrasi kavramı, Latince halk ya da çoğunluk anlamına gelen "demos" sözcüğü ile iktidar anlamına gelen "kratos" sözcüklerinden türemiştir ve kabul edilen en geniş anlamıyla halk egemenliği veya çoğunluğun iktidarı anlamına gelmektedir (Philipps, 2012:97).

Demokrasiden nefret etmesiyle ünlü olan Platon'a göre bu yönetim biçimi görünüşte en iyi devlet yönetme biçimi bile olsa demokrasinin vadettiği özgürlük eninde sonunda kaosa dönüşür. Çünkü Platon, eşitlik esasına dayanan demokrasinin adil olmadığı söyler ve tüm halka siyaset hakkı tanınmasının siyasetin değerini düşürdüğünü ifade eder. Demokraside önemli olan nitelik değil nicelik yani sayısal eşitlik olduğundan bilgelik hiç önemsenmez ve ortaya herkesin eşit olduğu bir otorite boşluğu çıkar. "Demosun çıkarları" adına inşa edilen devlet herkesin kendi çıkarını gözettiği bir düzensizlik haline dönüşür ve bu da günün sonunda kendisini ve çıkarlarını korumak isteyen zenginlerin oligarşiyi inşa etmesine sebep olur. Oligarşiyle mücadele etmek isteyen halkın yetkiyi tek bir kişiye devretmesi de tiranlığa yol açacak, demokrasi idealiyle çıkılan yolun sonunda tiranlık inşa edilmiş olacaktır (Zabcı, 2014:113-114). Platon'un öğrencisi Aristoteles ise hocasının görüşünü paylaşarak demokrasinin doğru olandan sapmış bir yönetim biçimi olduğunu savunur. Mutlak eşitlik düşüncesine dayanan demokraside halkın büyük çoğunluğu kendi çıkarına göre karar alır ve uygular. Bunun yerine Aristoteles, oligarşi ve demokrasinin karışımı olan bir yönetim biçimi olan *politeia*'yı önerir. Bu yönetim biçimi, mülkiyet koşulunu ve

sayısal eşitliği esas alır ve bu sebeple de Aristoteles'e göre mümkün olabilecek en iyi yönetim biçimidir (Zabcı, 2014:147-148).

Demokrasi kavramını günümüzdeki anlamıyla şekillendiren başlıca düşünürler ise 17. ve 18. yüzyılda siyaset felsefesine yaptıkları katkılarıyla Thomas Hobbes, John Locke, Jean-Jacques Rousseau ve Montaigne'dir. Yaşadıkları dönemdeki siyasal ve sosyal konjonktürden etkilenecek en iyi ve en doğru yönetim şekli üzerinde tartışan bu düşünürlerden Hobbes, insanın doğasında kötülük olduğunu ve doğal durumuna bir kaosun hâkim olduğunu öne sürer. Bu doğa durumunda rekabet, güvensizlik ve şeref duyguları hâkim olduğundan insanlar kıt kaynakların bulunduğu yerlerde aynı şeylere sahip olmayı isterken çatışma kaçınılmazdır. Hobbes'a göre meşru egemenlik ancak monarşi, aristokrasi ya da demokrasiyle sağlanabilir, ancak Hobbes, çoğulcu ve demokratik anlayışlara, halkın yönetimde söz sahibi olması kulağa her ne kadar hoş gelse de mesafelidir. Bunun sebebi, doğal durumda kötü olan insanların yönetici konumunda başarılı olamayacağına ve mutlak egemenin gücünün sınırlandırılmasının çatışmalara zemin hazırlayacağına inanmasıdır (Zabcı, 2014:434-435). Locke ise Hobbes'un tersine insan doğasının iyi olduğunu ve doğal durumun barış ve eşitlik halinden oluştuğunu öne sürer. En iyi yönetim şeklinin demokrasi olduğunu savunan Locke, mutlakıyetçiliğe şiddetle karşı çıkmış ve kuvvetler ayrılığını savunmuştur. Locke'a göre mutlak monarşi toplumla hiçbir şekilde uyum sağlamaz ve uygun bir yönetim biçimi olamaz (Zabcı, 2014:498). Bu düşüncelerinden dolayı Locke, günümüzde uygulanmakta olan liberal demokrasinin en önemli düşünürlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Rousseau ise, Toplum Sözleşmesi adlı eserinde, "Bir tanrılar ulusu olsaydı, demokrasi ile yönetilirdi. Böylesi olgun bir yönetim insanların harcı değil." diyerek hem en iyi yönetim biçiminin demokrasi olduğunu vurgulamış hem de bu yönetim biçiminin idealleriyle uygulanmasının imkânsızca yakın olduğunu dile getirmiştir (Rousseau, 2006:125).

Demokrasinin tek boyutlu tanımı Joseph Schumpeter tarafından yapılan ve onun demokrasi modeline dayanan, minimalist veya seçimci demokrasidir. Schumpeter'e göre klasik demokraside tanımlandığı gibi ortak iyiyi bulmak imkânsızdır ve azınlığı dışlama riski taşıdığı için aynı zamanda tehlikelidir. Bu yüzden Schumpeter, demokrasiyi kurumsal bir düzenleme olarak görür. Schumpeter, bir

ülkenin demokrasi sayılabilmesi için o ülkede her yurttaşın oy verip aday olabildiği çok partili seçimler olmasını yeterli kabul eder (Sayarı, Bilgin, 2018:59).

Demokrasinin iki boyutlu tanımında ise, tek boyutlu tanımda mevcut olan çok partili rekabetçi seçimlere, özgürlüklerle ilgili bazı kriterler ekleyen Robert Dahl'ın modern ve çoğulcu demokrasi anlayışı görülür. Dahl'a göre bir ülkede siyasal demokrasinin var olabilmesi için, tek boyutlu demokraside zorunlu olarak tanımlanan adil ve çok partili seçim dönemleri arasında geçen sürede muhalefetin özgürce siyaset yapabilmesi gerekir. İfade özgürlüğü, STK'lar ve alternatif bilgi kaynaklarına erişebilme imkânı da Dahl'ın demokrasi tanımında önemli bir yer tutmaktadır (Sayarı, Bilgin, 2018:61).

1.2.1.2. Avrupa'da Demokrasinin Gelişimi

Demokratik sistemler arasındaki en önemli ayırım, Antik Yunan'da görülen doğrudan demokrasi ile Batı'nın endüstrileşmesiyle beraber gelişen modern demokrasi anlayışını yansıtan dolaylı/temsili demokrasidir. İlk olarak güçlü polis/şehir devletlerinden biri olan Atina'da uygulanan doğrudan demokrasiye göre, yurttaşlar mecliste yer alma, fikirlerini söyleme ve oy kullanma hakkına sahipti fakat o günün demokrasi anlayışında kadınların, kölelerin ve yerleşik yabancıların oy kullanma hakkı bulunmuyordu. Antik Yunan demokrasisi iki yüzyıldan az bir süre yaşadıktan sonra çeşitli sebeplerle yıkılmış, ancak demokrasi anlayışını şekillendiren birtakım idealler, günümüz modern demokrasisinin de temelini oluşturmuştur. Atina demokrasisi ile modern Batı demokrasisinin idealleri birçok yönden benzerliğini korumuş, ancak vatandaşlık tanımı daha kapsayıcı bir hal almış ve doğrudan katılımın yerini temsil usulü almıştır. Bunun yanı sıra günümüz demokrasisinin önemli bileşenlerinden birisinin de insan hakları olduğu söylenebilir (Philipps, 2012:105).

Coğrafi keşiflerin ortaya çıkardığı bilgi ve servet birikimi, Reform'un sekülerizasyon yaratması ve Rönesans'ın bireyi öne çıkarmasıyla başlayan birinci küreselleşme dalgasından sonra İngiliz Püriten Devrimi, Amerikan ve Fransız Devrimleri gibi gelişmeler Avrupa'yı şekillendirirken daha güçlü bir küreselleşme dalgasına da yön vermiştir. Modernite olarak adlandırılan bu süreçte, Antik Yunan'da

görülen demokrasi, Avrupa ülkelerinde yaşanan değişimlerin sonucunda yeniden görülmeye başlanmıştır. Avrupa'nın hemen her yerinde benimsenen "mülkiyetin kutsallığı" anlayışı ve egemen sınıflar ile diğer sınıflar arasındaki ayırım, zaman geçtikçe belirginliğini kaybetmeye başlamıştır. Devletin ekonomiye olan müdahalesinin ortaya çıkardığı krizler sonucunda 1911 yılında İngiltere'de Lordlar Kamarası'nın Avam Kamarası'nı kısıtlayan hakları elinden alınmış, 1914 yılında Fransa gelir vergisi ilkesini kabul etmiştir. Bu gelişmeler siyasetin demokratikleşmesine bir işaret olarak görülürken yine bu yıllarda başta Fransa ve Almanya olmak üzere pek çok Avrupa ülkesinde tüm yetişkin erkeklerin oy kullanması kabul edilmiştir (Roberts, 2015:560).

Avrupa'da demokrasi gelişirken ortaya çıkan önemli bir sorun, demokrasinin bugünkü tanımının oluşmasına da yardımcı olmuştur. Erkekler ulusal siyasette yer alırken kadınların herhangi bir söz hakkının olmaması, demokrasi anlayışının ve kadınların Avrupa toplumundaki yerinin sorgulanmasına yol açmıştır (Roberts, 2015:561). 18. yüzyılda başlayıp 19. yüzyılın önemli bir bölümünde devam eden bu sorgulamaların ve Suffragelerin²¹ mücadelelerinin sonucu olarak 20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde Avrupa ülkelerinde kadınlar, başlangıçta belirli kısıtlamalar getirilmiş olsa da oy kullanma hakkına sahip olmuştur. Liberal demokrasi, 19. yüzyıldan itibaren günümüzde kullandığımız demokrasi kavramının yerini almıştır. Geleneksel liberal teoride devlet, bireysel özgürlükleri korumakla mükelleftir ve liberal demokrasinin en önemli bileşenleri ifade özgürlüğü, hukukun üstünlüğü, azınlıkların korunması, çoğulculuk gibi değerlerdir. Temsili demokrasinin gereği olan parlamento, çok partili seçimler, bağımsız yargı, bağımsız medya ve sivil toplum kuruluşları gibi düzenekler de liberal demokrasiyi oluşturan kurumlardır.

Liberal demokrasi, pek çok siyaset teorisyeninin eleştirilerine maruz kalmıştır. Bunlardan biri, Weimar Cumhuriyeti döneminde yaşamış olan Carl Schmitt'in liberal demokrasi hakkındaki düşünceleridir. Schmitt, dönemin Almanyasının içinde bulunduğu sorunlardan yola çıkarak çoğulcu ve liberal teorilerin devletleri kargaşaya

---

²¹ Suffrage: Suffrage kelimesinin kökeni, 17. ve 18. yüzyıldaki gerçekleşen üç önemli demokratik devrimin (İngiliz İç Savaşı/1642-52, Amerikan Devrimi/1775-83, Fransız Devrimi/1789-99) yarattığı vatandaşlık ve temsili hükümet kavramlarına dayanmaktadır. 20. yüzyılda ise Birleşik Krallık ve ABD'de pasif direniş yoluyla kadınların seçme ve seçilme hakkı için mücadele eden kadın hakları savunucuları, Suffrage olarak adlandırılmıştır.

sürükleyeceğini iddia eder. Schmitt'e göre çoğulcu teorilerden ziyade ulusal bir kimlik yaratılması ve bu ulusal bilinçten doğacak güçlü bir liderin ortaya çıkması, ülkeyi içinde bulunduğu kargaşadan kurtaracak, özellikle olağanüstü zamanlarda parlamenter sistemin boyunduruğundan kurtulmuş olunacaktır. Schmitt, demokrasinin özyle bir çatışma halinde olmadığını ancak bu sebepten dolayı parlamenter demokrasiyi eleştirdiğini söyler. Ona göre, eğer halk adına halkın seçtiği temsilciler karar verebiliyorsa, halk adına yine halkın seçtiği tek bir temsilci de karar verebilir demektir (Yeşilçayır, 2017:34).

Günümüzde de AB üyesi ülkelerin anayasalarının hepsinde demokrasi vurgusu bulunmaktadır. Bazı ülkeler, anayasalarında açıkça “demokratik devlet” vurgusunda bulunurken bazı ülkeler direkt olarak demokratik devlet kavramını kullanmak yerine yönetimin meşru kaynağının halk olduğunu söyleyerek anayasalarında demokrasi ibaresine yer vermiştir (Erdoğan, 2001:30).

1.2.1.3. Popülizm ile Demokrasi İlişkisi

Literatürde popülizm ve demokrasi arasındaki ilişkiyi inceleyen pek çok çalışma bulunmaktadır (Mery ve Surel:2002, Mair:2002, Kaltwasser ve Taggart:2016, Panizza:2005, Arditi:2007, Beethan:1992, Canovan:1998, Levitsky ve Zibblat:2018, Müller:2019, Mounk:2019, Mudde ve Kaltwasser:2019, Laclau ve Mouffe:2018). Bu çalışmaların kimisi popülizmi demokrasiye bir tehdit olarak görürken kimileri popülist hareketlerin demokratikleşme içerisinde oynayabileceği olumlu rolün katkısının göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Popülizm ve demokrasi arasındaki ilişkinin farklı tartışmalar doğurmasının en önemli nedeni, popülizm ve demokrasi kavramlarının tanımlanma biçimidir. Demokrasi kavramı “halkın egemenliği ve çoğunluğun iktidarı” gibi dar bir çerçeveden tanımlandığında popülizmin demokrasinin bu şekliyle hiçbir problemi olmadığı düşünülebilir. Çünkü 21. yüzyılda ivmesini artıran ve ana akım siyasette unsurlarını artıran popülist hareketin özünde, asıl bilgeliğin gerçek halkta olduğu ve siyasetçilerin halkı yönetmesi değil, takip etmesi gerekliliği fikri yatmaktadır. Ancak yukarıda bahsettiğimiz liberal demokrasi tanımı, demokrasinin bu temel iki unsurunun yanında azınlık haklarının korunması, hukukun

üstünlüğü ve çoğulculuk gibi değerleri koyar. Bu noktada ise popülizm ise demokrasi arasındaki ilişki, genellikle sorunlu görünen bir hale bürünür.

Liberal demokrasi, çoğulculuğu sağlamak ve ifade özgürlüğü, siyasi ve sivil örgütler kurma gibi temel hakları korumak arasında denge sağlamaya çalışan bir politik rejimdir. Popülizmin ivme kazanmasıyla birlikte bu ilkelerin yeniden sorgulanması, popülizmin siyaseti yeniden kurma çabasıyla birleşince liberal demokrasiyle çatışmalar kaçınılmaz olmuştur. Literatürde popülizmin hangi koşullar altında oluştuğuna yönelik tartışmaların birçoğu, popülizmin liberal demokrat sistemlerden ortaya çıktığı ön kabulüyle popülist hareketlerin liberal demokrasiye katkısının olumlu mu yoksa olumsuz mu olduğu ekseninde ilerlemektedir. Popülizm ve liberal demokrasi arasındaki ilişkinin bu denli çalışılmasının sebebi, Kaltwasser ve Taggart'ın deyişiyle demokrasinin, en azından günümüz Batı dünyasında “the only game in town”²² olması ve anti-demokratik ülke ve partilerin Batı değerleriyle bağdaşmadığı gerekçesiyle denklemden çıkarılmasıdır (Kaltwasser, Taggart, 2016:202). Popülizm ve demokrasi arasındaki ilişki, her ikisi de “egemen halk”tan bahsettiği için Gregor Fitz tarafından “bir madalyonun iki yüzü” olarak tanımlanmıştır (Fitz, 2019:1).

Popülizm ile demokrasi ilişkisinin ayrıntılarını incelemeden önce, popülizmin yükselişinin liberal demokrasi ile bağlantısını irdeleyen görüşleri incelemekte yarar vardır. Literatürde görüş birliği sağlayan iki farklı bakış açısının ilkinde göre popülizm, demokrasiler sorun çıkarmaya başladığında ya da “hastalandığında” ortaya çıkarken diğer görüş popülizmin liberal demokrasiler içindeki çelişkilerin bir parçası olduğunu ve bu yüzden popülistlerin liberal demokrasilerden çıkmasının olağan olduğunu savunur (Sözen, 2017:18).

Mery ve Surel'e göre popülizm, demokrasi toplumun değişen ihtiyaçlarına karşılık veremediğinde ortaya çıkan hoşnutsuzluklar yüzünden yükselişe geçer. Batılı demokrasilerde görülen bu demokratik hoşnutsuzlukların sebepleri ulusal yönetimlerin özelliklerine göre değişse de bazı ortak noktalar barındırmaktadır.

---

²² “the only game in town”, İngilizcede “türevleri/türdeşleri arasında en makul olan” anlamına gelen bir deyimdir.

Seçimlerde siyasilere desteğin azalması, seçimlerin devamlılığının aksaması, parti içi çatışmaların artması ve bunlara bağlı olarak radikal partilerin ortaya çıkması bu özellikler arasında sayılabilir. Mery ve Surel, eğer demokrasi insanları eğitmek ve öğretmek gibi ilkeler üzerine kurulu kabul edilirse popülizmin de demokrasinin ideolojik bir yozlaşma hali olarak dşnleebileceğini iddia eder (Mery ve Surel, 2002:5).

Mair, temsili demokrasilerin işlevsizleşmeye başlaması ile popülist partilerin yükselişi arasında ilişki kurar. Mair'e göre, iktidarın giderek depolitize olması, partilerin ideolojilerinin ve parti programlarının giderek birbirine benzemesi, toplumdaki uzaklaşmaları ve tüm bunların sonucunda seçimi kazananların demokrasiler için her zaman en iyisi olmayacağı kanısının toplum nezdinde yaygınlaşması popülist protestoların daha kolay bir şekilde ortaya çıkmasına zemin sağlar. Bir başka deyişle Mair, parti demokrasisi zayıfladıkça popülist partilerin ivme kazandığını gözlemlemiştir (Mair, 2002:91).

Kaltwasser ve Taggart ise popülizmin liberal demokrasilerle bir ilişki içinde olduğunu kabul etmekle beraber popülizmi bir hastalık ya da patolojik bir olgu olarak görmediklerinin altını çizmişlerdir. Popülist glerin yükselişi, aslında gerçek demokrasilerin idealize edildiği gibi mükemmel bir işleyiş pratiğine sahip olmadığını gözler önüne sermiş olur. Bu sebeple popülist glerin yükselişini, her ne kadar demokrasiye yönelik bir tehdit olarak görülse de, demokrasilerdeki kusurlu yönlere ışık tutarak bu olumsuz tehdidi demokrasilerin dzeldilmesi yolunda bir araç olarak değerlendirmek ve popülizmi destekleyen seçmen kitlesinin taleplerini anlamaya çalışmak fayda sağlayabilir (Taggart, Kaltwasser, 2016:346).

Francisco Panizza, tüm modern demokrasilerin demokratik ve anti-demokratik toplumlar arasında, tıpkı anayasa yapıcıların amaçladığı gibi bir uzlaşı sağlamayı amaçladığını belirtir. Modern liberal demokrasinin amacı, kontrol ve denge mekanizması kurarak halkın iradesini koruma altına alırken aynı zamanda da sınırlar koymaktır. Panizza'ya göre popülizm ne demokrasinin ulaşabileceği en yüksek seviye ne de tamamen demokrasinin düşmanıdır; popülizm ancak demokrasilerin eksikleri ve fazlalarıyla her şeyini yansıtabilecek bir ayna görevi görür. Demokrasi, hiçbir zaman vaatlerini yerine getirebilecek ideal formuyla karşımıza çıkamaz, "ideal demokrasi"

popülistlerin hedefi/hayali olabilir fakat reel demokrasilerde bu ideallerin uygulanabilmesi imkânsızdır. (Panizza, 2005:30) Yine bununla bağlantılı olarak Arditi, popülizmin vaatleri ile beraber bir kurtuluş yolu açabileceğinin fakat bu anlayışın tehlikeye dönüşme ihtimalinin de söz konusu olduğunun altını çizer. (Arditi, 2007:82) Beethan ise, başta ifade ve hukuk özgürlüğü olmak üzere liberal demokrasilerin temelinde bulunan bazı ilkelerin demokrasinin kendisine de kısıtlamalar getirdiğini belirterek popülist demokratların kendilerini illiberal olarak niteleyerek bu kısıtlamaları kaldırma ve demokrasinin kısıtlanmayan versiyonunu hayata geçirme iddiasında olduklarını söylemiştir.

Popülist hareketlerin demokrasilerin içinden çıkmasının her zaman mümkün olduğunu söyleyen Canovan ise, demokrasinin birbirleriyle hem zıt hem de iç içe olan iki özelliğinden bahseder. Michael Oakeshott'un modern siyaseti "inanç siyaseti" ve "şüphe siyaseti" olmak üzere iki ana model üzerine kurmasından yola çıkarak demokrasinin düzelten/koruyan ve pragmatik olmak üzere iki yüzü olduğunu ve popülizmin bu ikisi arasındaki mevcut gerginliklerden doğduğunu söyleyen Canovan, bu sebepten ötürü demokrasinin daima popülizmi de içerisinde barındırdığını ve demokrasi içerisindeki çelişkilerin anlaşılmasına ve belki de çözülmesine yardımcı olduğunu iddia eder. Demokrasi koruyucu ve kurtarıcıdır çünkü siyaset yoluyla kurtuluşu vadeden bir ideolojiye sahiptir; pragmatiktir çünkü modern toplumların çatışmalarıyla başa çıkabilmek için pek çok kural ve koşul gerektirir. Bu iki özellikten doğan ikilemler, popülizmin Canovan'ın deyişiyle demokrasiyi bir "gölge gibi" takip etmesine sebebiyet verir (Canovan, 1998:10).

Popülizm literatürünün büyük bir çoğunluğu, popülist yükselişin liberal demokrasiyi tehdit ettiği ve ona zarar vererek demokrasinin değerlerini aşındırdığını söyleyen görüşlerden oluşmaktadır. Popülistlerin kendilerini liberal yerine illiberal olarak tanımlamalarına fakat demokrat sıfatından vazgeçmemelerine ve "gerçek demokratlar"ın kendileri olduğunu söylemelerine rağmen demokrasiler için bir tehdit olarak görülmesinin nedeni, tam da bu illiberallikte yatar. Müller'e göre, popülizm, "demokrasinin yüksek ideallerini gerçekleştirmeyi vadeden yozlaşmış bir ideoloji"dir ve asıl tehlike, demokrasinin demokratik dilini konuşan siyasetçilerden gelmektedir. Bu yüzden Müller de tıpkı Canovan gibi –ancak daha pejoratif bir bakış açısıyla-

popülizmi demokrasinin gölgesi olarak tanımlarken popülist ivmenin de temsili demokrasiyle beraber yükselişe geçtiğini savunur. Popülistler demokrasiyi kurtarmak adına demokrasinin kendisiyle savaşı ve kendilerini “liberal olmayan demokratlar” olarak konumlandırır. Müller, popülistlerin “liberal olmayan demokrasi” kavramını kullanarak aslında mücadelelerinin demokrasiyle değil liberalizmle olduğu algısını başarıyla yarattıklarını fakat bunun bir yanılsamadan ibaret olduğunu savunur. Müller’e göre Dahl’ın iki boyutlu demokrasi tanımında olduğu gibi medya çoğulculuğu, ifade ve toplanma özgürlüğü gibi bileşenlerin yok sayılması demek sadece illiberal olarak nitelendirilemez çünkü bunlar aynı zamanda anti-demokratiktir (Müller, 2019:68). Popülist iktidarların demokrasiye zarar vermesini engellemek adına AB, Romanya ve Macaristan gibi ülkelere zaman zaman müdahalelerde bulunmuştur. Özellikle Macaristan’daki medya yasası ve yargının bağımsızlığı konusunda endişeleri olan AB, Macaristan’ın AB yasalarını uygulamasını sağlamak için konuyu Adalet Divanı’na götürmüştür (Müller, 2013:140).

Levitsky ve Ziblatt ise bu konuyla ilişkili olarak demokrasilerin artık içeriden yavaşça ve görünmez adımlarla yok olmaya başladığını ve bu sürecin tamamlanmasının yıllar aldığı görüşünü savunur. Bu görüşe göre, demokrasiler içlerindeki çelişkilerden ötürü yıkılmaya başladığında bunu silahlar ya da tankların demokrasileri öldürdüğü gibi kolaylıkla fark etmek mümkün değildir (Levitsky ve Zibblat, 2018:5). Popülistlerin iddia ettiği üzere liberal olmayan demokrasiler de aslında uluslararası arenada kendilerini hâlâ demokrat olarak gösterse de bu sürecin bir parçasıdır.

Liberal olmayan demokrasiler Schumpeter’in tek boyutlu demokrasi tanımıyla benzerlik gösterir. Bu tür demokrasilerde çok partili seçimlerin olduğu fakat kontrol ve denge mekanizmaları ihlal edilirken siyasi hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı görülür. İktidarı elinde bulunduran popülistler kendilerini illiberal olarak tanımlamakta bir sakınca görmezken demokrasiyi tamamen kaldırmaya yönelik bir hamle de gerçekleştirmezler. Bunun sebebi popülistlerin temsil ilkesine temsil eden kendileri olduğu sürece karşı olmamalarıdır. Aynı durumun popülistlerin zayıflatmaya çalıştığı kurumlar için de geçerli olduğu söylenebilir. Popülistler, liberal demokrasinin başlıca kurumları ile o kurumlar kendi doğrularını sorgulamaya başladıkları zaman

mücadeleye girişirler. Ayrıca demokrasinin resmi olarak ortadan kaldırılmasına yönelik bir hamle, uluslararası ortamda hem maddi hem de manevi olarak kayıplara yol açar (Müller, 2019:68). Huntington'ın "*Seçimlerden çıkan hükümetler beceriksiz, yiyici, sorumsuz olabilirler; kişisel menfaatlerinin egemenliği altında bulunabilirler; kamu yararının gerektirdiği politikaları kabul etme yeteneğinden yoksun olabilirler. Bu nitelikler hükümetleri arzu edilmez kılar ama demokrasiye aykırı kılmaz.*" (Sayarı, Bilgin, 2018:62) cümlesi, popülist liderlerin demokrasiye zarar verseler de demokratik sistemler içinde faaliyet gösterdiğini anlamak açısından önemlidir.

Popülizm üzerine çalışmalar yapan bir diğer siyaset bilimci Yascha Mounk da popülizmi "liberal demokrasilerden illiberal demokrasilere bir hareket" olarak tanımlar (Mounk, 2019). Demokrasi ve liberalizmin her zaman iç içe görülmeye eğilimli olduğunu söyleyen Mounk, bazı durumlarda ikisinden birinin görmezden gelinmek durumunda kaldığını söylerken buna İsviçre'de minare yapımını yasaklayan referandumu örnek göstermiştir. "Bu referandum demokratik olmaması sebebiyle çokça eleştirildi ancak burada kavramsal bir karışıklık söz konusu. Bu referandum liberal değildi, fakat bu onun demokratik olmadığını göstermez."²³ Mounk da popülist hareketlerin liberal demokrasiye yönelik bir tehdit oluşturduğunun altını çizer. 2018 yılında yaptığı veri çalışmasında Mounk, popülistlerin demokrasiye zarar verdiğini aşağıdaki bulgularla kanıtlamaya çalışmıştır (Mounk, 2018:3-4).

(i) Popülistler, demokrasiye zarar vermeye daha eğilimlidir. Genel olarak incelendiğinde popülistlerin yüzde 23'ü demokrasilerde geriye gidişe neden olurken bu oran popülist olmayan liderlerde yüzde 6'da kalmaktadır. Bu da, diğer bir deyişle popülist liderlerin popülist olmayan liderlere oranla demokratik kurumlara yaklaşık olarak dört kat fazla zarar verdiği anlamına gelmektedir.

(ii) Mounk, "A Data Set of Political Leaders" verilerine dayanarak popülist liderlerin görevden ayrılmalarının genellikle dramatik koşullara bağlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu verilere göre, sağ ya da sol görüş fark etmeksizin popülist

---

²³ Yale Law School (01.02.2019). "Yascha Mounk Explains the Threat of Populism"
<<https://law.yale.edu/yls-today/news/yascha-mounk-explains-threat-populism>>
(Erişim Tarihi: 24.03.2020)

liderlerin yalnızca yüzde 34'ü görev sürelerine riayet ederek ya da adil seçimlerden sonra görevden ayrılmayı kabul etmektedir. Popülist liderlerin büyük çoğunluğu ise haklarındaki bir suçlamadan dolayı soruşturma görerek istifaya zorlanmakta ya da görevi bırakmamakta direnmektedir.

(iii) Popülistlerin yürütme üzerindeki kontrolleri sıklıkla aşındırdığını söyleyen Mounk, popülist liderlerin yüzde 50'den fazlasının ülkelerinin anayasalarını değiştirdiği ya da yeniden yazdığı sonucuna ulaşmıştır. Hukukun üstünlüğüne yönelik saldırıların da arttığını çalışmasına ekleyen Mounk, popülist liderlerin yüzde 40'ının yolsuzlukla suçlandığını ve liderlik ettikleri süre boyunca ülkelerinin uluslararası yolsuzluk sıralamasında yükselişe geçtiğini belirtmiştir.

(iv) Popülistlerin bireysel haklara zarar vermeye eğilimli olduğunu ifade eden Mounk'un araştırmalarına göre, popülist hükümetler tarafından yönetilen ülkelerde basın özgürlüğü yüzde 7, sivil özgürlükler yüzde 8 ve siyasi haklar yüzde 13 oranında gerileme göstermiştir.

(v) Son olarak, demokrasilerin içinde bulunduğu krize işaret eden Mounk, Freedom House'ın 2017'de ülkelerin yüzde 48'ini "özgür" olarak tespit ederken 2018 yılında bu oranın yüzde 45'e düştüğünü söylemiştir. Bu çalışmanın yapıldığı 2019 ve 2020 yıllarında çıkan Freedom House raporlarında ise dünyadaki ülkelerin 64'ünde siyasi ve bireysel haklar konusunda gerileme yaşanırken 2009 yılında özgür olarak değerlendirilen ülkelerin yarısından fazlasının son on yılda net bir düşüş yaşadığı kaydedilmiştir.²⁴

Mudde ve Kaltwasser, popülizmin özünde demokratik olduğunu fakat liberal demokrasiyle çatışma halinde olduğunu savunur. Popülizm, liberal demokrasinin savunduğu çoğulculuk anlayışını reddeder ve gerçek halkın iradesinin kısıtlanmaması gerektiğini söyler. Mudde, popülizmi tanımlarken popülizmin diğer ideolojilerle daima çift yönlü bir ilişkide olduğundan bahsetmiştir. Aynı şeyi demokrasi ve popülizm ilişkisi için de söyleyerek yükselişe geçen popülist ivmenin olumlu ve

---

²⁴ Bkz. Freedom House, "Freedom in the World 2020: A Leaderless Struggle for Democracy", 2020, <<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2020/leaderless-struggle-democracy>> (Erişim Tarihi: 24.03.2020)

olumsuz yönleriyle demokrasiyi etkilediğini açıklamıştır (Mudde, Kaltwasser, 2019:99). Popülizmin demokrasi üzerindeki olumlu etkilerini, dışlandığını düşünen kesimlerin sesi olması ve bu kesimlerin siyasal sisteme dâhil edilmesiyle beraber hesap verme mekanizmasının güçlendirilmesi olarak sıralar. Bu da siyasal sistemin hassasiyetlerini geliştirerek demokrasiye olumlu yönde katkı sağlamış olur. Örneğin otoriter bir rejim tarafından yönetilen bir siyasi sistemde muhalafet konumundaki popülistler, halkın iradesinin siyasete dahli talebiyle demokratik bir reform isteyebilir. Öte yandan Mudde ve Kaltwasser, bu çift yönlü ilişkinin olumsuz yönlerinin de popülizmin çoğulculuğu reddetmesinden doğacağını söyler. Çoğunluğa göre hareket eden popülistler, azınlık haklarının yok sayılmasına yol açabilir. İktidara gelen popülistlerin liberal demokrasiye yönelik en büyük tehditleri ise liberal demokrasinin başlıca kurumları olan bağımsız yargı, medya ve STK'ları hedef almalarıdır (Mudde, Kaltwasser, 2019:116). İtalya eski Başbakanı Silvio Berlusconi, yargıçları komünistlerin çıkarlarını savunmakla suçlamış ve onlara “kızıl cübbeliler” şeklinde hitap ederek bağımsız yargıyı hedef almıştır.²⁵ Aynı şekilde Macaristan Başkanı Viktor Orban da göçmenlere destek sağlayan STK'lara karşı Macaristan'ı göçmenlerden korumak amacıyla mücadele edeceğini söylemiştir.

İktidardaki popülistlerin liberal demokrasiye vereceği zararı en aza indirmenin tek yolunun popülist iktidara karşı bir araya gelmesi gereken bir muhalefet bloğu olduğunu söyleyen Mudde, muhalefet partilerinin bu noktada “merkez sol mu sol mu yoksa merkez sağ mı daha iyidir” gibi kısır ideolojik tartışmaları bir kenara bırakmaları gerektiğini iddia eder (Mudde, 2017).

Laclau ve Mouffe, popülizmi demokrasinin temel bir bileşeni olarak görür ve popülizmin ortaya çıkışını liberal demokrasinin kendisinin bizzat bir sorun oluşuna bağlayarak çözümün radikal demokrasi olduğunu savunur. Laclau, popülizm için “demokrasinin demokratikleştirilmesi” tanımını kullanmış ve popülizmin radikal demokrasinin tesisine yardımcı olabileceğini savunmuştur. Bunu da popülistlerin,

---

²⁵ Philip Pullella (28.10.2009). “Silvio Berlusconi Says Communist Judges Out to Destroy Him” <<https://www.reuters.com/article/us-italy-berlusconi/silvio-berlusconi-says-communist-judges-out-to-destroy-him-idUSTRE59R1JX20091028>> (Erişim Tarihi: 25.03.2020)

yeterince temsil edilmediklerini düşünen kesimlerin siyasete katılımını sağlayarak ve siyasete çatışmayı dâhil ederek, kısacası statükoyu değiştirerek yapacağını iddia eder. “Egemen olarak halk” kavramı, Amerikan ve Fransız devrimlerinden sonra ortaya çıkmış ve yönetici olan halkı tanımlamak için kullanılmıştır. Ancak demokrasilerde halk, iktidardaki seçkinler tarafından temsil edilmediği hissine kapılabilir. Popülistlerin amacı, iktidar erkine asıl yetki sahibinin kim olduğunu hatırlatmaktır (Kaltwasser, 2012:191). Mouffe ise sosyal demokrat partilerin neoliberalizme gerçek bir alternatif sunmadığını, sağ popülist partilerin bu sebeple ortaya çıktığını savunmuştur. Sosyal demokrat partilerin uzlaşma zemininde buluşmak adına gittikçe yakınlaşmaya başlamaları, temsil edilemediğini düşünen kesimlerin popülist partilere yönelmesine neden olmuştur. Sağ ve sol merkez partiler ve yarattıkları politikalar arasında bir fark kalmamasının yarattığı konsensüs havasının gerçeği yansıtmadığını ve her ne kadar bu uzlaşma zemini demokrasinin gelişimi gibi sunulsa da aksine bunun demokrasinin altını oyduğunu savunan Mouffe, demokrasinin asıl amacının konsensüs oluşturmak değil, ideolojik farklılıklardan doğan çatışmaları rekabete dönüştürecek kurumlar yaratmak ve bunu yaparken tarafların birbirlerine saygı duymalarını sağlamak olduğunu söyler (Mouffe, 2018:36). Sağ popülizmin başarılı olmasının en önemli sebeplerinden biri olarak sağ popülistlerin seçmenin duygularını harekete geçirerek cepheleer yaratabilme kabiliyeti olduğu tespitinde bulunur ve Fransa siyaset hakkında “Marine Le Pen, sorunların nedeni olarak yabancıları göstererek alt sınıfların acılarına hitap ediyor. Bunun karşısında eşitlik temelli bir söylem gerektiriyor.” yorumunu yaparak bununla mücadelenin tek yolunun sol popülizm olduğunun altını çizer (Fassin, 2018:69).

Müller ise sağ popülizme panzehir olarak sol popülizmin sunulamayacağını ve popülizmin, demokratik sistemlere karşı gerçek bir tehdit barındırdığının anlaşılması gerektiğini söylemiştir. Popülizm seçeneğini bir bütün olarak reddeden ve demokrasiye tehdit olarak gören Müller, tabandan gelen sosyal demokratik bir hareketin sağ popülizmle mücadelede daha etkili olacağını ve demokrasiyi güçlendirirken pek çok kesimin beklentilerine de cevap vereceğini iddia etmiştir. Ayrıca Müller, “durdurulamayan popülist dalga” söyleminin yanıltıcı olduğunu, bu yanıltmacayı popülist liderlerin bizzat kullandığını ve popülizm karşıtlarını bile buna ikna ettiğini, fakat şimdiye kadar iktidara gelen tüm sağ popülistlerin yerleşik

muhafazakârların desteğini aldığını ve bu destek olmadan sağ popülistlerin hâlihazırda var olan aktörler olmadan uzun süre başarılı olamayacağını göz ardı etmemek gerektiğinin altını çizmiştir (Müller, 2019).²⁶

Sağ popülizme karşı mücadele yolunun sol popülizm olamayacağını savunan diğer siyaset bilimciler ise Etienne Balibar, Slavoj Zizek ve Eric Fassin'dir. Balibar, ulus devletlerin artık reel güç merkezleri olmaktan çıktığını söyleyerek devletlerin çokuluslu hatta uluslararası bir şekilde büründüğünü ve bunun küreselleşme etkisiyle kapitalizmin geçirdiği dönüşüm ile ilgili olduğuna dikkat çeker. Bu sebepten dolayı parlamenter sistemler artık yüzeysel bir işleve sahip olmaya başlamıştır ve popülizm bu konjonktürde ortaya çıkmıştır. Balibar, genellikle milliyetçilikle ilişkilendirmeye meyilli olunan popülizm kavramının köklerinin milliyetçilikten ziyade faşizme dayandığını savunur. Balibar'a göre popülizm perdesi altındaki bu faşizmin dayanağı ulus devlet kimliği değil Avrupa kimliğidir ve bu kimliğin ortak düşmanı, günümüzde en çok göçmen karşıtlığıyla kendisini gösterdiği üzere, Müslümanlardır (Balibar, 2017). Zizek de meseleyi ortak düşman yaratma görüngüsünden alarak sol popülizmin niçin sağ popülizme çare olamayacağını sistemin işlemeziğine bağlar. Zizek'e göre sol popülizm, mevcut haliyle sıkıntılı olan bir sistem içerisinde yarattığı düşmanla savaşıma kabiliyetine sahip olamaz (Zizek, 2006:562). Eric Fassin ise solun asıl amacının kendisini yeniden inşa etmek olması gerektiğini söyleyerek sol popülizmin cazip gelmesinin nedenini sosyalizm ya da komünizmi popülizmle ikame etme fikri olduğunu, hatta daha da ileriye giderek içi dolu sol bir kavramı daha olumsuz bir versiyona taşımak olduğunu söyler. Solun, sol popülizmin yaratacağı yeni bir halk tanımına ihtiyacı olmadığını söyleyen Fassin, eğer birinci öncelik "faşizmin cazibesine kapılmamış kadınlar ve erkekleri yeniden kazanmak" olursa solun sağ popülizmi yenebileceğini vurgular (Fassin, 2018:76).

Görüldüğü üzere popülizm literatüründe popülizm ve demokrasi hiçbir zaman birbirinden ayrı olarak düşünülmemiş, popülizm üzerine çalışan siyaset teorisyenlerinin çoğu popülizm ve demokrasi arasındaki ilişkiyi ve popülist

---

²⁶ Röportaj için bkz. Medyascope (23.05.2019). "Sağ popülizmle mücadelenin yolu sol popülizm değildir' Jan Werner Müller ile söyleşi" <<https://medyascope.tv/2019/05/23/jan-werner-muller-sag-populizm-ile-mucadelenin-yolu-sol-populizm-degildir-turkce-metin-ve-dublaj/>> (Erişim Tarihi: 03.03.2020)

hareketlerin demokrasiye olan etkisini incelemiştir. Popülist hareketlerin yükselişinin modern liberal demokrasinin çıkmazlarından kaynaklandığı konusunda farklı perspektiflerden yola çıkarak hemfikir olunmasına rağmen, bu yükselişin demokrasilere katkısının olumlu mu yoksa olumsuz mu olacağı konusunda fikir ayrılıkları mevcuttur. İktidardaki ya da muhalefetteki popülist hareketlerin liberal demokrasilerde yeterince temsil edilmediğini düşünen kitleleri siyasete aktif bir şekilde katılabileceğine ikna etmesi açısından bu hareketlerin demokrasilerdeki boşlukları doldurabileceğine inanılmasının yanı sıra, özellikle iktidarda bulunan popülistlerin liberal demokrasinin başlıca kurumlarının altını oymaya başlaması, otoriter yönetimlere meyledilmesi ve demokrasinin geleceği açısından tehdit oluşturmaktadır.

Bir sonraki bölümde, sağ popülist siyasetin ilişkili olduğu bir diğer kavram olan aşırı sağ kavramının ortaya çıkış süreci, inşacılık ve kimlik politikaları temelinden açıklanacak ve Almanya'da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra görülen aşırı sağ hareketlerin gelişimi anlatıldıktan sonra bu kavramın sağ popülizm ile benzer ve farklı yönleri tartışılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. AŞIRI SAĞ, İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDAN BUGÜNE ALMANYA'DA AŞIRI SAĞ PARTİLER VE ALMANYA'DA SAĞ POPÜLİST SİYASET

2.1. AŞIRI SAĞ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Soğuk Savaş'ın bitmesi ve küreselleşmeyle birlikte, neoliberal ve neorealistlerin yeni küresel düzeni öngöremedikleri iddiasıyla, uluslararası siyasette materyal yapılar kadar normatif yapıların da önemli bir rol oynadığını söyleyen konstrüktivizm (inşacılık) teorileri yükselişe geçmiştir. Konstrüktivizmin en önemli teorisyenlerinden biri olan Alexander Wendt, bireysel veya devlet bazında gerçekleştirilen eylemlerin en önemli belirleyicisi olarak kimlikleri görür. Wendt'e göre kimlikler çıkarların belirleyicisi olduğuna göre çıkarlar da eylemleri belirler (Reus-Smir, 2015:285). Bauman, kimlik fikrinin olan ve olması gereken arasındaki uçurumu kapatma arzusuyla doğduğunu söyler. Asıl kimlik ile ulusal kimlik kurgusunun yarattığı ikilem ise modern devletin olgunlaşmasıyla gelişen bir süreçtir ve ulusal kimlik, “biz” ve “onlar” arasındaki sınırı çizen tekeli bir devlet anlayışıyla inşa edilir (Bauman, 2017:32). Bu sebeplerle ulus ve devlet için bir evliliğin tarafları metaforunu kullanan Bauman, küreselleşmeyle beraber ortaya çıkan ulus aşırı kurumlar ve küresel sermayenin etkisiyle bu evliliğin zarar görmeye başladığını ifade eder. Bauman küreselleşmenin ulus kimliğine zarar verdiği argümanını, 1994 yılında Berlin caddelerindeki bir posterden bir alıntıyla destekler: “*Sizin İsa'nız bir Yahudi, arabanız Japon, pizzanız İtalyan, demokrasiniz Yunan, kahveniz Brezilya'dan, tatiliniz Türkiye'de, sayılarınız Araplardan, harfleriniz Latin, tek komşunuz ise bir yabancı.*” (Bauman, 2017:39)

Küreselleşmeyle beraber sınırların insanların etkileşim alanını aşarak genişlemesi, güvenlik ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Ülkelerin karşılıklı bağımlılığının artmasına paralel olarak ulusal değerlerin kaybolmasından endişe duyan yerel aktörler, din ve milliyet temelli ayrılıkları güvenlik tehdidi olarak görmeye

başlamıştır. Özellikle 11 Eylül 2001'den sonra kimlikler uluslararası siyasette her zamankinden daha önemli hale gelmiştir. Güvenlik krizlerinin sadece askeri tehditlerden değil sınırların belirsizleşmesinden de kaynaklanmaya başlaması, küreselleşmeyle beraber etkisini yitirmeye başlayan dil, din, yaşam biçimi gibi kültürel öğelerin yeniden taraftar toplamasına zemin hazırlamıştır. Batılı sosyal bilimciler tarafından, Batı değerlerinden yola çıkarak oluşturulan modernleşme teorisi, Batı'nın ilerlediği gelişme çizgisinin dışında kalan toplumların, bir başka deyişle Batılı değerlere sahip olmayan toplumların, öteki/geri kalmış olarak görülmesine neden olmaktadır. Post-modern kuramcı William Connolly, uluslararası ilişkilerin "ötekileştirme süreci"nden oluştuğunu ifade eder (Sarı Ertem, 2012:226). Bir kimlik oluşturduktan sonra bu kimliğin dışında kalanları ötekileştirmek, aslında bir diğer kimliğin var oluşunu güçlendirmekte, "biz" kavramının yaratılması için karşı cephede "öteki" kavramına muhakkak ihtiyaç duyulmaktadır. Küçük, fakat yankısı uluslararası sistemin dinamiklerini yeniden düzenleyecek kadar etkili bir grup tarafından gerçekleştirilen 11 Eylül saldırılarıyla beraber Batı dünyası, İslam'ı "öteki" hattında konumlandırmıştır. Bu tarihten sonra görünürlüğü artan kimlik tartışmaları, güvenlik tehditlerinin içeriğini değiştirmiş, buna bağlı olarak da yeniden yükselişe geçen aşırı sağın çerçevesini oluşturmuştur.

Sosyal bilimler literatüründe aşırı sağ partiler hakkında yapılan çalışmaların çokluğuna karşın bu partilerle ilgili ortak bir tanıma ulaşılamamıştır. Bunun en önemli sebeplerinden biri, aşırı sağ partileri tanımlarken kullanılan terimlerin güncel siyasi tartışmalarla birlikte şekilleniyor olması ve terminolojinin, farklı özelliklerin de eklenmesiyle değişime uğramasıdır. Aşırı sağ, yeni sağ, faşizm, neo-faşizm, radikal sağ, sağ popülist gibi kategorilerin artışı, ortak özellikler taşıyan fakat yine de bazı farklılıklarıyla birbirinden ayrılan partilerin tanımlanmasını zorlaştırmıştır. Terimin tanımlanmasında sadece bilimsel amaçların değil siyasi görüşlerin de etkili olması sebebiyle pek çok yazar, aşırı sağ partileri kendi ideolojilerine bir anti-tez olarak gördüğünden aşırı sağ partileri olumsuz özellikleriyle formüle etmeye eğilimlidir. Hatta bazı sosyal bilimciler aşırı sağ partileri ideoloji dışı kabul ederek bu görüngüyü reddettiğini belirtmiştir (Mudde, 2000:2).

Aşırı sağ partileri tarihi/ideolojik, mekânsal ve sistemsel olarak üç kategori

altında inceleyen Ignazi, mekânsal kriteri partilerin ulusal politik yelpazenin en sağında olup olmamasıyla ölçmüştür. Bu partileri geçmişten gelen faşist izler üzerine kurulu eski sağ partiler ve faşist kanadı bulunmadığı halde sistem karşıtı bir tutum içerisinde olan yeni sağ partiler olarak ikiye ayırırken tarihi/ideolojik perspektifi kullanmıştır. Ignazi, ikinci kategoriye koyduğu yeni sağ partileri seçimlerde daha başarılı bulur ve bu partilerin yükselişinin en önemli sebebi olarak kültürel alandaki inançların değişikliğe uğramasını ve radikalleşmeye varan bu değişikliğin sistemin kutuplaşmasına sebep olmasını gösterir. Politik söylemleri parlamenter/temsili demokrasiye karşıt bir tutum üzerinden ilerleyen yeni sağ partiler, toplumda giderek artan siyasi sisteme duyulan memnuniyetsizliği demokratik sistemin meşruiyetini baltalamak için kullanmış, bunun yanında yabancı düşmanlığı ve kontrollü göç talepleriyle “sessiz bir karşı-devrim” gerçekleştirmişlerdir (Ignazi, 1992:3-4).

Hainsworth, aşırı sağ partilerin tümünün homojen özellikler taşıyan tek bir tip olarak tasvir edilemeyeceğini, belli başlı özellikleri temel alsa da farklı yönleri bulunan bir siyasi parti ailesi olarak değerlendirilmesi gerektiğini söylemiştir. Aşırı sağ partilerin temel değerlerini ulus, ulusal kimlik ve etnosentrizm olarak kategorileyen Hainsworth, bu partilerin ulusal kimliklerine tehdit olarak gördükleri göç, İslam, komünizm, çokkültürlülük, küreselleşme gibi olgulara karşı olduklarını belirtir (Hainsworth, 2008:77). Bu değerlendirmeye katılan Kitschelt ise aşırı sağ partilerin serbest ticaretin ekonomiye zarar verdiğini düşündükleri noktada ekonomik muhafazakârlık modelini benimsediklerini ifade etmiştir. Bunun sonucu olarak da aşırı sağ partilerin seçmenleri etkilemek adına, daha çok küreselleşme ve göç karşıtı, akılda kalıcı sloganlar kullandıkları tespit edilmiştir (Mudde, 2000:178).

Mudde, aşırı sağ partilerin literatürdeki yirmi altı farklı tanımı incelemiş ve aşırı sağ partilere atfedilen elli sekiz farklı özellik olduğunu gözlemlemiştir. Bu tanımlamalara göre, aşırı sağ parti ailesi, ortak bir ideolojik çekirdeği paylaşan birbirinden farklı bir parti grubundan oluşmaktadır. Bu ideolojik çekirdek, yazarların en az yarısının aşırı sağ partileri tanımlarken kullandığı beş ortak özelliğin birleşiminden meydana gelir. Bu ortak özelliklerin “milliyetçilik, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, anti-demokrasi ve güçlü devlet” olduğu belirlenmiştir (Mudde, 2000:11).

Avrupa’da aşırı sağ hareketlerin söyleminde düşman, genellikle Yahudiler, komünistler veya feministler ve dışarıdan gelen yabancı düşmanlar yani mülteciler olarak cisimleştirilmiştir. AB anlaşmalarının imzalanmaya başlamasıyla ise hem ülke içinde hem de ülke dışında var olmaya devam eden yeni bir düşman kategorisi ortaya atılmıştır: insansız, ruhsuz, ulussuz ve kültürsüz bir sistem yaratmaya çalışan Brüksel ve Washington bürokratları. Bu düşmanlığın en önemli sebebi ise ulusal egemenliğin aşınmasına duyulan muhalefettir (Mudde, 2000:12).

Batı Avrupa’da ortaya çıkan aşırı sağ partilerin söylemlerinin pek çok vatandaşın kaygılarına hitap ettiğini söyleyen Weinberg’in tezi, aşırı sağ partilerin özellikle ülkelerindeki refah ve istihdam sorunundan göçmenleri sorumlu tutması, bu temalardan rahatsız olan ve ekonomik yönden olumsuz etkilenen kişileri bu partilere yaklaştırmasıyla geçerlilik kazanmaktadır (Mudde, 2000:12). Siyasi spektrumun sağ ve solunda bulunan merkez partiler, ulus üstü kurum ve kuruluşlara daha çok entegre olmaya meyilliyken aşırı sağ partiler, milliyetçi bir tutumla ulusal egemenliğin zarar gördüğünü iddia etmiş ve Euro-elitlere karşı bir protesto politikası benimsemiştir.

Aşırı sağ partilerin kampanyalarında kullandıkları bu politikalar, özellikle işsizlerin, mavi yakalılarının ve görece daha az eğitilmiş kesimin oylarını kazanmalarını sağlamıştır. Avrupa’da yükselişe geçen sağ partiler sadece ulusal seçimlerde değil, Avrupa Parlamentosu seçimlerinde de sandalye sayılarını artırarak görünürlük kazanmıştır. Bu partilerin sandalye kazanımı haricindeki en büyük başarısı ise ana akım ya da iktidardaki partilerin gündemlerini etkileyebilecek nüfuzla ulaşmış olmalarıdır.

Alman geleneğinde Rechtsradikalismus olarak bilinen sağ kanat radikalizmi, genellikle aşırı sağ tanımlamak için kullanılsa da aslında hem sağ hem de sol kanatta, demokrasiye karşı görüşleri içeren ideolojileri kapsamaktadır. Radikalizm ve aşırılık arasındaki anlam farkı, “özgür, demokratik düzenin temel ilkeleri”nin resmi bir şekilde tanımlanmasıyla önem kazanmıştır. Buna göre radikalizm ile aşırılık arasındaki fark *verfassungswidrig* (anayasaya aykırı) ve *verfassungsfreundlich* (anayasaya düşman) olarak belirlenmiştir. Bu ayrım, anayasanın korunması amacıyla parti politikalarının izlenmesi ve hatta bazen yasaklanabilmesi nedeniyle, siyasi partiler için önem taşımaktadır (Mudde, 2000:12).

2.2. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDAN BUGÜNE ALMANYA'DA AŞIRI SAĞ PARTİLER

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Nazi Almanyası'nın müttefik dört ana ülke tarafından işgaliyle beraber başlayan denazifikasyon (Nazilerden arındırma) politikası nedeniyle bu dönemde siyasi oluşumlar büyük ölçüde engellenmiştir. Müttefiklerin 1948 yılındaki kontrolcü politikalarının sona ermesiyle yeni siyasi örgütlenmeler için alan açılmıştır. Bu dönemden sonra Almanya Federal Cumhuriyeti'nin bazı bölgelerinde aşırı sağ yanlısı partiler kurulsa da bunlar bölgesel düzeyde bile bir yetkinliğe ulaşamamıştır. İçlerinde benzerlerine nazaran daha geniş bir etkisi olan Deutsche Konservatif Partei-Deutsche Rechtspartei (Alman Muhafazakâr Parti, Alman Sağ Kanat Partisi), 1949 yılında yapılan Saksonya eyalet seçimlerinde oyların %8,1'ini alarak Bundestag'da beş sandalye kazanmıştır. DRP ile beraber, Almanya'da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleşen üç aşırı sağ dalganın ilk dalgasında yer alan bir diğer parti ise Sozialistische Reichspartei (SRP)'dir. Bu parti, 1951'deki Saksonya ve Bremen eyalet seçimlerinde %11 ve %7,7 oy oranlarına ulaştıktan sonra, kuruluşunda neo-Nazi değerlerin bulunması sebebiyle yasaklanmıştır. Batı Almanya'daki en güçlü aşırı sağ yanlısı parti olarak kalan DRP içinde hiziplerin ortaya çıkmasıyla parti liderleri, parçalanmış tüm Alman milliyetçi partileri bir araya getirecek yeni bir siyasi parti kurmayı hedeflemiştir. Bu amaçla 28 Kasım 1964 tarihinde Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD) kurulmuş ve Almanya'daki sağcı aşırılığın ikinci dalgası başlamıştır. NPD, Nazi değerleriyle bağlantısı olmayan ulusal-muhafazakâr bir parti görünümüyle birkaç yıl içerisinde geniş kitlelere ulaşmıştır. Kuruluşunda 473 üyeye sahip olan NPD, 1966 yılının sonunda 25 binin üzerindeki üye sayısı ile tam teşekküllü bir siyasi partiye dönüşmüştür. 1964 yılındaki parlamento seçimlerinde %2 gibi mütevazı bir oy alan NPD, bir yıl içinde Hessen ve Bavyera'da gerçekleşen eyalet seçimlerinde %7,8 ve %7,4 oranında oy kazanmış, 1968'de Baden Württemberg'teki eyalet seçimlerinde ise %9,8'lik bir oy oranına ulaşarak 61 sandalye elde etmiştir. 1960'lı yılların sonuna gelindiğinde NPD, Almanya'daki tüm örgütlü aşırı sağ yanlılarının çok büyük bir

çoğunluğunun partiye üye olmasıyla Alman aşırı sağının birleştirici olma hedefine ulaşmıştır. Ancak aynı yıllarda, devam etmekte olan seçim başarıları da Alman federal devletinin bu partiyi mercek altına almasına neden olmuş, Federal Anayasa Koruma Teşkilatı (*Bundesamt für Verfassungsschutzberichten*), aşırılık yanlısı olması sebebiyle partinin anayasaya aykırı olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Ancak hükümetin müdahalesine gerek kalmadan, ertesi yılın sonundaki seçimle NPD'nin oy oranlarının düşmesiyle başlayan parti içi karışıklık NPD için sonun başlangıcı olmuş; 1970'li yılların sonuna gelindiğinde üye sayısında dramatik bir düşüş görülmüştür. 1980'lerin başında NPD bölgesel partiler kurup tek bir sorun üzerinde çalışarak partinin eski imajını yeniden kazanmaya çalışmıştır. 1980 yılında Kuzey Ren-Vestfalya'da *Bürgerinitiative Ausländerstopp* (Yurtdışı Göçü Durdurmak İçin Vatandaş Girişimi) kurulmuş, NPD bu oluşumlarıyla kendisini dış göç sorununu protesto eden bir harekete dönüştürmüştür. Almanya'daki üçüncü sağcı aşırılık dalgası ise 1983 yılında kurulan Die Republikaner ve 1987'de kurulan Deutsche Volksunion partileriyle kendisini göstermiştir (Mudde, 2000:25-30).

2.2.1. Die Republikaner

Komünist devletlerle ilişkilerin normalleştirilmesi olan Ostpolitik politikasına sağ cenanhtan yükselen eleştiri ve protestolar sonucu 17 Kasım 1983'te Franz Handlos, Ekkehard Voigt ve Franz Schönhuber Die Republikaner (REP/Cumhuriyetçiler) partisini kurmuştur. Parti içinde partinin ideolojisinin ne olacağından kaynaklanan hizipleşmelerden sonra Handlos ve Voigt partiden ayrılmış ve aşırı sağ yanlısı Schönhuber parti başkanı olmuştur. Kurulduğunda üye sayısı 150 olan parti üç yıl sonra 1986'da 4000 üyeye ulaşmış ve hemen hemen tüm eyaletlerde şube kurmuştur. 1989 yılına kadar üye sayısını giderek artırsa da bu ivmeyi seçimlerde bir türlü yakalayamamış fakat 1989 seçimlerinde %7,8 oy olarak 11 sandalye kazanmıştır. Parti 6 üyeye Avrupa Parlamentosu'nda da temsil etme hakkı kazanınca medya ve kamuoyunda da görünürlüğü artmıştır. Bazı uzmanlar REP'i demokratik sağ kanadın bir parçası olarak görse de çoğunluğun fikri partinin aşırı sağ eğiliminde olması olmuştur. REP, yakaladığı başarıyı istikrarlı şekilde sürdürememiş ve 1990 yılındaki

birleşmeden sonra yapılan ilk parlamento seçimlerinde oyların yalnız %2'sini elde etmiştir. Yenilgilerin yarattığı öfke ve parti içinde yeniden ortaya çıkan güç mücadeleleri, partiyi daha da zayıflatmıştır. 1994 yılında parti, Federal Anayasa Koruma Teşkilatı tarafından sağcı aşırılıkçı olarak belgelenmiştir (Mudde, 2000:39).

2.2.2. Deutsche Volkunion

Aşırı sağcı üçüncü dalganın diğer aktörlerinden biri ise Deutsche Volkunion (DVU/Alman Halk Birliği) olmuştur. İmtiyazlı bir gazete sahibi olan Gerhard Frey, 70'lerde NPD'nin zayıflamasıyla beraber kurduğu eylem gruplarını -siyasi parti DVU, siyasi organizasyon DVU ve Ausländer-Begrenzung (Yabancı Göçü Sınırlama Girişimi)- 1987'de aşırı sağ parti DVU çatısı altında toplamıştır. NPD ile ittifak yapan DVU, faaliyetlerine yurtdışından göçü sınırlandırma isteğiyle başlamıştır. 1998 yılına kadar inişli çıkışlı seçim sonuçları elde eden DVU, 1998 yılındaki Saksonya eyalet seçimlerinde %12,9'luk oy oranıyla 16 sandalye kazanmış ve bu, resmi olarak tescilli aşırı sağ bir partinin ilk kez parlamentoya girmesini sağlamıştır (Mudde, 2000:64).

Almanya'daki üçüncü aşırı sağcı dalganın iki önemli aktörü olan bu partilerin her ikisinin de birincil ideolojik özelliği milliyetçiliktir ve ulusal kimliklerini dayandırdıkları bu etnik milliyetçiliğin emareleri sırasıyla REP ve DVU olmak üzere, *“Deutschland den Deutschen”* (Almanlar için Almanya) “ve *“Deutschland über alles”* (Almanya her şeyin üstünde) sloganlarında görülmüştür. İki parti de homojen bir topluluk oluşturma talebinde bulunmuş, vatandaşlık hakkının yabancılara kolaylıkla verilmesi hakkında şikâyetlerini dile getirmiştir. Alman vatandaşlığının sadece kendisini Alman ulusuna adamaya ve eski milliyetinden vazgeçmeye hazır yabancılara verilmesi gerektiği görüşünü savunmuşlardır. Bunun yanı sıra iki parti de Almanya'nın ulusal egemenliğine zarar verdiği kaygısıyla AB ve BM gibi kuruluşlarla işbirliğinden rahatsız olmuştur.

2.3. SAĞ POPÜLİST SİYASET VE ALMANYA'DA SAĞ POPÜLİZM

İdeolojik özellik ve siyaset yapma tarzı arasındaki ayrımın açık olmamasından ötürü, sağ popülizm ve aşırı sağ kavramları, Avrupa'daki siyasi tartışmalar esnasında zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Bunun önemli sebeplerinden bir tanesi, terimleri kullananların çoğunun, belirli bir politik üslubun belirli bir ideoloji ile ilişkilendirilmesidir.

Alman siyaset bilimci Klaus Von Beyme, Avrupa'da bugün sağ popülizm ile birlikte görülen (ve hatta çoğu zaman sağ popülizm olarak adlandırılan) aşırı sağı üç dalgaya ayırmıştır. İlk dalga İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra ortaya çıkan neo-faşizm, ikinci dalga 1960'lı yıllarda refah devletine karşı çıkan sağ popülist hareket ve Fransa'daki pujanizm²⁷ ve üçüncü dalga ise 1980'lerde Fransa'da FN ve Avusturya'da FPÖ gibi partilerle ivme kazanan göçmen karşıtı hareketlerdir (Mudde, 2016:3). Mudde ise bugün Avrupa'nın içinde bulunduğu popülist çağı dördüncü dalga olarak tanımlamış ve müesses nizamın bir parçası olan müesses partileri bu kategoriye koymuştur. Çünkü zaten Mudde aşırı sağ partileri tanımlarken bunların ortak özellikleri olarak milliyetçilik, otoriteryanizm ve popülizmi işaret etmiştir (Mudde, 2000:13). Tek başına bir ideolojik temelden uzak olan "ince merkezli" popülizm, bu diğer iki özellikte birleştiğinde aşırı sağ partilerin en yaygın üç özelliği ortaya çıkmış olur.

Herkese her şeyi vadeden ve halka yakın olmaya çabalayan siyasetçiler için popülist terimi kullanılsa da Mudde bunun hatalı bir yaklaşım olduğunu dile getirmiştir. Siyasi kampanyaların doğası gereği, iktidarda olmayı amaçlayan her siyasi parti veya siyasi lider halka bir şeyler vadederek onlardan biri olduğunu göstermeye çalışır (Mudde, 2017). Popülizmin farkı, toplumu temel olarak homojen ve birbirine düşman olan iki gruba –saf halk ve yozlaşmış elitler- ayrılmış olarak görmesidir. Sağ

---

²⁷ Pierre Poujade adlı siyaset adamı liderliğindeki bir kentli küçük-burjuva hareketi.

popülizmi aşırı sağ partilerden ayıran bir diğer nokta ise belli bir ekonomik programının olmaması hatta hangi siyasi sistemin daha iyi olacağı hakkında bir parti programı ortaya koymamasıdır. Popülizm, tekçi ve ahlakçı bakış açısıyla halkla ve elitlerle nasıl bir ilişki ortaya koyduğunu gösteren ve diğer ideolojilerden beslenen bir siyaset yapma biçimidir. Popülist siyasetçiler, sahip oldukları ideolojiyi, popülist uygulamaları kullanarak iktidara taşıma amacındadır. Popülizmin esaslı olan belli başlı uygulamalar referandum, plebisit, azletme gibi halkı siyasete doğrudan katmaya yönelik uygulamalar olsa da genelde bunlara rastlanmaz. Sağ popülist liderler genelde ulusalcı saiklerle göçle mücadele, sıkı entegrasyon ölçütleri gibi otoriter politikalarla aşırı sağ görüşlerini popülizm ile harmanlamış olur. Bu sebeple Mudde popülist zeitgeist'i, siyasette popülizmin unsurlarının giderek yaygınlaşması olarak ifade eder.

Benjamin Moffitt zaman zaman popülizmle karıştırılan ve/veya birbirinin yerine kullanılan diğer bir kavram olan milliyetçilikten bahsederek ikisinin niçin aynı şey olmadığını açıklar. *“Her ikisi de aynı şeyi ifade eden kavramlar olsalardı iki farklı sözcük kullanılmasına gerek kalmazdı.”* diyen Moffitt'e göre popülizm ve milliyetçilik hatta popülizm ve popülizm yerine kullanılan her türlü kavramın ayrımını yapabilmek için bu kavramların halkı ve elitleri nasıl tanımladığına bakmak gerekir (Moffitt, 2020:32). Siyaset yaparken “gerçek halk” ve “elitler” ayrımı pek çok ideoloji tarafından kullanılsa da Moffitt her siyasanın kavramın içeriğini farklı şekilde doldurduğuna dikkat çeker. Popülistler gerçek halk kavramını genellikle “güce hakim olması gerektiği halde bu güç elinden alınmış bir topluluk” olarak ifade ederken milliyetçiler gerçek halkı belli bir etnisite ya da kültürel gruba aidiyet olarak kavramsallaştırmaya daha yatkındır. Ancak bu kavramların pratikte bu kadar keskin sınırlar içerisinde kullanılmıyor olması da kavramlar arasındaki sınırın flulaşmasına yol açmaktadır.

Popülizm ve milliyetçilik kavramlarının birbirinin yerine kullanılmasının en önemli sebeplerinden bir diğeri popülizmin eser miktarda milliyetçilik içermesinden kaynaklanmaktadır. (Moffitt, 2020:29) Trump'ın “Make America great again” söylemi ya da Peron'un popülist siyasetinde görülen Arjantin milliyetçiliği izleri bu tezi doğrular niteliktedir. Siyaset yapma biçimlerinde durumun bu şekilde tezahür etmesi kimseyi şaşırtmamalıdır çünkü zaten siyasetçiler siyasi düzlemde kendilerini tek bir kavram ile ifade etmezler. (Moffitt, 2020:30) Bir siyasetçi aynı anda hem popülist hem

milliyetçi ya da hem solcu hem popülist eğilimler gösterebilmektedir. Müller ise bu durumla ilgili olarak popülizmin daima milliyetçilik veya etnik şovenizmle birlikte görüleceğini düşünmenin bir hata olduğunu ifade ederken Machiavelli'nin Floransa'sını örnek gösterir ve şu çıkarımda bulunur: “*Grandiler (asiller) karşısında popoloyu (halkı) savunmak otomatik olarak popülizm olmaz fakat grandiler ne diyor ya da ne yapıyor olurlarsa olsunlar onların Floransa'ya ait olmadığını söylemek popülizmdir.*” (Müller, 2016:39)

Avrupa'da ivme kazanan sağ popülist partilerin milliyetçi söylemlerinin hem medyada hem de akademik dünyada daha fazla ilgi çekmesi de bu iki kavramın birbiriyle karıştırılmasına sebep olmaktadır. Üstünde ortak bir uzlaşmaya varılamayan bu kavramlar, sahip oldukları benzer özelliklerle tanımlanmakta bu da kafa karışıklığına yol açmaktadır. Moffitt burada yine belli soruları sorarak iki kavram arasındaki farkı ayırt etmenin kolaylaştırılabileceğini söyler. Bu siyasi hareketlerin kimi temsil ettiğini ve söylemlerinde hangi kimliği kullandığını tespit etmek, siyasaların hangi kitle ya da kitleleri “öteki” olarak konumlandığını ve aktörler arasındaki güç dengesini görmeye yardımcı olmaktadır. Bu çalışmanın öznesi olan sağ popülist AfD partisi de pek çok akademik çalışmada, medyada ve pratik siyasette radikal sağ/aşırı sağ/ırkçı/faşist/sağ popülist gibi pek çok kavramla birlikte anılmıştır.

2.3.1. Almanya'da Sağ Popülizm: Alternative für Deutschland (AfD)

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya, komşu ülkelerdeki sağcı popülist yükselişe rağmen savaş sonrası tedirginlik ve tedbir hissiyle bu akıma kapılmamış, yukarıda bahsedildiği gibi aşırı sağ partiler zaman zaman başarı kazansa da kaynaklarını etkin bir organizasyon içerisinde birleştiremediklerinden ötürü başarıları bölgesel seçimlerle sınırlı kalmıştır. 2013 yılında “Almanya'nın çıkarlarına ters olduğu ve zarar verdiği” iddiasıyla, “Euro Bölgesi Kurtarma Paketi”ne karşı çıkan bir parti olarak kurulan Alternative für Deutschland (AfD) partisi bu dinamiği değiştirmiş ve Euroseptik söylemlerini zamanla göçmen karşıtlığı, İslam'ın Avrupa'da yerinin olmaması, önceliğin Alman ulusu olması gerektiği gibi güvenlik odaklı söylemlerle

genişletmiştir (Decker, 2019:37). Kuruluşundan 2015 yılına kadar parti sözcüleri Frauke Petry, Bernd Lucke ve Konrad Adam olmuş, parti içindeki iktidar mücadelesinin arından Frauke Petry ve Jörg Meuthen eř genel başkanlar seçilmiştir.

Eylül 2013'te girdiği ilk federal seçimlerde %4,7 oy oranıyla %5'lik seçim barajını²⁸ aşamamış olsa da AfD, 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde Almanya'nın 96 koltuğundan 7'sinde kendisini temsil etmiştir. Dört yıl sonra 2017 yılındaki Federal Meclis seçimlerinde ise aldığı %12,6'lık oy oranıyla mecliste 94 koltuğa sahip olmuş ve sandıktan en güçlü muhalefet partisi olarak çıkmıştır. "1933 yılında meydana gelen 'Reichstag Yangını'ndan sonra ilk defa aşırı sağ bir partinin" mecliste üçüncü parti olarak temsil edilmesi, hem Almanya'nın iç siyasetinde hem de AB'de tedirginliğe yol açmıştır (nal Eriş, 2018:195). AfD'nin kuruluşundan hemen sonra Ekim 2014'te Dresden kentinde düzenledikleri yürüyüşle Almanya'da ses getiren PEGIDA²⁹ hareketi, Almanya'nın yeni bir göçmen yasaı oluşturması gerektiğini savunan, Alman kültür ve kimliğinin korunmasını talep eden, İslam başta olmak üzere her türlü dini fanatizmi ve Brüksel kaynaklı düzenlemeleri reddeden bir oluşum olarak ortaya çıkmıştır.³⁰ AfD'nin Baden-Württemberg, Rheinland-Pfalz ve Saksonya-Anhalt eyaletlerinde yapılan seçimlerde eyalet meclisine girmesinden sonra PEGIDA hareketi bir açıklama yayınlayarak AfD ile işbirliği içinde olmak istediklerine dair mesaj vermiştir.³¹ 2016 yılında AfD yönetim kurulunda alınan karar sonrası, özellikle merkezde yer alan seçmenleri partiden uzaklaştırmamak için PEGIDA hareketine karşı mesafeli dursa da 2018 yılında parti eř başkanı Meuthen, bu mesafenin kaldırılmasına ilişkin yeşil ışık yakmıştır. Meuthen, yaptığı açıklamada parti üyelerinin seçimler ncesi Dresden'deki gösterilerde konuşma yapabilmesinin ve bu gösterilerde AfD sembollerinin kullanılmasının makul olacağını ifade etmiştir.³²

---

²⁸ İkinci Dünya Savaş'ndan sonra meclisteki siyasi sistemin daha sağlıklı bir biçimde işlemesi ve Weimar dönemindeki siyasi parçalanmanın sebebiyet verdiği Nazi yükselişi gibi bir tabloyla tekrar karşılaşılmaması için Almanya, partilerin parlamentoya girebilmesi için %5 seçim barajı şartını devreye sokmuştur.

²⁹ Patriotiche Europer Gegen Islamisierung Des Abendlandes/Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar

³⁰ "Programm/ Dresdner Thesen" <<https://www.pegida.de/>> (Erişim Tarihi: 10.05.2020)

³¹ Deutschwelle (15.03.2016). "Pegida AfD'yi kontrol etmek istiyor" <<https://www.dw.com/tr/pegida-afdyi-kontrol-etmek-istiyor/a-19117180>> (Erişim Tarihi:10.05.2020)

³² Deutschwelle (22.02.2018). "AfD'den Pegida ile işbirliği sinyali" <<https://www.dw.com/tr/afdden->

2018 yılında Anayasayı Koruma Teşkilatı (BfV), Müslümanlara ve göçmenlere karşı sert söylemler gerçekleştiren AfD ile ilgili bilgi topladığını ve sonucunda gözetim kararı çıkartılabileceğini açıklamış, bunun sonucunda AfD BfV'yi AİHM'e şikâyet etmiştir. İfade ve düşünce özgürlüğünün ihlal edildiğini öne süren AfD'nin şikâyeti, Almanya'nın iç hukukuna aykırı olmadığı gerekçesiyle AİHM tarafından reddedilmiştir.³³ 2019 Ocak ayında AfD hakkında gözetim kararı çıkarılmış ve partinin gençlik kolu olan Junge Alternative (JA/Gençlik Alternatifi) ve Der Flügel (Kanat) yapılanmaları mercek altına alınmıştır.³⁴

Sağ popülist parti AfD, Mayıs 2019'da gerçekleşen AP seçimlerinde oyunu %7'den %10,8'e çıkarmış, 2014 seçimlerine göre oyunu yükseltirken Hristiyan Demokrat Birlik Partisi (CDU) ve Hristiyan Sosyal Birlik Partisi (CSU) %28,7 oy alarak %7'den fazla oy kaybına uğramıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönem CDU ve SPD partilerinin koalisyonuyla devam etse de AfD'nin yükselişi Almanya'daki siyasi sistemin eski bölünmüşlüğe yol açabileceği tedirginliğini de beraberinde getirmiştir. Bu bölünmüşlükten tedirgin olanların ve bu bölünmüşlüğün farklı siyasi fikirlerin temsil edilmesine olanak sağladığını düşünenlerin gölgesinde Almanya, 2019'un Eylül ayında Brandenburg ve Saksonya eyalet seçimlerine girmiştir. Seçim sonuçlarında ortaya çıkan tablo, siyasi sistemdeki bölünmüşlüğün pekişeceğine işaret etmiştir. Seçimden önce kampanyasını Almanya'nın doğusu ve batısı arasındaki ekonomik eşitsizlik³⁵ üzerinden kuran AfD, bu eyaletlerde parlak sonuçlar elde etmiş ve AP seçimlerindeki başarısını perçinlemiştir. Saksonya eyaletinde oylarını bir önceki seçime göre %17,6 artıran AfD, %27,3 oy oranıyla sandıktan ikinci parti olarak çıkmış ve kuruluşundan bu yana ilk defa, %32 oy oranıyla sandıktan birinci çıkan parti CDU'ya bu kadar yaklaşmıştır. Brandenburg eyaletinde ise koalisyon ortağı SPD, şimdiye kadar aldığı en düşük oy oranını elde ederek %27,2 ile sandıktan birinci parti

---

[pegida-ile-i%C5%9Fbirli%C4%9Fi-sinyali/a-42703425](#)> (Erişim Tarihi: 10.05.2020)

³³ Rahmi Gündüz (04.07.2019). "AİHM, aşırı sağcı Almanya için alternatif partisinin yaptığı başvuruyu reddetti" <<https://tr.euronews.com/2019/07/04/aihm-asiri-sagci-almanya-icin-alternatif-partisi-nin-yaptigi-basvuruyu-reddetti>> (Erişim Tarihi: 20.05.2020)

³⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz: <<https://www.verfassungsschutz.de/de/aktuelles/zur-sache/zs-2019-002-fachinformation-zu-teilorganisationen-der-partei-alternative-fuer-deutschland-afd>> (Erişim Tarihi: 20.05.2020)

³⁵ Berlin Duvarı'nın yıkılışından 30 sene sonra iki Almanya arasındaki ekonomik eşitsizliği gösteren grafik için bkz: Ek, Grafik 4.

olarak çıkmıştır. AfD bu eyalette de oylarını önceki seçime göre %10,5 oranında artırmış ve %22,7 oy oranıyla ikinci parti olmayı başararak %15,3 oy alan CDU'nun önüne geçmiştir. Bu sonuçlar her iki eyalette de CDU/SPD ve SPD/LiNKE koalisyonlarının bozulmasına yol açmıştır.³⁶

AfD'nin birleşmenin üstünden geçen otuz yıla rağmen taraflar arasındaki ekonomik eşitsizlikten doğan problemlerin olduğu bu bölgelerde oylarını artırması tesadüf değildir. Tepkilerini göstermek adına sandığa giden çoğu seçmenin AfD'nin popülist söylemlerinden etkilendiği seçim sonuçlarından okunabilmektedir. Peki, AfD'nin kurulduğu günden itibaren yükselen bir ivme izlemesinin sebepleri nasıl açıklanabilir? Avrupa'daki borç krizi sonrasında 2013 yılında siyasi sahneye çıkan AfD, kendisini mülteci krizinden sonra Alman halkının sosyal alışkanlıklarının sonucunun bir tezahürü olarak konumlandırmıştır. Çokkültürlülük çağında Alman toplumunun çekirdek kültürünü muhafaza etme iddiası, AfD'nin hemen hemen tüm politikalarının temelini oluşturmaktadır.

2.3.1.1. AfD'nin Parti Programı

AfD partisi, "Almanya için Manifesto"³⁷ adıyla yayınladıkları parti programında demokrasi ve temel değerler, Avrupa ve Euro, ulusal güvenlik ve yargı, dış politika, aile, kültür, dil, kimlik, ekonomi, göçmen, mülteci ve sığınmacılar başlıkları altında talep ve politikalarını açıklamıştır. Manifestonun ön sözünde kendilerini "liberal muhafazakârlar, uluslarının özgür vatandaşları ve demokrasinin kararlı destekçileri" olarak tanımlayan AfD, farklı nitelik ve deneyimlere sahip vatandaşlardan oluştuklarını ve Almanya siyasetinde sunulanlara karşı gerçek bir siyasi alternatif olma amacını taşıdıklarını dile getirmiştir. Aşağıda parti programından

---

³⁶ Yalçın Ademoğlu (02.09.2019). "Almanya'daki Branderburg ve Saksonya eyalet seçimleri sonrası sandıktan çıkan 5 sonuç", <<https://tr.euronews.com/2019/09/02/almanya-daki-brandenburg-ve-saksonya-eyalet-secimleri-sonrasi-sandiktan-cikan-5-sonuc>> (Erişim Tarihi: 20.05.2020)

³⁷ Bkz. "Manifesto for Germany" <https://www.afd.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/04/2017-04-12_afd-grundsatzprogramm-englisch_web.pdf> (Erişim Tarihi: 10.05.2020)

hareketle AfD'nin politikaları değerlendirilecektir.

a) Demokrasi ve Temel Değerler

AfD, Almanya'da bir reformun gerekliliğinden söz etmiş ve devlet kurumlarının “rahatsız edici derecede bağımsız bir varlık” halini almaya başladığını ifade etmiştir. Kamu sektörünün olması gereken sınırlardan öteye geliştiğini iddia ederken devlet kurumlarının eski ve orijinal hedef ve sorumluluklarına döndürmeyi amaçlamıştır. AfD, popülist partilerin başvurduğu gerçek halk ve siyasi elitler ayrımına başvurmuş, manifestosunda Schengen (1985), Maastricht (1992) ve Lizbon (2007) Antlaşmaları'ndan bu yana, Almanya'nın ulusal egemenliğinin sadece bir kurgu olduğunu, sahne arkasında siyasi ve güçlü elitlerin yer aldığını ve bu elitlerin, yanlış politikaların sorumluları olduğunu iddia etmiştir. Siyasi elitleri kendi güç tabanlarını, statülerini ve maddi çıkarlarını korumakla suçlamış ve bu gayrimeşru durumu sona erdirebilecek tek gücün Almanya Federal Cumhuriyeti'nin vatandaşları olduğunu söylemiştir.

b) Avrupa ve Euro

Kuruluşunu Euro ve AB karşıtlığı üzerinden gerçekleştiren AfD, bu tutumunu parti manifestosunda da dile getirmiş ve farklı ulusal ve bölgesel geleneklere sahip ülkeleri AB çatısı altında federal bir devlete dönüştürme fikrine karşı çıkmıştır. Avrupa siyasetinin demokrasiden giderek uzaklaştığını söyleyen AfD, bunun sorumlusu olarak AB'yi ve politikalarının hesap verilebilirliği olmayan bürokratları göstermiştir. Avrupa dışı ülkelerle ilişki belirlenirken en önemli kriterin Almanya'nın kendi dış politikası ve güvenlik çıkarları olması gerektiğini söylemiştir. Kıta Avrupası'nın her biri kendi parasal, politik ve kültürel farklılıklara sahip ülkelerinin uluslar üstü tek bir para birliğine uygun olmadığını ve Euro birliğinin ekonomiden ziyade politik bir tercih olduğunu öne sürmüştür. Euro bölgesini korumanın maliyetinin kazançlarından çok daha fazla olduğunu dile getiren AfD, özellikle diğer ülkelerin kredi ve borçlarının büyüklüğünün ana garantör devlet Almanya'yı zora soktuğunu ifade etmiştir. AfD, Alman bankalarının yabancı bankaların hatalı kararlarından sorumlu tutulmaması

gerektiği konusunda ısrar etmiş ve Alman tasarruf mevduatının, yabancı ũlkelerde maruz kalınan riskleri gũvence altına almak için kullanılmaması gerektiğini belirtmiştir. Seçim afişlerinde AB ve Euro karşıtı tavrını gŕsteren AfD, “Der Euro spaltet Europa” (Euro Avrupa’yı bŕler.) ve “Ja zu Europa, nein zur Schuldenunion!” (Avrupa’ya evet, borç birliğine hayır!) gibi sloganlar kullanmıştır.³⁸

c) Ulusal Gũvenlik ve Yargı

Almanya’nın ulusal gũvenliđinin giderek azaldığını ifade eden AfD, parti politikasında ulusal gũvenlik başlığı altında alınacak Őnlemleri sıralamıştır. Ulusal gũvenliđi artırmanın yolunun anayasayı gũlendirmek ve hukukun ũstũnlũđünün tam anlamıyla tesis edilmesi olduğunu ifade etmiştir. AfD, suçlarla daha etkin bir şekilde mũcadele edilebilmesi için gũvenlik politikasında temel değişiklikler yapılmasını Önermiştir. AfD’nin bu konudaki en temel politikası ise cezai sorumluluğun 12 yaşa indirilmesi ve suça karışan yabancıların derhal ũlkelerine geri gŕnderilmesidir.

d) Dış Politika

Federal Almanya’nın kendisine ait bir dış politikası olmadığını sŕyleyen AfD, bunun sebebi olarak diğer devlet ve kurumların Almanya’nın gũvenlik politikalarında etkisi ve kontrolũnũn olmasını gŕstermiřtir. AfD’ye gŕre Federal Almanya Cumhuriyeti mevcut durumunda mũtteliklerin ve de ABD’nin korunmasına ve desteğine giderek bağımlı hale gelmiştir. Bu sebepten dolayı kendi çıkarlarını yeterince temsil edememektedir. AfD, Alman halkının ulusal çıkar ve refahının dış politika ve gũvenlik politikalarının merkezinde olması gerekliliğini dile getirmiş ve birleşik bir Avrupa askeri gũcũ fikrini reddederek donanımlı bir Alman Silahlı Kuvvetleri’ni Alman egemenliğinin temel direği olarak kabul etmiştir.

---

³⁸ AfD’nin seçim kampanyasında kullandığı AB ve Euro karşıtı posterler için bkz: Ek, Resim 6 ve Resim 7.

e) Aile ve Çocuklar

AfD için köklü kültürel ve bölgesel gelenekleri korumak hayati önem taşımaktadır. AfD'ye göre evlilik ve aile, sivil toplumun temel taşıdır ve hükümet tarafından korunması gerekir. Bu sebeple evlilik ve aile kurumu anayasa tarafından özel koruma altına alınmalıdır. AfD'nin bu konudaki politika önerisi, çalışan nüfusta bir veya daha fazla çocuk yetiştiren ebeveynlerin çocuk yetiştirmek istemeyen üyelerinden daha erken emeklilik hakkı kazanmasıdır. Bunun yanı sıra AfD, yaşamın korunmasının embriyo ile başladığını söyleyerek kürtajı reddetmiş ve kürtaj konusunda caydırıcı olması bakımından ebeveynlere ve yardıma muhtaç bekâr kadınlara, hamilelik sırasında ve sonrasında mali ve diğer yardımların sunulması gerektiğini söylemiştir. AfD'nin çocuk sahibi olmaya teşvik etmeye yönelik nüfus politikalarının temelinde, gelecekte Alman nüfusunun Almanya'daki göçmenlerin çocuklarının karşısında azınlık olarak kalmasını engellemektir. AfD, seçim afişlerinin birinde hamile bir kadın fotoğrafıyla beraber "Neue Deutsche? Machen wir selber." (Yeni Almanlar mı? Biz kendimiz yaparız.) sloganını kullanmıştır.³⁹

f) Kültür, Dil ve Kimlik

Parti programında Almanya'nın zengin bir kültürel mirasa sahip olduğunun altını çizen AfD, kültürün kimliği şekillendirdiğini, bu yüzden kültürün ve dolayısıyla kimliğin korunmasına yönelik bir farkındalığın geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. AfD'ye göre Alman kimliği ve kültürünün merkezi bir unsuru olarak Almanca dili ülkenin resmi dili olarak ilan edilmeli ve bu durum Anayasa'da açıkça belirtilmelidir.

İslam'ın Almanya'ya ait bir değer olmadığını söyleyen AfD, İslam ülkeleri tarafından Almanya'da inşa edilen camilerin finansmanının durdurulması ve Almanya'da vaaz vermek isteyen imamların hükümetten yetki alması gerektiğini ifade etmiştir. Bu imamların vaazlarını Almanca vermesinin zorunluluğu ve hükümet

---

³⁹ AfD'nin seçim kampanyasında kullandığı göçmen karşıtı posterler için bkz. Ek, Resim 1.

tarafından takibi parti programında yer almıştır. AfD, kamusal alanlarda ve kamu hizmetinde örtünmenin genel olarak yasaklanmasını talep etmiş ve burka veya çarşaf gibi giysilerin bunları giyen kişilerle çevresi arasında engeller oluşturduğunu, bunun da kültürel bütünleşmeyi ve bir arada yaşamayı engellediğini ifade etmiştir. AfD, başörtüsünü Müslüman kadınların erkeklere boyun eğmelerinin ve kadınların/kız çocuklarının eşitliğini reddeden politik-dini bir sembolü olarak tanımlamış ve bu giysilere yasak getirilmesi çağrısında bulunmuştur. AfD'nin seçim kampanyalarında kullandığı afişlerde de bu politika açıkça işlenmiştir. Afişlerin birinde bikini giyen iki kadının fotoğrafının altında “Burkas? Wir stehen auf Bikinis.” (Burka mı? Biz bikini giyiyoruz.) yazdığı görülürken bir diğer afişte ağlayan bir kız çocuğu ve “Mehr Sicherheit für unsere Frauen und Töchter!” (Kadınlarımız ve kızlarımız için daha fazla güvenlik!) ve “Islamisierung stoppen.” (İslamlaşmayı durdur.) sloganları dikkat çekmiştir.⁴⁰

g) Göçmen, Mülteci ve Sığınmacılar

Coğrafi konumu, tarihi, halkı ve yoğun nüfusu göz önüne alınarak, Almanya'nın hiçbir şekilde klasik bir göç ülkesi, en azından 2015'teki gibi kitlesel bir göç hedefi olmadığını ifade eden AfD, Almanya'nın herhangi bir yasal çerçevesi olmayan bir göç ülkesine dönüştüğünden şikâyet etmektedir. Sığınmacıların akını, AB içinde serbest dolaşım, nitelikli işgücü göçü ve göçmenlerin entegrasyonu konularında bir değişiklik vaat eden AfD, Kanada ve Avustralya'yı göç yönetimi konusunda örnek göstermiştir.

AfD'nin iktidara gelmeleri halinde göçmen politikalarında yapacağını söylediği değişiklikler şu şekildedir:

- *Savaşın sona ermesi durumunda veya siyasi/dini zulüm gibi kaçma nedenleri artık geçerli olmadığında, mültecilerin oturma izinleri sona erecek. Bu mülteciler Almanya'yı terk edecek.*

---

⁴⁰ AfD'nin seçim kampanyasında kullandığı ve farklı kültürlerin ve İslam dininin Alman kültürüne zarar verdiğini savunan posterler için bkz: Ek, Resim 2, Resim 4 ve Resim 5.

AfD, savaştan kaçan insanlar ve düzensiz göçmenler arasında ayırım yapılması konusunda ısrar etmiş, Almanya ve AB ülkelerinin ayrılmak zorunda olanlar için teşvik sağlaması gerektiğini belirtmiştir. AfD'ye göre, mültecilerin kendi ülkelerine dönmeleri ve bu ülkelerin siyasi, ekonomik ve sosyal yeniden yapılanmalarına katkıda bulunmaları, iç ve dış barışın yararınadır.

- *Barınma ve sığınma merkezleri, göçün kaynaklandığı bölgelerdeki güvenli ülkelerde kurulacaktır. Bu tür sığınma evleri BM ve AB yetkileri altında işletilecektir. Koruma isteyen kişilerin bu merkezlere sığınma talep etmeleri beklenmektedir. Almanya ve AB'de sığınma talebinde bulunan kişiler, istisnasız olarak bu merkezlere dönmeye teşvik edilmelidir. Eğer bu tür merkezler makul bir zaman dilimi içinde kurulamazsa, Almanya bu merkezleri yerel standartlara göre güvenli ülkelerde kuracaktır. Avustralya modeline benzer şekilde, bu tür merkezlerin büyükelçilik topraklarında veya sözleşmeye dayalı diğer bölgelerde kurulmasına izin vermeye istekli olan ülkelerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu bölgesel merkezler, yalnızca sığınma davalarını ele almakla yükümlü olan Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF) karakollarına ve idari yargı yetkisine ev sahipliği yapacaktır. Bu bölgelere sığınma başvurusu yapmak için Almanya'ya giren sığınmacılar, davalarının ele alınacağı bölgelerde belirtilen merkezlere iade edilecektir.*

AfD, 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin ve diğer uluslar üstü ve uluslararası anlaşmaların günümüzün küresel ve kitlesel göç koşullarına uyarlanmasını talep ederek Alman Göç Yasaları'nın artık kitlesel göç aracı olarak suiistimal edilemeyeceğini söylemiştir.

- *Yasadışı sınır geçişlerini önlemek için düzensiz göçün meydana geldiği Alman sınır kontrol noktalarında katı kontroller yapılacaktır.*

AfD, Alman vatandaşlığının dil ve kültürle ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğuna inandığını vurgulamış ve Alman vatandaşlığı ile ödüllendirilmenin başlangıç noktası değil, başarılı bir entegrasyon sürecinin son kanalı olduğunu ifade etmiştir. Alman vatandaşlığının son yıllarda önem kaybına uğradığının altını çizen AfD, ebeveynlerinin hiçbiri Alman olmamasına rağmen çocuklara otomatik olarak Alman

vatandaşlığı verilmesine karşı çıkmış ve çifte vatandaşlığı nadir istisnalar haricinde reddetmiştir.

- *Vatandaşlığa geçiş için gereksinimler önemli ölçüde artırılacak, Alman vatandaşlığı yalnızca yaşanan göçmenlere verilecektir.*

AfD'nin amaçlarından birisi de ceza istatistiklerinde reform yapmaktır. AfD, göçmen suçlularla mücadele etmek için suçluların ikamet hakkının sona erdirilmesini, tabii öncelikle bunu engelleyen mevcut adli durumun değişimini talep etmektedir. AfD, vatandaşların göçmen suçlarına karşı korunmasının öncelikli olmasını talep etmektedir. Bunun sağlanması da göçmenlik makamları ve kolluk kuvvetleri arasında yeni bir işbirliği sistemini gerekli kılmaktadır. Bu sistem, vatandaşları göçmen suçlarına karşı mümkün olduğunca etkili bir şekilde koruma ve aynı şekilde yasal kötüye kullanımları ve sığınma yasalarının kötüye kullanılmasını önleme gibi yükümlülöklere ve kapasiteye sahip olmalıdır. Bundan hareketle, göçmenlerin taleplerinin sayısında büyük artışa neden olan AB'nin sığınma ve göçmenlik direktiflerinin terk edilmesi zorunludur.

- *Göçmen suçluların oturma hakkını daha hızlı ve daha kolay bir şekilde geri çekmek için yasal mekanizmalar oluşturulacaktır. Bu, göçmen suçlarıyla mücadelede etkili bir araçtır.*

Parti programında da görüldüğü üzere AfD'nin tüm politikalarının temelinde Alman dili ile şekillenen Alman ulus ve kültürünü koruma kaygısı yatmaktadır. Politik doğruculuk, dil ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi son yıllarda daha çok önem kazanan söylemleri reddetme eğiliminde olan AfD, kapalı bir Alman kültürü yaratma ve bu kimliğe aidiyeti olmayan herkesi bu kültürden dışlama amacı taşımaktadır.

AfD'nin başarısındaki bir diğer sebepse kendisini mevcut siyasi sistem içerisinde bir protesto alternatifi olarak sunmuş olmasıdır. Hristiyan kardeş partilerinin domine ettiği merkez sağ siyasette temsil edilemediğine inanan seçmenler gerçekten de Almanya ve kendilerinin temsil hakkı için başka bir alternatif mümkün inancıyla hareket etmiştir. (Decker, 2019:39) Mülteci krizinden sonra ülkede var olan kutupların iyice belirginleşmesi, güvenlik kaygıları olan seçmenlerin bu kaygılarını önemli ölçüde artırmış ve iktidardaki partileri bu güvenlik tehdidinin sorumlusu olarak

gösteren AfD, seçmenin öfke ve kaygısını sandığa taşımayı başarmıştır. AfD'nin Facebook üzerinden gerçekleştirdiği duyuru ve bu esnada kullandığı retorik, AfD destekçilerinin göçle ilgili kaygılarını artırmayı ve böylelikle de seçmeni konsolide etmeyi amaçlamıştır.

2017 yılında yayınlanan Bertelsmann'ın popülizm barometresine⁴¹ göre Almanya'da oy kullanan seçmenin de artık popülist eğilimler gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ankete katılanlara halk egemenliği ve siyasi elitlerin nasıl konumlandırıldığı gibi sorular sorulmuş, seçmenlerin pek çoğunun verdiği cevaplardan popülizmin merkez siyasete giderek yaklaştığı saptanmıştır. Sağcı seçmenlerin AfD'ye sağcı oldukları için, merkezdeki seçmenlerin ise AfD'yi popülist oldukları için tercih ettiklerini gösteren çalışma, ankete katılanların %71'inin AfD'ye asla oy vermeyeceği beyanında bulunduğunu ortaya çıkarmıştır. Araştırma, AfD'nin teorik seçmen potansiyelini ise %29 olarak belirlemiştir.⁴² Ancak bu durumun ülke siyasetindeki diğer aktörlere çok fazla bağımlı olduğu da aşikârdır. Ülkedeki mevcut sorunların tamamının kaynağında sosyal ve kültürel kutuplaşmalar yerine göç olduğu algısının iyice yerleşmesinin, anti-popülist tezlerin başarısızlıkla sonuçlanmasına sebep olması muhtemeldir.

Schmitt ve Beck, her seçimde oylarını ve kamuoyu desteğini artıran AfD seçmeninin iki gruptan oluştuğunu öne sürmüştür. Bunlardan ilki Euroseptizm, AB karşıtlığı gibi spesifik sorunlar bazında oy veren azınlıklarken ikinci grup Avrupa'daki diğer sağ popülist partilerinin çoğu seçmeni gibi yabancı düşmanlığı ve göçmen karşıtlığı gibi kaygılardan ötürü partiyi destekleyen çoğunluklardan oluşmaktadır. (Kaçar, 2017:35) “*Wir sind das Volk*” (*Biz Halkız*) sloganını benimseyen AfD partisi seçmenlerinin büyük bir bölümü doktor, mühendis gibi meslek gruplarından ve orta/üst tabaka gelir gruplarından oluşmaktadır. Seçmenin üçte ikisinin erkeklerden oluştuğu AfD'de parti destekçilerinin %24'ü kendisini Katolik ve %29'u Protestan olarak tanımlarken %47'lik bir kesim de hiçbir kiliseye üye olmadığını belirtmiştir.

---

⁴¹ Bu barometrede popülizm kavramı “politik elitlerinve çoğulcu değerlerin reddedildiği ve insanların ortak bir iradesi olduğu varsayımı”na dayanmaktadır.

⁴² Anna Sophie Schneider (01.10.2018). “So populistisch denken deutsche Wähler” <<https://www.spiegel.de/politik/deutschland/afd-und-politische-eliten-so-populistisch-denken-deutsche-waehler-a-1230995.html>> (Erişim Tarihi: 28.04.2020)

Parti destekçilerinin büyük bir bölümü evli ve nüfusu görece az yerleşim birimlerinde yaşarken AfD'ye desteğin Almanya'nın doğusunda daha güçlü olduğu belirtilmiştir. Parti destekçilerinin pek çoğu, gelecek hakkında endişelendikleri en önemli konunun ekonomik durumlarının kötüleşmesi olduğunu söylemiştir.⁴³ Buradaki seçmen ifadelerinden, Bauman'ın Avrupa ülkelerinde yükselişe geçen göçmen karşıtlığının sebebi olarak açıkladığı endişeyi görebilmek mümkündür. Göçmen karşıtlığının temelinde prekarya⁴⁴ sınıfının korkularının yattığını söyleyen Bauman, 2015'te özellikle Suriye, Libya ve Yemen'den Avrupa'ya göç edenlerin önceki göç dalgalarında olduğu gibi ekmeğe ya da su yoksunluğu bulunan topraklardan refaha ulaşmak için değil de savaştan kaçan, iyi eğitilmiş, çok büyük olasılıkla savaş öncesi durumundan ve hayat standartlarından ötürü mutluluk ve gurur duyan insanlardan oluştuğunu ifade etmiştir.⁴⁵ Göçmen karşıtlığıyla söylem üreten AfD gibi sağ popülist partilerin seçmenleri, mevcut siyasi sisteme güvensizliklerini ve ileride karşı karşıya kalabilecekleri herhangi bir sosyal ya/ya da ekonomik kötüleşme durumunun sorumluluğunu, öteki olarak konumlandıkları yabancılara yükleme eğilimindedirler.

Görüldüğü üzere, AfD Partisi'nin hemen hemen tüm politikalarının temelinde, göçmen ve yabancı karşıtlığı bulunmaktadır. Almanya'nın gizlice İslamlaştırıldığı komplo teorisi gerek seçim kampanyalarında, gerekse de farklı platformlarda AfD tarafından yeniden ve sürekli olarak üretilerek kamuoyunun göçmen karşıtı tepkisi artırılmaya çalışılmaktadır. Siyaset sahnesinde bu tür söylemlerin artması aslında hem aşırı sağın hem de aşırı sağın ortak Avrupa değerlerine en büyük tehdit olarak gösterdiği radikal İslam'ı güçlendirmektedir. Her iki oluşum da söylem ve eylemleriyle birbirini beslemekte, bu da toplumdaki kutuplaşmayı ve ırkçılık kaynaklı saldırıları

---

⁴³ Hülya Topçu (19.08.2016). "Almanya'da yükselişi önlenemeyen İslam ve göç karşıtı parti: AfD" <<https://www.bbc.com/turkce/37408589>> (Erişim Tarihi: 12.05.2020)

⁴⁴ Prekaryakavramı, anlamı "kayganzeminde yürümek" olan Fransızca sözcük *precarite*'den türemiştir. İlk olarak 1980'li yıllarda Fransa'daki mevsimlik işçileri tanımlamak için kullanılan bu kavram, 2011'de Guy Standing tarafından güvencesi olmadan istihdam edilen "küreselleşmenin çocuğu, yeni tehlikeli sınıf" olarak yeniden tanımlanmış ve 2010'lu yıllarda Avrupa'da yükselen toplumsal hareketlerin aktörü olarak gösterilmiştir.

⁴⁵ Zygmunt Bauman (10.10.2016). "Dünya Sığınmacılardan Neden Korkuyor?" <<https://www.youtube.com/watch?v=7WB3wDUzyY>> (Erişim Tarihi: 10.05.2010)

artırmaktadır. Bu durumu kontrol altında tutmak da kuşkusuz devlet kurumlarının ve iktidarın elindedir. Bu bağlamda, bir sonraki bölümde Avrupa ortak göç yönetiminden hareketle Almanya'nın geçmiş dönemdeki göç politikaları anlatılacak, daha sonra AfD'nin göçmen karşıtı söylemlerinin mevcut Alman hükümetinin göç politikası yapımında etkili olup olmadığı tartışılacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AB GÖÇ YÖNETİŞİMİ VE ALMANYA’NIN GÖÇ POLİTİKALARI

3.1. AB GÖÇ YÖNETİŞİMİ

Özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan bugüne göç olgusu Avrupa ülkeleri için önemli bir gündem maddesi olmuş, küreselleşme arttıkça ve Birlik üyeleri sosyal ve ekonomik açıdan refah seviyelerini yükselttikçe göç bakımından çekici ülkeler haline gelmişlerdir. Bu bölümde AB üye ülkeleri tarafından göç hareketlerini kontrol altına almak adına yapılan ortak düzenleme, protokol ve anlaşmalar açıklanacak, daha sonra Almanya’nın misafir işçi alımıyla başlayan ve yıllar içerisinde yapılan düzenlemelerle değişikliğe uğrayan göç politikaları incelenecektir.

1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi, sığınma hakkını temel bir hak olarak tanımlayan ilk uluslararası hukuk metnidir. Bu metinde mülteci, “*ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi*” olarak tanımlanmıştır.⁴⁶ Ardından 1967 yılında imzalanan New York Protokolü ile birlikte, Cenevre Sözleşmesi’nde mültecilerin sığınma hakkını 1 Ocak 1951’den itibaren Avrupa’da veya başka bir yerde gerçekleşen olaylar kapsamında sınırlandıran madde, “sığınma talep eden kişilerin tarih sınırlamasına bakılmaksızın sığınma hakkından yararlanması gerektiği” şeklinde düzenlenmiştir.⁴⁷ AB hukukunda tüm Birlik üyelerini kapsayan ortak bir göç

⁴⁶ BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, <<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>>

⁴⁷ Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü <<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1967-New-York-Protokolu-1.pdf>>

politikası oluşturulması ise 1985 yılında imzalanan Schengen Anlaşması ile başlamıştır. 1992 yılında imzalanan Maastricht ve 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşmaları, AB'nin ortak göç politikalarının şekillenmesinde önemli kilometre taşları olmuştur.

3.1.1. 1985 Schengen Anlaşması

İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa ülkelerini ilgilendiren göçlerle ilgili AB üye ülkelerinin ortak bir göç politikası oluşturması elzem hale gelmiştir. Ortak bir göç politikası oluşturma çalışmalarına ilk olarak 1985 yılında Schengen Anlaşması ile başlayan AB, bu anlaşma kapsamında ortak vize ve üye devletlerin sınırları konularında yasalara imza atmıştır. AB üye ülkelerinin vatandaşlarına serbest dolaşım hakkı getiren Schengen Anlaşması ile Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasındaki iç sınırlar kaldırılmış ve bu ülkeler vize, uluslararası göç, sığınma gibi konularda işbirliği sürecini başlatmışlardır. İtalya, İspanya, Portekiz, Yunanistan gibi diğer Avrupa ülkeleri de gelecek senelerde Schengen kapsamına dâhil olmuşlardır. Schengen Anlaşması ile oluşturulan bilgi sistemi, AB ülkelerine göç alan ve göç etmek isteyenlerin bilgilerine sahip olma fırsatı tanımıştır. (Sönmez, 2015:209) Schengen'den bir yıl sonra imzalanan Tek Avrupa Senedi ile ise, Birlik içi serbest dolaşım düzenlemelerinde önemli bir adım atılmış, Birlik dışından gelen göçler çerçevesinde ülkelerin birbirleriyle işbirliğini taahhüt etmiştir. Tek Avrupa Senedi, AB'nin göç alımı konusundaki kısıtlayıcı hükümlerini gösteren ilk resmi belgedir (Sönmez, 2015:205).

3.1.2. 1990 Dublin Sözleşmesi

1990 yılında imzalanan Dublin Sözleşmesi, Avrupa ülkeleri arasında göç hususunda gerçekleştirilecek siyasi diyalogların başlangıcıdır. Bu sözleşme ile yasal çerçevenin temeli oluşturulmuş, iltica başvurusunda bulunacak kişilerin sığınma hakkını suistimal etmesinin önüne geçilmesi amacı güdülmüştür (Güleç, 2015:85). Buna göre, Birlik üyesi ülkelere birine iltica eden bir kişi, ilk ayak bastığı ülkenin

sorumluluğundadır ve kişi, ilk ayak bastığı ülkeden başka bir ülkeye geçmek istediğinde ikinci ülkenin kişiyi sorumlu ülkeye geri gönderme hakkı bulunmaktadır. Sözleşme ile belirlenen bir diğer önemli kural ise, iltica başvurusu Birlik üyelerinden biri tarafından onaylanmayan kişinin diğer ülkelere başvurmasının da yolunun kapatılması olmuştur (Sönmez, 2015:211).

3.1.3. 1992 Maastricht Anlaşması

Bugünkü AB'yi oluşturan Maastricht Anlaşması 7 Şubat 1992'de Maastricht'te imzalanmış ve Avrupa topluluklarının o zamanki 12 üye ülkesi tarafından onaylandıktan sonra 1 Kasım 1993'te yürürlüğe girmiştir. Maastricht Anlaşması Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran anlaşmayı değiştirmiş ve Avrupa AB'yi topluluğun ilk sütunu olarak kurmuştur. Daha sonra hükümetler arası işbirliğine dayalı ikinci bir sütun olan ortak dış politika ve güvenlik politikası eklemiştir (Laursen, 2012:1). Ortak göç politikası oluşturma yolunda atılan en önemli adım, anlaşma öncesi var olan Trevi ve Göç Grubu'nun kurumsallaştırılması ve AB'nin üçüncü sütunu olan Adalet ve İçişleri sütununa bağlanması olmuştur. Bu anlaşma ile birlikte göç konusu Birlik üyeleri için ortak çıkar sayılmış ve böylelikle AB'nin ortak göç politikalarının temeli atılmıştır. Maastricht, Birlik üyelerinin iç sınırlarında dolaşım ve yurttaşlık hakkını güçlendirirken Birlik dışı için bu hakların kısıtlanması bakımından da yeni düzenlemeler öngörmüştür (Sönmez, 2015:211).

3.1.4. 1999 Amsterdam Anlaşması

1992 yılında Maastricht Anlaşması'nda düzenlenen sütunlara getirilen yeni düzenlemelerle Amsterdam Anlaşması AB ortak göç politikalarında önemli bir dönüm noktası olmuştur. 1997 yılında imzalanan ve 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması'nda düzensiz göç, "bir üye devletin topraklarına kara, deniz ve hava yoluyla yasadışı yollarla giren üçüncü ülke vatandaşlarının, yasal olarak geçerli bir vizeyle girdiği halde yetkili kurumların bilgisi dâhilinde olmadan kalma amacını değiştiren kimselerin ve nihai bir olumsuz karardan sonra ülkeden ayrılmayan

sığınmacı adaylarının gerçekleştirdiği iltica hareketleri” olarak tanımlamıştır. Amsterdam Anlaşması’nda Maastricht Anlaşması’nın oluşturduğu sütunlara “vize, iltica, göç ve kişilerin serbest dolaşımı ile ilgili diğer politikalar” konularını kapsayan bir başlık eklenmiştir. (Trianfyllidou ve Ilies, 2010:127) Amsterdam Anlaşması’nın AB ortak göç politikalarında önemli bir dönemeç olarak görülmesinin en önemli sebebi, bu anlaşmadan sonra Schengen müktesebatının ortak müktesebat içine dâhil edilmesidir (Sönmez, 2015:208).

3.1.5. 1999 Tampere Zirvesi

1999 yılında gerçekleştirilen Tampere Zirvesi’nde, AB topraklarında özgürlük, güvenlik, sığınma ve göç politikalarına yönelik bir strateji planı görüşülmüştür. Zirvenin birincil amacı, Birlik üyesi ülkelerin göç sorununa kaynaklar, transit ülke ve bölgelerdeki sosyoekonomik ve siyasi konjonktür çerçevesinde yaklaşması ve bu konular üzerinde daha fazla ortak hareket alanı sağlanması olmuştur. Zirvede alınan kararların sonraki beş yıl içerisindeki uygulamaların görüşüldüğü 2004 Brüksel Avrupa Konseyi’nde Hague Programı kabul edilmiş, kaynak ve transit ülke ve bölgelerle işbirliğinin önemini altı yeniden çizilmiştir. 2005 yılına gelindiğinde ise Avrupa Komisyonu göç sorununa küresel yaklaşılması gerekliliğine dair bir rapor hazırlamış ve aynı yıl gerçekleştirilen Avrupa Konseyi’nde Birlik’in göçe küresel boyutlarda yaklaşımı kabul edilmiştir. Göç kaynağı ülkelerdeki sorunların belirlenmesi ve göçün sebeplerinin üzerine gidilerek bu ülkelerdeki itici göç unsurlarının düzenlenmesi yönünde kararlar alınmıştır (Güleç, 2015:86-87).

3.1.6. 2010 Lizbon Anlaşması

Lizbon Antlaşması’nda göç ve sığınma politikaları, özgürlük, adalet ve güvenlik alanı kapsamında değerlendirilmiş ve Birlik, bu konuların güvenliğini sınır kontrolleri aracılığı ile gerçekleştirme kararı almıştır. Yine bu anlaşma ile beraber, yasa dışı göçle mücadele etmek amacıyla sınır dışı etme ve geri gönderme gibi prosedürlerin uygulanabileceği, Birlik üyesi ülkelerin üçüncü ülkelerle geri kabul

anlaşmaları imzalayabileceği hususlarında görüş birliğine varılmıştır (Güleç, 2015:88).

3.2. 1973-2015 YILLARI ARASINDA ALMANYA’NIN GÖÇ POLİTİKALARI VE 2015 MÜLTECİ KRİZİ SONRASI AB GÖÇ YÖNETİŞİMİ VE ALMANYA’NIN TUTUMU

Göç politikalarının oluşturulması, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası toplumun farklı bileşenlerini içerdiğinden ve içerisinde pek çok sosyal ve politik aktörün etkileşimini barındırdığından çok boyutlu ve karmaşık bir süreçtir. Alman göç tarihi, Prusya dönemindeki tarımdan başlayarak günümüzde önemli bir istihdam kaynağı olmaya devam eden sanayi sektörlerinde, yabancı işçilerin sürekli istihdamı ile dikkat çekmektedir. 1944 yılında tarım, madencilik ve kimyasal gibi bazı sektörlerde yabancı işçilerin payı yüzde 40'a kadar artmıştır. Bu süreç yalnızca 1920'lerin sonundaki ekonomik kriz ve İkinci Dünya Savaşı esnasında kesintiye uğramış ancak Almanya'ya asıl önemli göç hareketleri İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlamıştır.

Almanya, pek çok politikacının aksini iddia etmesine rağmen İkinci Dünya Savaşı'ndan beri bir göç ülkesi konumundadır. Savaş sonrasında yapılan nüfus çalışmalarında Batı Avrupa ülkelerinin çoğunun nüfusunda yabancı uyruklu bireylerin oranının yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca bu kişiler buldukları ülkelerdeki işgücünün önemli bir parçasıdır. Almanya'da bulunan yabancı uyruklu mevcut işgücü oranının, Batı Avrupa'dakiler ile kıyaslandığında ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir. Göçün büyüklüğü ve yoğunluğu zaman içerisinde değişse de İkinci Dünya Savaşı sonrası Doğu Almanya'dan gelenler başta olmak üzere Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden ve Akdeniz'den gelen emek göçleri Almanya'nın yabancı nüfusunu oluşturmuştur (Fertig, 2002:5). Bir süre devam eden bu emek göçü yoğunluğu, vasıfsız işgücü doğmasına yol açmış ve Batı Almanya, 1965 yılında göç ve kalış konularında ilk yasal hükmünü kabul ederek *Bundesland* (federal eyalet) düzeyinde kabul edilen çeşitli düzenlemeleri yeni bir Yabancılar Kanunu ile uyumlu hale getirmiştir. Buna göre, İtalya, İspanya, Yunanistan, Türkiye, Portekiz ve

Yugoslavya'dan aktif konuk işçi “*Gastarbeiter*” istihdamı politikasını uygulamaya koymuştur. 1973 yılındaki petrol kriziyle beraber Batı Almanya konuk işçi alımını durdurmuş ve göç politikalarına kısıtlama getirmiştir. Bu dönemde Avrupa genelinde göç politikaları yasal göç kanallarından sadece aile birleşmesi ve iltica başvurusu yollarını açık bırakmış, yasal yolların kısıtlılığında ötürü sığınmacı ve mülteci sayısında bu dönemde artış yaşanmıştır. 1989'da Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin çöküşü ve Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla Almanya'ya yeni bir göç dalgası başlamış ve bu göç dalgasının başat aktörleri, Yugoslavya iç savaşından kaçanlar olmuştur. 1980 ile 1999 yılları arasında yaklaşık 980.300 kişi Almanya'ya göç etmiştir (Fertig, 2002:6). Aşağıda Almanya'nın göç tarihindeki önemli politikalar ayrıntılandırılacaktır.

1961	Federal Almanya- Türkiye İşgücü Anlaşması
1965	Yabancılar Kanunu
1973	Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) üyesi olmayan ülke vatandaşlarının işe alımının durdurulması (Anwerbestopp)
1978	Yabancı Çalışanların ve Ailelerinin Entegrasyonunun Geliştirilmesi için Komiserlik kurulması
1983	Dönüş Yardımı Kanunu (Rückkehrhilfegesetz)
1990	1965 düzenlemelerinden sonra yeni Yabancılar Kanunu
1992	Alman vatandaşlık yasasında yapılan değişikliklerle sığınma hakkının kısıtlanması
1997	Yabancılar Kanunu'nda yapılan değişikliklerle refakatsiz yabancı çocuklara vize kısıtlamaları
2001	Bağımsız Göç Komisyonu kurulması ve bu komisyon tarafından Kanada modeline benzer bir model uygulanması teklifi
2005	Göçmenlik, işgücü piyasasına erişim, yabancıların kalması ve yerleşik göçmenlerin entegrasyonu için yeni düzenlemeler
2007	AB Direktiflerinin Uygulanması Kanunu/Ulusal Uyum Planı
2008	Federal Kabine tarafından kabul edilen İşgücü Göç Kanunu
2014	Vatandaşlık Kanunu
2015	İltica Talep Eden Kişiler İçin Açık Kapı Politikası
2020	AB ülkeleri dışından Almanya'da çalışmak isteyenlere yönelik nitelikli işgücü yasası

Tablo 1: 1961 ve 2020 yılları arasında Almanya'nın göç politikasındaki önemli kilometre taşları (Borkert, 2011:105).

Tablo 1’de Almanya’nın 1961 yılından günümüze kadar olan zaman dilimindeki önemli göç politikaları gösterilmiştir. Tabloda da görüldüğü üzere Almanya, 1961 ve 1965 yıllarındaki işgücü anlaşmalarıyla misafir işçilere kapısını açsa da bu durum 1973-2001 yılları arasındaki periyotta tersine dönmüştür. Alman hükümetinin bu dönemde uygulamaya koyduğu kanunların amacı, ülkeye giriş yapan yabancı sayısını kontrol altına almaktır.

2000’li yıllarla beraber Almanya göç politikalarını yeniden gözden geçirmiştir. Yaşlı nüfusun fazlalığına karşın genç ve çalışan nüfusun az olması, yabancı işgücünü teşvik etmek için önemli bir itici güç olmuştur. Bu dönemden sonra ortaya koyulan politikalar, ülkeye giriş yapan yabancıların işgücüne erişimini ve ülkeye entegrasyonunu sağlamaya üzerine olmuştur. 2015 yılında ise Almanya, Suriye iç savaşından sonra yerinden edilene açık kapı politikası uygulamış fakat bu politika sonrasında ülkeye giriş yapan sığınmacı sayısı beklentilerin hayli üzerinde olmuştur. Bu durumla beraber oluşan kamuoyu huzursuzluğu, Alman hükümetini sığınmacı sayılarını sınırlamaya yönelik uygulamalar geliştirmek zorunda bıraksa da Almanya şu anda Avrupa’da en yüksek sığınmacıya sahip ülke konumundadır.

3.2.1. 1973-2000

1973 yılında yaşanan petrol krizinden sonra Federal Almanya, *Anwerbestopp* yani AET üye ülkesi vatandaşı olmayan kimseleri işe almayı durdurma ve hatta bu kişileri geri gönderme politikasına başvurmuştur. Bu tarihten sonra Almanya, göç politikasında sınırlayıcı bir yol izlerken entegrasyon politikalarının da kapsamını genişletmiştir. 1983 yılına gelindiğinde Almanya, yabancıların iltica hakkını suistimal etmesini önlemek amacıyla ülkelerine geri gönderilmelerini teşvik eden Dönüş Yardımı Yasası’nı yürürlüğe koymuştur. İki yüz elli bin göçmen bu yasa kapsamında geri dönse de Alman hükümeti göçmenler ve Alman nüfusu arasındaki huzursuzluğun çözülmesi için yabancı sayısının daha da azaltılması gerektiği yönünde açıklamalar yapmıştır (Borkert, 2011:97).

SSCB’nin dağılması ve Yugoslavya iç savaşıyla beraber Almanya’daki sığınmacı sayısında büyük bir artış gözlemlenmiştir. Bu dönemde Alman halkı

hükümetin izlediği göçmen politikasından rahatsız olmuş ve bu dönemde ülkede gerçekleşme olasılığı olan ırkçı saldırılar da buna bağlanmıştır. Bu dönemde muhalefetin yürüttüğü seçim kampanyaları hükümetin göç politikalarına yönelik eleştirilerden oluşuyor olsa da 1992 yılında CDU-CSU-FDP koalisyon hükümeti, SPD'nin desteğiyle Sığınma Hakkı Başvurusu üzerinde uzlaşmaya varmıştır. Buna göre, güvenli ülke ve menşe ülke kavramlarıyla beraber sığınma hakkının sistematik edilmesi önlenmeye çalışılmış, seyahat belgesi olmayan sığınmacılar için havaalanı prosedürü uygulanmıştır. Bu prosedür, geçiş izni olmayan ya da herhangi bir nedenden ötürü sığınma başvurusu kabul edilmeyen kişilerin göçmen polisi tarafından geri gönderilmesini içermektedir. Genel olarak Almanya'nın göçmen politikaları 1990'lı yıllar boyunca kısıtlayıcı seyrini sürdürmüş, 1997 yılında yasada yapılan bir değişiklikle beraber Türkiye, eski Yugoslav ülkeleri, Fas ve Tunus vatandaşlarının pek çoğu zaten Almanya'da dünyaya gelmiş olan çocukları için oturma izni düzenlemeleri getirilmiştir. Bunun dışında iltica ve geçici koruma düzenlemeleri olabildiğince kısıtlı hale getirilmiş ve iç savaş sonucu Balkanlar'dan gelen mülteciler “gönüllü” geri dönüşe teşvik edilmiştir (Borkert, 2011:101).

3.2.2. 2000-2015

Milenyumun başlangıcıyla birlikte Almanya'nın göç politikasında önemli değişiklikler meydana gelmiş ve Alman siyaseti, göç söylemlerinde bir dönüşüme uğramıştır. Göçmen kavramı bu dönemden itibaren küresel rekabette önemli bir iş gücü kaynağı olarak kullanılmış ve 2001 yılında dönemin İçişleri Bakanlığı tarafından bağımsız bir göç komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon başta politikacılar olmak üzere kiliseler, sendikalar, meslek birlikleri ve konunun uzmanlarını bir araya getirmiş ve komisyon hazırladığı raporda göçün ekonomik ve demografik nedenlerden dolayı Almanya için bir zorunluluk haline geldiğini belirtmiştir. Kanada modeline benzer bir sistemin kullanılmasını öneren komisyon, ayrıca bir göç ve entegrasyon ofisinin kurulmasını önermiştir. Komisyonun önerileri SPD, FDP ve Yeşiller tarafından memnuniyetle karşılanırken CDU ve CSU partileri önerileri reddetmiş ve göçün sınırlandırılması gerektiği halde genişletilmesini eleştirmiştir. 1 Ocak 2005 tarihinde

yürürlüğe giren göç yasasıyla ikamet ve sürekli yerleşim konularında da birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu yasanın en önemli özelliği ise mevcut göçmenlerin entegrasyonunun yasa kapsamına dâhil edilmesi olmuştur. Göçmenlerin Alman dilini ve kültürünü öğrenmeleri bu entegrasyonun en önemli iki unsurunu oluşturmuştur. (Borkert, 2011:103)

3.2.3. 2015 Mülteci Krizi Sonrası AB Göç Yönetişi ve Almanya'nın Tutumu

17 Aralık 2010 yılında Muhammed Buazizi isimli Tunuslu bir gencin kendini yakmasıyla başlayan rejim karşıtı protesto gösterilerinin diğer Arap ülkelerine yayılmasıyla “Arap Baharı” adı verilen süreç başlamıştır. 2011 yılının Mart ayında protestoların Suriye’ye sıçraması sonucu başlayan iç savaş, binlerce insanın ölümüne ve milyonlarca insanın yerinden edilmesine sebep olmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin savaşın dokuzuncu yılında yayınladığı verilerine göre 2011 yılından bugüne her iki Suriyeli kişiden biri zorla yerinden edilmiştir.⁴⁸ 2015 yılında ABD ve Rusya öncülüğündeki grupların bölgede askeri operasyonlara başlaması sonucu Suriye iç savaşı şiddetini artırmış ve tarih, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki en büyük insani krize tanıklık etmiştir. Başta Suriye’den olmak üzere Irak, Afganistan, Pakistan, Eritre, Somali gibi ülkelere gelerek Avrupa’ya yasadışı yollardan girmeye çalışan mültecilerin sayısı, 2015 yılında bir milyonu aşmıştır.⁴⁹ 2011 yılından beri süren bu insani kriz, 2015 yılında Avrupa’ya Akdeniz üzerinden ulaşmaya çalışırken boğularak hayatını kaybedenlerin basında yer bulmasıyla Avrupa kamuoyu ve AB nezdinde bu tarihten sonra daha görünür hale gelmiştir.⁵⁰ 20 Nisan 2015’te AB tarafından uygulamaya koyulan 10 maddelik eylem planı, Akdeniz’de

---

⁴⁸ Kristy Siegfried (11.03.2020). “The Refugee Brief: 11 March 2020”, <<https://www.unhcr.org/refugeebrief/the-refugee-brief-11-march-2020/>> (Erişim Tarihi: 13.05.2020)

⁴⁹ Bkz. “Mediterranean Situation” <<https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean>> (Erişim Tarihi: 13.05.2020)

⁵⁰ BBC Türkçe (20.04.2015). “Akdeniz’de 700’e yakın göçmen taşıyan gemi battı” <https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/04/150419_akdeniz_gocmen_ab> (Erişim Tarihi: 13.05.2020)

sınır kontrolünün sağlanması, insan kaçakçılarının tespit ve imha edilmesi, tüm göçmenlerin kimlik tespiti ve düzensiz göçmenlerin geri gönderilmesi gibi maddelerden oluşmuştur. Yine 13 Mayıs 2015'teki "Avrupa Göç Gündemi" başlığı altındaki programda "Düzensiz göçü teşvik eden unsurların azaltılması, sınırların güvence altına alınması, yasal göçe ilişkin yeni bir politika oluşturulması ve Avrupa'nın koruma görevinden hareketle güçlü ve ortak bir sığınma politikası sağlanması" konularında karar kılınmıştır (Saatçioğlu, 2017:220). 9 Eylül 2015 tarihinde Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, göçmenlere yönelik eylem planını açıklamıştır. Bu plana göre göçmenler AB ülkelerine kota sistemiyle dağıtılacak ve göçmenleri almayı reddeden ülkeler mali cezalarla karşı karşıya kalacaktır. Avrupa Parlamentosu'na "Korkma zamanı değil, bu bir insanlık onuru meselesidir" sözleriyle seslenen Juncker, gelecekte muhtemel daha büyük bir krizle başa çıkılabilmesi için bu planın uygulanması gerektiğini dile getirmiştir.⁵¹ Nitekim AB'nin bu krize ortak ve koordineli bir cevap veremeyişi, ülkelerin kendi karar mekanizmalarını devreye sokmalarına neden olmuştur. Bu durum, kıta sınırları dışında kaynaklanan bir krizde AB ülkelerinin ulusal çıkar odaklı stratejileri önde tuttuğunun ve dayanışma ve ortak sorumluluk gibi değerlerin pratikte uygulanamadığının görülmesine neden olmuştur (Saatçioğlu, 2017:233).

AB içinde bu krizin çözüme ulaşması için yapılan çalışmalarda Almanya, Birlik içindeki lider ülke şeklinde konumlanmıştır. Merkel AB'nin sağlıklı bir şekilde devamı için göçmen sorununun ortak ve koordineli bir şekilde çözülmesi gerekliliğini hatırlatmış ve sınır kapılarını göçmenlere açacağını duyurmuştur.

Mayer, diğer AB ülkeleri sınırlarını kapatmaya başladıkça Almanya'nın göçmenlere karşı izlediği açık kapı politikasını üç nedenle açıklamıştır. Bunlardan ilkinin Almanların "Willkommenskultur" yani "Hoş geldin kültürü"ne bağlayan Mayer, buna kanıt olarak Bertelsmann Stiftung tarafından yaptırılan bir anketi göstermiştir. Bu ankete göre AfD gibi göçmen karşıtı sağ popülist partilerin yükselişine ve desteğini artırmasına rağmen Temmuz 2015'te yüzde 80 oranında bir kesim Almanya'nın siyasi ve/veya dini zulümden kaynaklanan iltica başvurularının kabul edilmesi gerektiği

---

⁵¹ BBC News (09.09.2015). "Migrant crisis: EU's Juncker announces refugee quota plan" <<https://www.bbc.com/news/world-europe-34193568>> (Erişim Tarihi: 11.05.2020)

yönünde görüş bildirmiştir.⁵² Bunun yanında pek çok sivil toplum kuruluşunun sınırdan geçen göçmenlere barınma, ulaşım, gıda desteği gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında yardım etmesi de bu tutumda önemli bir faktör olarak göze çarpmıştır (Mayer, 2016:14).

İkincil nedeni, açık kapı politikasını adeta bir ulusal görev addeden Merkel'in bunu alışkın olduğumuz pragmatik siyaset tarzından uzaklaşarak “*Wir schaffen das*” (“Bunu yapabiliriz”)⁵³ söylemiyle gerçekleştirmesini Şansölye'nin “kişisel siyasi projesi” olarak isimlendirmiştir. Bazı görüşlere göre ise Merkel'in mültecileri ülkeye kabul etmesinin bir nedeni de kendisinin de mülteci geçmişi olan bir aileden geliyor olmasıdır. Sınırların açık tutulması ya da göz göre göre insani bir felakete gidilmesi seçenekleri karşısında Almanya Dublin yönetmeliğini askıya almayı tercih etmiştir.

Almanya'nın mevcut işgücü kıtlığını açık kapı politikasının üçüncü nedeni olarak işaret eden Mayer, bu nedenin yukarıdaki nedenlere kıyasla daha az etkili olduğunu belirtmiş, bunun sebebi olarak da Almanya'ya iltica talebinde başvuranların çok azının Alman işgücü piyasasında yer edinebilecek deneyime sahip olmasını göstermiştir (Mayer, 2016:15).

Merkel'in göçmenler için umut verici mesajından sonra Almanya'ya iltica talebinde bulunanların sayısı artmıştır. Tahminlerin üzerindeki bu artış Merkel'in açık kapı politikasının eleştirilmesine neden olmuştur. Euro karşıtlığı üzerine kurulan sağ popülist parti AfD, bu dönemde göçmen karşıtı söylemlerini iyice şiddetlendirmiş ve Almanya'nın sınırlarını kapatması gerektiğini savunmuştur. AB Temel Haklar Şartı gereğince “üye devletlerin ulusal kimliğine saygı gösterilmesi” vaadinin AB'nin siyasi elitleri tarafından engellendiğini ve Avrupa medeniyetinin iltica ve göç politikalarıyla yine bu elitler tarafından tehlikeye atıldığını ifade etmiştir. AfD, Almanya'daki genç nüfusun azlığını ve göçün kaynaklandığı bölgelerdeki nüfus artışını işaret ederek uygulanan mevcut göç politikalarının gelecek yıllarda yerel nüfusu

---

⁵² Bkz: Bertelsmann Stiftung, “Willkommenskultur in Deutschland: Entwicklungen und Herausforderungen” <https://www.bertelsmannstiftung.de/fileadmin/files/Projekte/28_Einwanderung_und_Vielfalt/Emnid_Willkommenskultur_201_5.pdf> (Erişim Tarihi: 13.03.2020) Bkz. Ek-1

⁵³ Bkz: Sommerpressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel <<https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/pressekonferenz-con-bundeskanzlerin-merkel-848300>> (Erişim Tarihi: 13.03.2020)

marjinalleştireceğini iddia etmiştir. Bununla beraber Avrupa medeniyeti ve kültürünün de zarar göreceğini söyleyen AfD, İslam'ın ülkeye sızmasının Alman özgür demokrasisinin istikrarını bozacağını dile getirmiştir.

AfD, AB'nin ulus ötesi sorunları çözebilecek bir kurum olduğu iddiasının bu krizle beraber çürüdüğünü ve bu gibi kriz durumlarında kimsenin riayet etmediği bir iltica yasasına sahip olduğunu söylemiştir. Almanya'daki mevcut partilerin Almanya çıkarları için hareket ediyor gibi görünmesine karşın durumun tam tersi olduğunu ifade eden AfD, göç politikasında temel bir değişiklik talebini tekrar etmiştir. Avrupa'ya yapılacak tüm göçler, Avrupalı ulusların kültür ve kimliğini her koşulda koruyacak şekilde sınırlandırılmalı ve bunun kontrolü düzenli olarak yapılmalıdır. Bu sınır koyma yetkisinin ise sadece ulusal parlamentoların yetkisinde olacağını belirten AfD, göç ve iltica politikalarının üye devletlerin sorumluluğuna iade edilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Almanya Federal Cumhuriyeti bugün veya gelecekte sınırlı sayıda insanın iltica başvurusunu kabul edebilir fakat bu sayı ve seçim kriteri tamamen kendi tekelinde olmalıdır. AfD, AB'nin getirdiği ortak çözüm ve ortak iltica sistemlerini reddederek bu durumun ulusal egemenliğe aykırı olduğu ve bunun yerine yerel koruma merkezlerinin kurulması hususunda işbirliği yapılması çağrısında bulunmuştur.⁵⁴

Parti sözcüsü Frauke Petry'nin Dresden'de yeni göç düzenlemesi talebine dair bildiri okumasından önce PEGIDA örgütü de aynı şehirde göçe ve İslamlaşmaya karşı bir yürüyüş gerçekleştirmiştir. PEGIDA yöneticileriyle bir araya gelen Petry, göç olgusunda ortak zeminde durmalarından memnuniyet duyduğunu ifade etmiştir. Petry, göç ve entegrasyon sorununun sol ve sosyal demokratlar tarafından tabulaştırıldığını iddia ederek bundan rahatsız olduğunu ve gerçeklerin artık açıkça konuşulması gerektiğini söylemiştir.⁵⁵ Bu yönüyle Petry, popülist söylemin en popüler iki retoriği olan göçmen karşıtlığı ve “gerçek” halkın “gerçek” isteklerinin “gerçek” temsilcisi olma iddiasını bir araya getirmiştir.

---

⁵⁴ Bkz. afd.de: Migration, <<https://www.afd.de/migrationspolitik/>> (Erişim Tarihi: 13.05.2020)

⁵⁵ Lenz Jacobsen (13.01.2015). “Ausländer nach deutschen Bedürfnissen” <<https://www.zeit.de/politik/deutschland/2015-01/afd-einwanderung-pegida-sachsen-petry>> (Erişim Tarihi: 12.05.2020)

Şansölye'nin mültecilere yönelik cesaret veren sözleri ve hoş geldin politikasının başlangıçta pek çok insan tarafından benimsenmesi, Almanya'ya iltica edenlerin sayısında sıçramaya sebep olmuştur. 2015'te ülkeye girecek mülteci sayısının tahminlerin neredeyse üç katına çıkmasıyla açık kapı politikası alarm vermeye başlamıştır. Bu durum AfD'nin söylemleriyle birleştiğinde kamuoyunda mülteci krizine yönelik endişeler artmıştır. Kamuoyu desteğinin azalmasından endişe duyan Alman hükümeti, sığınma mevzuatını belirli yönlerden daha kısıtlayıcı hale getirmiştir. Bu kısıtlamaların temel amacı Almanya'ya ilticanın kolaylığından kaynaklanan çekici gücü ortadan kaldırmaktır. Kısıtlamalar arasında iltica başvurusu reddedilen sığınmacıların sınır dışı edilme süreçlerinin basitleştirilmesi, aile birleşmelerinin askıya alınması, güvenli menşei ülkeler listesinin genişletilmesi gibi tedbirler yer almaktadır.

AB'nin göçmen krizini Birlik sınırları dışında bırakma çabası, Türkiye'yi bu denklemde daha güçlü bir bileşen konumuna yükseltmiştir. Merkel ve Avrupa Komisyonu öncülüğünde, göçmen rotasında transit ülke olan Türkiye ile işbirliği çalışmalarına başlanmış ve 15 Ekim 2015'te Türkiye-AB Ortak Eylem Planı imzalanmıştır. Bu plana göre mevcut krizin "Suriyelilerin kitlesel akının altında yatan sebeplerin irdelenmesi, Türkiye'deki geçici koruma bölgelerine desteğin artırılması ve AB'ye düzensiz göçün engellenmesi" maddeleriyle çözüme kavuşturulması öngörülmüştür. Ayrıca iki taraf arasında kurulacak olan "Üst düzey Göç Çalışma Grubu" planının da uygulanma sürecinde izlenmesi kararlaştırılmıştır.⁵⁶ Dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu, Brüksel'deki zirvede AB-Türkiye arasındaki işbirliği karşılığında Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinin hızlandırılması, Türkiye'ye 3 milyar Euro finansal destek ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına Schengen bölgesinde vize serbestisi konularında taahhüt vermiştir. AB ise bu taleplerin gerçekleşmesini Türkiye'nin sınır güvenliğini artırmasına, insan kaçakçılığıyla mücadele ve Geri Kabul Anlaşması'nın imzalanmasına bağlamıştır.⁵⁷

⁵⁶ Bkz. "Türkiye-AB Ortak Eylem Planı" (15.10.2015).
<https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/15_ekim_2015_turkiye_ab_ortak_eylem_plani_.pdf>
(Erişim Tarihi:13.05.2020)

⁵⁷ BBC Türkçe (30.11.2015). "Mülteci krizi: AB ve Türkiye karşılıklı tavizlerle anlaştı"
<https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/11/151129_ab_turkiye_zirve>ErişimTarihi:12.05.2020

Almanya siyasetinde 2016 yılının gündemini, Köln'deki yeni yıl kutlamalarında gerçekleşen taciz ve hırsızlık olayları belirlemiştir. Olaylarla ilgili gözaltına alınan 19 kişiden 14'ünün Fas ve Cezayir kökenli, 10'unun da sığınmacı olduğu ve 2015'ten sonra geldikleri bildirildiğinde bu kriz henüz devam eden mülteci krizi tartışmalarının şiddetlenmesine neden olmuştur.⁵⁸ İç güvenlik tehdidinin tartışılmaya başladığı olaylardan sonra bu sefer sadece sağ popülist parti AfD'den değil, koalisyon ortakları SPD ve CSU tarafından da eleştirilere maruz kalan Merkel, partiyi ve kamuoyunu rahatlatmak amacıyla iltica politikasının sertleştirileceğine ve suç işleyen yabancıların sınır dışı edileceğine yönelik bir açıklama yapmıştır. Köln'de gerçekleşen olay sadece şehir veya eyalet sınırları içinde kalmamış, PEGİDA destekçileri aşırı sağ parti NDP ile düzenledikleri yürüyüşte hükümetin iltica politikalarını protesto etmiştir. Ertesi hafta Pakistan ve Suriye uyruklu kişilerin Köln şehir merkezinde, yılbaşı gecesi tacizlerin gerçekleştiği yerde saldırıya uğramaları⁵⁹, hükümet ve kamuoyunda hâlihazırda süregelen tedirginliğin artmasına neden olmuştur. Köln'de yaşanan olayların etkisi devam ederken Bornheim kentindeki bir yüzme havuzu tesisinde bazı kadınların tacize uğraması sonucu göçmen erkeklerin havuza girişlerinin yasaklanması ve Rheinberg'teki bir karnavalın güvenlik gerekçesiyle iptal edilmesi, gerilimin boyutlarını artırmıştır. ZDF'nin yayınladığı anket sonuçlarına göre bu olaylardan sonra Şansölye'ye destek %39 seviyesine düşmüştür.⁶⁰ Kamuoyu desteğini kaybetmeye başladığını gören Merkel, koalisyon ortakları ile beraber yeni bir önlem paketi açıklamış ve iltica başvurularını sınırlamak adına Fas ve Cezayir'den mülteci kabul edilmeyeceğini açıklamıştır.

Sağ popülist ve göçmen karşıtı AfD de bu olaylar ertesinde Merkel'e ve açık kapı politikasına sert eleştirilerini sürdürmüş, parti lideri Frauke Petry, emniyet güçlerine ülke sınırından illegal bir şekilde geçmeye çalışan sığınmacıların üzerine

---

⁵⁸ Hülya Topcu (11.01.2016). "Köln: Zanlıların çoğu mülteci, Merkel baskı altında"
<https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160111_koln_saldiri_sorusturma>
(Erişim Tarihi: 11.05.2020)

⁵⁹ BBC Türkçe (11.01.2016) "Köln'de bir grup göçmene saldırı"
<https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160111_koln_irkcilar> (Erişim Tarihi: 11.05.2020)

⁶⁰ BBC Türkçe (16.01.2016). "Almanya'dan erkek göçmenlerin yüzme havuzuna girmelerine yasak"
<https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160116_almanya_gocmen_havuz_yasak>
(Erişim Tarihi: 11.05.2020)

ateş açma yetkisinin verilmesi gerektiğini söylemiştir.⁶¹

Köln'deki taciz olayları yaşanmadan önce Kasım ayında yapılan bir kamuoyu araştırmasında Almanya'daki mevcut sığınmacı sayısının çok yüksek olduğunu düşünenlerin oranı %53 iken bu oran yılbaşı gecesinde yaşanan olaylardan sonra %62'ye yükselmiştir. Aynı şekilde taciz olayından önce %42 ülkede hâlihazırda bulunan sığınmacı sayısının kabul edilebilir olduğunu, %21 ise Almanya'nın daha fazla sığınmacı kabul edebileceğini söylerken ikinci ankette bu oranlar sırasıyla %16 ve %18 olarak güncellenmiştir. Saldırı sonrası yapılan açıklamalarda Köln belediye başkanının kadınlara “yabancılardan bir kol boyu mesafesi uzaklığında” durmalarını salık vermesi, feminist gruplar başta olmak üzere kadınların protestolarını güçlendirmiştir. Yaşanan bu olayla, Almanya'daki kadınların sığınmacılara karşı tutumlarının daha fazla sertleştiğini söylemek mümkündür.

2019 yılında Alman Federal Meclis üyesi ve AfD'nin liderlerinden biri olan Alice Weidel, Almanya'nın 25 milyar Euro'luk bütçe açığının sorumlusu olarak hükümeti eleştirmiş ve 2015 yılından beri uygulanan göçmen politikalarının masraflarının bu ekonomik kötüleşmeye yol açtığını söylemiştir. Aynı zamanda Almanya'nın AB'ye harcadığı paraları eleştirirken siyasi elitleri kendi halkının çöküşüne sebep olmakla suçlamış ve bu kişileri sorumluluk almaya ve halkı için para biriktirmeye davet etmiştir.⁶²

---

⁶¹ BBC Türkçe (31.01.2016). “Alman siyasetçiden ‘Polis gerekirse ateş açmalı’ çağrısı” <https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160131_almanya_siginmaci> (Erişim Tarihi: 11.05.2020)

⁶² Bkz. afd.de (04.02.2019). <<https://www.afd.de/alice-weidel-deutschlands-politische-elite-uebt-sich-in-dekadenz-auf-kosten-der-buerger/>> (Erişim Tarihi: 12.05.2020)

SONUÇ

Son yıllarda hem akademi camiasında hem de siyaset sahnesinde görünürlüğü gittikçe artan popülizm kavramı, toplumu temel olarak iki homojen kutba böler ve bu kutupları gerçek halk ve elitler olmak üzere birbirinin ötekisi olarak konumlandırır. Kökenleri 19. yüzyılda Çarlık Rusyası'ndaki Narodnik hareketlerine ve ABD'deki Halk Partisi'ne dayansa da güncel popülizm dalgasının en yoğun örnekleri Avrupa kıtasında karşımıza çıkmaktadır. Birbirlerinden farklı özellikler gösteren popülist aktör, parti ya da hareketlerin en temel ortak noktası, halk-elitler ayrımıdır. Popülizm halkı tamamen homojen bir topluluktan oluşan gerçek iktidarın sahibi olarak görürken ülkede yolunda gitmeyen her sorunun kaynağı olarak gerçek halkın çıkarlarını hiçe sayan siyasi, ekonomik veya kültürel elitleri gösterir. Bu “elit” söylemiyle genelde politikacılar, gazeteciler, yazarlar, profesörler gibi sosyal ve ekonomik fırsatlara sahip kesimler kastedilse de popülistler, iktidarının ya da geliştirdiği politikaların karşısında olan kimseleri de bu gruba rahatlıkla dâhil edebilir. Elitlerin karşısında gerçek halkın gerçek sesi olduğunu iddia eden popülistler, küreselleşme ve dijitalleşme çağında halkın endişelerini dile getiren sansasyonel çıkışlarıyla medyada görünürlük kazanmıştır. Avrupa'da iktidarda ya da muhalefette olan popülist aktörler gerçek halkın çıkarlarının ve egemenlik haklarının karşısında bir engel olarak AB'yi ve ulus üstü kuruluşları göstermiş, özellikle Suriye iç savaşından sonra yoğunlaşan göçmen dalgasını ve bu “elitlerin” göçmen politikalarını, halkın toplumsal ve ekonomik endişelerinin sebebi ilan ederek siyaset yapmışlardır. Popülistler, siyaset sahnesinde meşruiyetlerini kaybetmemek adına demokratik söylemler geliştirmeye çabalasa da pek çok teorisyen popülizmin liberal demokrasiye zarar verdiği kanısındadır. Liberal demokrasinin başlıca kurumlarını zayıflatmaya çalışan popülistler, temsil edilme fırsatı bulamayan kesimlerin de sesi olduklarını iddia ederek demokrasiye olumlu yönde katkı sağladıklarını iddia etmiştir.

Popülizm görüngüsü, bulunduğu coğrafyaya göre farklılıklar gösterirken sağ ve sol ideolojilere eklenmiş biçimde ortaya çıkabilirler. Latin Amerika'da yaygın

olan sol popülizm, söylem ve politikalarını ekonomik eşitsizlik üzerinden inşa ederken Avrupa’da özellikle son yıllarda görünürlüğünü artıran sağ popülizm, euroseptizm ve göçmen karşıtlığı söylemleriyle beslenmektedir. Avrupa’da görülen sağ popülizm sıklıkla diğer sağ ideolojilerle karıştırılsa da popülizmin farkı halk ve elitler ayrımını yaparken halkı bir etnisite ya da kültürel gruba aidiyetten ziyade sahip olması gerektiği gücü elitler tarafından elinden alınmış saf bir topluluk olarak konumlandırma eğiliminde yatmaktadır.

Göç ülkesi olup olmadığına dair tartışmaların ışığında Almanya, İkinci Dünya Savaşı’ndan bugüne AB içerisinde en çok göç alan ülke konumundadır. Özellikle savaş sonrası Doğu Almanya’dan gelenler başta olmak üzere Avrupa ve Akdeniz ülkelerinden gelen misafir işçiler Almanya’nın yabancı nüfusunu oluşturmuştur. 1965 yılında ilk yasal göç kanununun kabul edilmesiyle başlayan işçi alımları 1973’teki petrol krizine kadar devam etmiştir. Bu seneden sonra ise Almanya krizin etkisiyle AET üye ülkesi olmayan işçilerin ülkeye girişini durdurmuş, hatta geri gönderme politikalarına başlamıştır. SSCB’nin dağılmasıyla birlikte ülkeye iltica edenlerin sayısının artması Alman hükümetinde bir tedirginliğe neden olmuş ve Almanya, sığınma hakkının suistimal edilmesini önlemek amacıyla kısıtlayıcı göç politikaları izlemeye başlamıştır. Almanya, nüfus yapısı bakımından genç nüfus eksikliği çeken bir ülke olduğundan, vasıflı işçilere ihtiyaç duymaktadır. Bu sebeple 2000 yılından itibaren Almanya’nın göç politikası dönüşüme uğramış ve göç alımına yönelik söylemler önceki döneme kıyasla olumlu yönde değişiklik göstermiştir. Ekonomik ve demografik nedenlerle göç alımının Almanya için bir zorunluluk haline geldiği belirtilmiş ve bu kapsamda 2005 yılında yeni bir göç yasası yürürlüğe girmiştir. Yeni yasanın en önemli özelliği ise Almanya’ya göç eden kişilerin başta Alman dili olmak üzere Alman kültürüne entegrasyonunun sağlanmasının amaçlanması olmuştur.

Almanya’da 2013 yılında AB karşıtlığı ve Euro borç krizine tepki olarak kurulan AfD son yıllarda yükseliş ivmesi kazanan sağ popülist bir parti olarak görülmektedir. AfD, katıldığı ilk seçimlerde baraj engeline takılmış olsa da şu anda hem tüm eyaletlerde hem de AP’de partisini temsil etmektedir. 2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı’nın yol açtığı mülteci dalgası ve 2015’te yaşanan mülteci “krizi”, AfD’nin yükselişi için önemli bir kilometre taşı olmuştur. Söylemlerini göçmen

karşıtlığı üzerinden şekillendirmeye başlayan AfD, AB'nin göçmen politikalarını ulus egemenliğine karşı bir saldırı olarak görmüş ve halkın kimle yaşamak istediğine bu siyasi elitlerin karar veriyor olmasına karşı çıkmıştır. Kendisini, göçmenlerin Alman toplumuna entegre olduğu söylemini geliştiren politikacılar karşısında bu politikaları protesto eden tek alternatif olarak sunmuş ve özellikle Doğu Almanya eyaletlerinde yüksek oy oranlarına ulaşmıştır.

2015'te yaşanan mülteci krizinde de Almanya AB içindeki ortak göç politikalarının öncülüğünde inisiyatifi ele almış, mültecilere yönelik açık kapı politikası izlemiştir. Ancak ülkeye iltica eden yabancı sayısının tahminlerin ve beklentinin çok üzerinde çıkması, bu politikanın mimarı Başbakan Merkel'in iç politikada çok fazla eleştirilmesine sebep olmuştur. Yılbaşı gecesi yaşanan taciz skandalları ve sonrasındaki protestolar, AfD'nin eleştirilerini sertleştirmesi ve kamuoyunun tepkisini kendisi lehine oya dönüştürme potansiyeli Merkel'i geri adım atmak zorunda bırakmış, Şansölye ülkeye alınacak mültecilerin sınırlandırılacağını açıklamıştır. Akabinde yapılan düzenlemelerle Fas ve Cezayir gibi ülkelerden gelen iltica talepleri durdurulmuş, üçüncü güvenli bölge, geri kabul anlaşması gibi hamlelerle ülkeye gelecek mülteci sayısı kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, AfD gibi sağ popülist partilerin muhalefet konumundayken dahi ürettiği politika ve söylemlerle iktidardaki hükümetlere yönelik bir baskı unsuru olabilme kapasitesinin varlığıdır. Merkel'in "Hoş geldin" politikasından hoşnutsuz olan seçmen, tepkisini göç karşıtı söylemler geliştiren AfD'ye oy vererek göstermiştir. Sağ kanatta yer almasıyla sağ seçmeni, popülist söylemleriyle de merkezdeki seçmeni kendisine çekmeyi başarabilen AfD 2017 yılında sandıktan en güçlü muhalefet partisi olarak çıkmıştır.

Ekim 2018'de yapılan kamuoyu araştırmasına göre Alman toplumunda AfD'nin uzun dönemde başarılı olacağını düşünenlerin oranı %42 iken 2020 yılında Alman haber ajansı dpa'nın Yougov kamuoyu şirketine yaptırdığı anket sonuçlarına göre Alman toplumunun %48'i yani neredeyse yarısı, AfD'nin önümüzdeki on yıl içerisinde eyalet ya da federal hükümette görev alacağını düşünmektedir.⁶³ Ankete

---

⁶³ Deutschwelle (11.02.2020). "Almanların yarısına göre 2030'a kadar AfD yönetime gelecek"
<<https://www.dw.com/tr/almanlar%C4%B1n-yar%C4%B1s%C4%B1na-g%C3%B6re-2030a->

katılanların %26'sı ise AfD'nin gelecekte bir eyalet hükümetinde görev almasının bir problem olacağını düşünmezken bu oran federal hükümet için %19'a düşmektedir. %59 gibi çoğunluk bir kesim de sağ popülist bir partinin hükümette görev almasına karşı çıkmaktadır. 2019 yılında AfD partisinin Alman demokrasisine zarar vereceğini düşünenlerin oranı %78 olmuştur.

Almanya'nın Thüringen eyaletinde 2019 Ekim'de yapılan seçimler sonrasında hükümet kurma konusunda sorun yaşanmış, beş yıldır iktidarda olan Yeşiller-SPD ve Sol Parti koalisyonu çoğunluğu kaybetmiştir. FDP'nin aday gösterdiği Thomas Kemmerich'in AfD oylarıyla başbakan seçilmesi, Almanya siyasetinde ve kamuoyunda tartışmalara neden olmuş, yapılan ankette %54 oranında bir çoğunluk bu durumun Alman demokrasisine olan güveni zedelediğini söylemiştir.⁶⁴ Kamuoyu baskısı ve Merkel'in açıklamalarından sonra Kemmerich görevden istifa etmiştir. Bu kriz sadece Thüringen eyaletini değil Şansölye Merkel'in partisi CDU'da da krize neden olmuş ve parti genel başkanı Annegret Kramp-Karrenbauer, genel başkanlıktan istifa ettiğini duyurmuştur. Kamuoyu araştırma şirketi Forsa'nın federal seçimlerde FDP'nin %5 barajını aşamaması halinde oluşabilecek koalisyon hükümeti ihtimallerini sıraladığı on hükümetten beşinde AfD partisi bulunmaktadır. Hristiyan Birlik partilerindeki krizin aşılamaması durumunda gelecekte öne çıkacak iki kitle partisinden biri olarak AfD'nin gösterilmesi, kamuoyunda tedirginliğe sebep olmaktadır.

İçişleri Bakanlığı'nın, Yeşiller Partisi (Grüne) tarafından verilen soru önergesini yanıtladığı rapora göre, 2019 yılında Almanya'da aşırı sağ yanlıları tarafından işlenen suçlar önceki yıla oranla artış göstermiş ve bu yıl işlenen aşırı sağ kaynaklı suç sayısı 22.337 olarak belirlenmiştir. Bu sayı 2018'de polis kayıtlarına 20.431 ve 2017'de 20.520 olarak geçerken aşırı sağ kaynaklı şiddet ve siyasi suçların her yıl artış göstermesi dikkat çekmiştir. Suçların pek çoğunun "propaganda yaparak halk arasında nefret yaymak" olduğu belirlenirken siyasi suçların sayısının şiddet

---

[kadar-afd-y%C3%B6netim-gelecek/a-52332974](#)> (Erişim Tarihi:21.05.2020)

AfD'nin uzun dönemde başarılı olacağını düşünenlerin oranını gösteren başka bir anket çalışması için ayrıca bkz: Ek, Grafik 3.

⁶⁴ AfD'nin yükselişinin Alman demokrasisine tehdit oluşturduğunu düşünenlerin oranını gösteren bir anket çalışması için bkz: Ek, Grafik 2.

suçlarından fazla olduğu belirtilmiştir. Bu suçların arasında dini sebeplerle işlenen suçlar da bulunmaktadır.⁶⁵ 2020 yılına gelindiğinde ise Almanya'nın gündemine oturan bir diğer olay Hessen eyaletinin Hanau kentinde gerçekleştirilen ırkçı saldırı olmuştur. 19 Şubat 2020 tarihinde 43 yaşındaki aşırı sağcı saldırganın kent merkezindeki iki kafeye gerçekleştirdiği silahlı saldırı sonucunda beşi Türk kökenli 9 göçmen yaşamını yitirmiştir. Göçmen karşıtı radikal söylemleriyle bu tür ırkçı saldırıları beslediği düşünülen AfD, saldırı sonrası eleştirilmiş fakat AfD eleştirileri reddetmiştir. Hafta başında yapılan anketlerde %11'lik bir oy oranına ulaşan AfD'nin, büyük yankı uyandıran saldırı sonrası yapılan seçmen anketlerinde %2'ye yakın bir oy kaybı yaşadığı görülmüştür.⁶⁶ Göç ve Uyumdan Sorumlu Bakan Annette Widmann-Mauz, toplumda körüklenen kutuplaşmanın sona ermesi gerektiği ve bunun yolunun da "biz" ve "öteki" ayırımından vazgeçilmesi olduğu uyarısında bulunmuştur.⁶⁷

Çalışmanın yapıldığı dönemde ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan COVID19 virüsü, 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmiş ve hükümetler, virüsün yayılmasını engellemek amacıyla bir dizi tedbir paketi açıklamıştır. Salgının başlangıcında ülkelerin hemen hepsinin önceliği olan sınır güvenliği ve iç sorunlar, Birlik'te ortak ve koordineli bir plan geliştirilememesine ve her ülkenin krizle kendi yöntemleriyle mücadele etmesine yol açmış; bu durum, Avrupa'nın popülist liderlerinin AB ve göçmen karşıtı söylemlerini daha güçlü şekilde yansıtmasına olanak vermiştir. Avusturya Özgürlük Partisi'nden Strache, küreselleşmenin zarar veren bir bağımlılık olduğunu tekrar gördüklerini ve kriz sonrası ortaya çıkacak ekonomik zorlanmaların ortak para birimi yüzünden daha büyük sorunlara yol açacağını söylemiştir. Daha öncesinden sınırların kapatılmasını aşırı sağcı ve korkutucu olarak görenleri bir kez daha düşünmeye davet etmiş ve sınırların kapatılmasının işe yaradığını vurgulamıştır. Aynı şekilde Geert Wilders de sınırların

---

⁶⁵Deutsche Welle (07.04.2020). "Almanya'da aşırı sağ kaynaklı suçlarda artış" <<https://www.dw.com/tr/almanya-da-a%C5%9F%C4%B1r%C4%B1-sa%C4%9F-kaynakl%C4%B1-su%C3%A7larda-art%C4%B1-%C5%9F/a-53044671>> (Erişim Tarihi: 18.05.2020)

⁶⁶ Forsa, Sonntagsfrage <<https://www.wahlrecht.de/umfragen/forsa.htm>> (Erişim Tarihi:18.05.2020)

⁶⁷ Deutsche Welle (05.03.2020). "AfD'ye Hanau saldırısında 'suç ortağı' suçlaması" <<https://www.dw.com/tr/afdye-hanau-sald%C4%B1r%C4%B1s%C4%B1nda-su%C3%A7-orta%C4%9F%C4%B1-su%C3%A7lamas%C4%B1/a-52649513>> (Erişim Tarihi: 18.05.2020) AfD içinde sağ kanat düşüncelerin yayıldığına inanan seçmenlerin oranı için ayrıca bkz: Ek, Grafik 1.

kapatılmasının çözüm olduğunu savunmuş, AB'nin kriz kapsamında Hollanda'ya 25 milyon Euro verirken Fas'a 45 milyon Euro göndermesini “Bu yüzden NEXIT diyorum.” diyerek eleştirmiştir. Fransa'da Ulusal Cephe, ortaya çıkan sağlık krizinin arkasında sınırsız küreselleşmenin başarısızlığının yattığını söyleyerek yabancı ülkelere bağımlı olmanın Fransa'yı savunmasız hale getirdiğini vurgulayarak Macron'un “ulus karşıtı” politikalarını eleştirmiştir.

Öte yandan popülist liderlerin uzmanlığı küçümsemesi ve krizle mücadelede kullanılan kısıtlama politikalarını bireyin özgürlüğüne tehdit olarak görmeleri de söylemlerine yansımıştır. Örneğin Nigel Farage, Dünya Sağlık Örgütü'nü “ülkelere zorbalık yapmaya çalışan ‘zeki’ insanların bir araya geldiği bir oluşum” olarak tanımlamış ve ülkeler kendi kararlarını kendi başına aldıkça AB'nin önemsizliğinin bir kere daha ortaya çıktığını, tam da bu sebepten Birlik'ten neden ayrılmak gerektiğinin daha iyi anlaşıldığını vurgulamıştır. Salgının en yoğun yaşandığı İtalya'da ise Salvini AB'de yolunda gitmeyen şeylerin varlığının iyice açığa çıktığını ve bu virüs bittiğinde Birlik'in geleceği hakkında yüzleşmesi gerektiğini söylemiştir. İtalya'nın kriz döneminde Birlik'ten yeterli destek alamadığını düşünenlerin AB bayrağı yaktığı anları videoya çekerek sosyal medyada paylaşmaları, bu dönemde AB karşıtı eleştiri ve protestoları artırmıştır.

Almanya'nın sağ popülist partisi AfD'de de salgının başlangıcında hükümet politikalarını eleştiren çıkışlar yapılmıştır. AP milletvekili Nicolaus Fest, Merkel'in 2015 yılındaki “hoş geldin kültürü”nün ve insan sevgisinin salgınla beraber ortadan kaybolduğunu, hem korona hem de mülteci krizine bir çözüm getiremeyen AB'nin faydasız bir iyi gün dostu olduğunun ortaya çıktığını söylemiştir. Jörg Meuthen de salgında AB'nin tamamen güçsüz olduğunu ve ulus devletlerin geri dönüş zamanının geldiğini açıklamıştır. Söylemlerini göçmen karşıtlığıyla birleştiren Alice Wiedel ve Berlin eyalet başkanı da sınır kontrollerinin sıkılaştırılmasını isteyerek kamusal hayat ve ekonomi durma noktasına gelmişken ülkeye sığınmacı girişine izin verilmesini eleştirmiştir.

Salgının gidişatı ve bilinmezliği, popülist aktörlerin bu söylemleriyle birleştiğinde uluslararası arenada bir kaygı oluşturmuş, popülist liderlerin salgından eskisinden de güçlenmiş halde çıkabileceği ihtimalini akıllara getirmiştir.

Macaristan’da Orban, Hindistan’da Modi ve Brezilya’da Bolsonaro gibi popülist liderlerin pandemiye otoriterleşmeye giden bir basamak olarak kullanmaları, bu liderlerin başarılı oldukları takdirde kriz sonrasında güvenlikçi devlet anlayışının güçlenmesine yol açıp açmayacağı sorgulanmaya başlanmıştır. Her ne kadar popülistler kriz durumlarını güvenlik tehdidi olarak gösterip bundan beslense de AfD için bu durum tersine işlemiş görünmektedir.

11 Eylül 2001’deki terör saldırılarından sonra, %94’lük bir oranla Almanlar için en önemli güncel konu haline gelen korona krizi ve sonrasında hükümetin aldığı önlemler, Alman kamuoyunun takdirini kazanmış ve bu dönemde yapılan anket araştırmalarında Şansölye Merkel, yasama dönemindeki en yüksek memnuniyet oranına ulaşmıştır. Merkel’in konunun uzmanlarıyla işbirliği içerisinde halkı şeffaf bir anlayışla sürekli olarak bilgilendirmesi ve sağduyulu lider yaklaşımı sayesinde, korona krizinde Hristiyan Birlik partileri güven tazelemiş ve oylarını %6-7 bandında yükseltmiştir. Otoriter ve içe kapanmacı hükümetler krizle yönetimde başarısız olurken şeffaf ve demokratik kurumların önemini anlaşıldığı bu salgın döneminde, göçmen kökenli Prof. Dr. Uğur Şahin ve Dr. Özlem TÜreci çiftinin ilk korona virüs aşısını geliştirmeleri, Almanya başta olmak üzere tüm dünyada yankı uyandırmış ve bir umut ışığı doğmuştur. Almanya’nın *Der Spiegel* dergisinin Şahin-Türeci çiftini kapağa taşımasıyla, yine aynı derginin 1973 yılındaki “Almanya’da bir milyonluk Türk gettosu” kapağı gündeme gelmiş, bu iki kapak özellikle sosyal medya platformlarında göçmen karşıtlığı bağlamında sık sık karşılaştırılmıştır.

Bu dönemde AfD, korona krizi için alınan kısıtlayıcı tedbirleri eleştirmiş ve bu tedbirlerin özgürlükleri ihlal ettiğini savunmuştur. Korona krizinin derinleşmesinden önce Türkiye’nin mültecilere sınırları açması ve binlerce mültecinin Avrupa sınırına doğru bir yolculuğa çıkmasının, o dönemde gerçekleştirilen haftalık kamuoyu araştırmalarının sonuçlarına bakıldığında AfD’nin oy oranlarını arttırdığını gösterse de partinin korona krizi esnasında benimsediği tavrın partiye oy kaybettiği görülmüştür. Sağ popülist parti AfD’nin uluslararası siyasetin beklenmedik krizlerine karşı seçmenini ikna edecek bir söylem geliştirememiş olması şimdilik olumsuz bir tablo çizerken, pandemi sebebiyle durgunlaşan ekonominin faturası yabancılara kesilebilir ve AfD’nin mültecilere ayrılan bütçe kozunu kullanarak seçmenlerini tekrar

konsolide etmesi için uzun vadede iyi bir fırsat yaratabilir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sağ partilere daima temkinli yaklaşılan Almanya'da AfD'yi liberal demokrasiye tehdit olarak görenlerin oranı çok yüksek olsa da Almanya siyasetinin yakın geleceğinde AfD'nin olmadığı bir tablo çizilme ihtimali zordur. AB'ye ve kurumlarına duyulan güvene olan şüphecilik ve göçmen karşıtlığı gibi iki önemli konu iç ve dış politikanın gündemlerini belirlediği sürece, önümüzdeki yıllarda AfD'nin etkisini artıracığı ve hatta hükümette yer alacağı tahminleri çok da imkânsız görünmemektedir. Brexit oylamasıyla Birlik'ten henüz ayrılan Birleşik Krallık'ı nasıl bir gelecek beklediği de şüphesiz AB'nin sorgulanmasında önemli bir rol oynayacaktır. Özellikle göç politikası konusundaki söylemleri ve sert çıkışlarıyla etkili olduğu Doğu eyaletlerinde seçmenin nabzını tutan ve kamuoyunu etkisi altına alarak hükümet politikaları üzerinde etkili olan AfD'nin, Almanya'da seçimler yılı olan 2021'de çok hızlı bir atak gerçekleştiremeyeceği ihtimali yüksek olsa da güç tazelemesi ve yeni koalisyon hükümetine ve politikalarına karşı önemli bir baskı unsuru olmaya devam etmesi kuvvetle muhtemeldir.

EK

Resim 1⁶⁸

Resim 2⁶⁹

Resim 3⁷⁰

Resim 4⁷¹

⁶⁸ "Yeni Almanlar mı? Biz kendimiz yaparız."

⁶⁹ "Burka? Biz bikini giyiyoruz."

⁷⁰ "Çeşitlilik? Bizde yeterince var."

⁷¹ "Kadınlarımız ve kızlarımız için daha fazla güvenlik!"

Resim 5⁷²

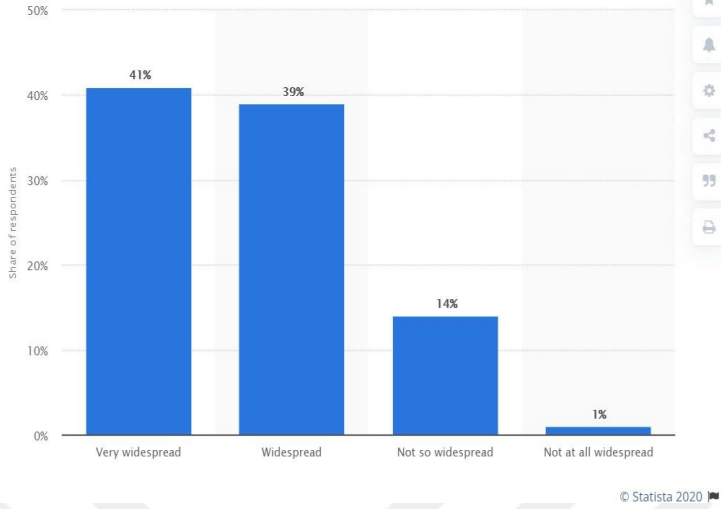

Resim 6 ve Resim 7⁷³

⁷² "İslamlaşmayı durdur."

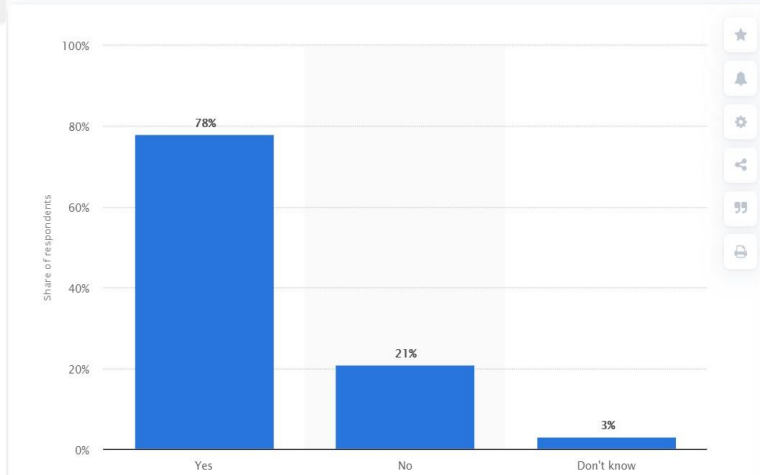
⁷³ "Avrupa'ya evet, borç birliğine hayır!" ve "Euro Avrupa'yı böler!"

Is right-wing extremist thinking widespread in the AfD?

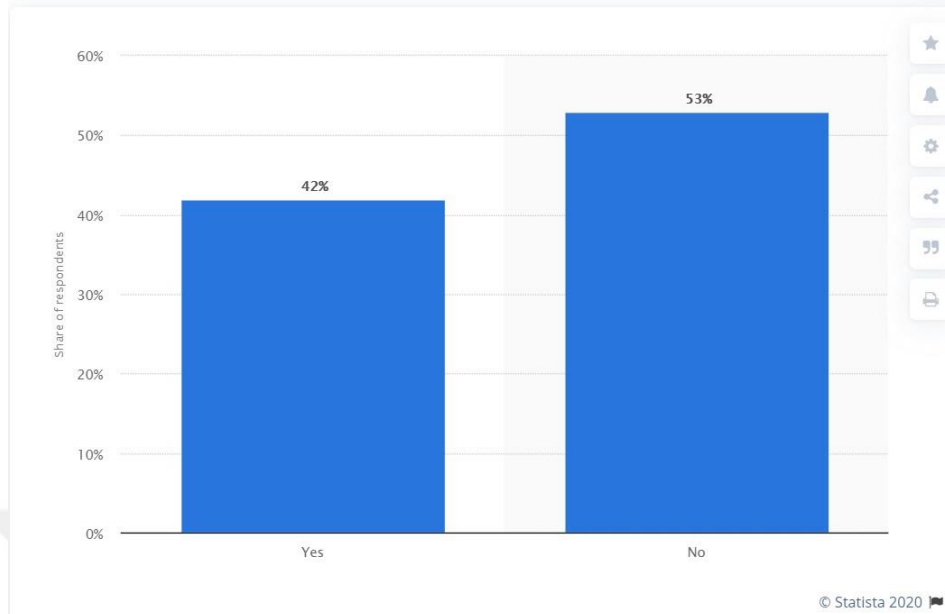
Grafik 1: “AfD içerisinde aşırı sağ kanat düşünceler yayılıyor mu?” Kaynak: <https://www.statista.com/statistics/959463/opinions-right-wing-extremist-thinking-afd-germany/>

Do you see the AfD as a threat for democracy in Germany?

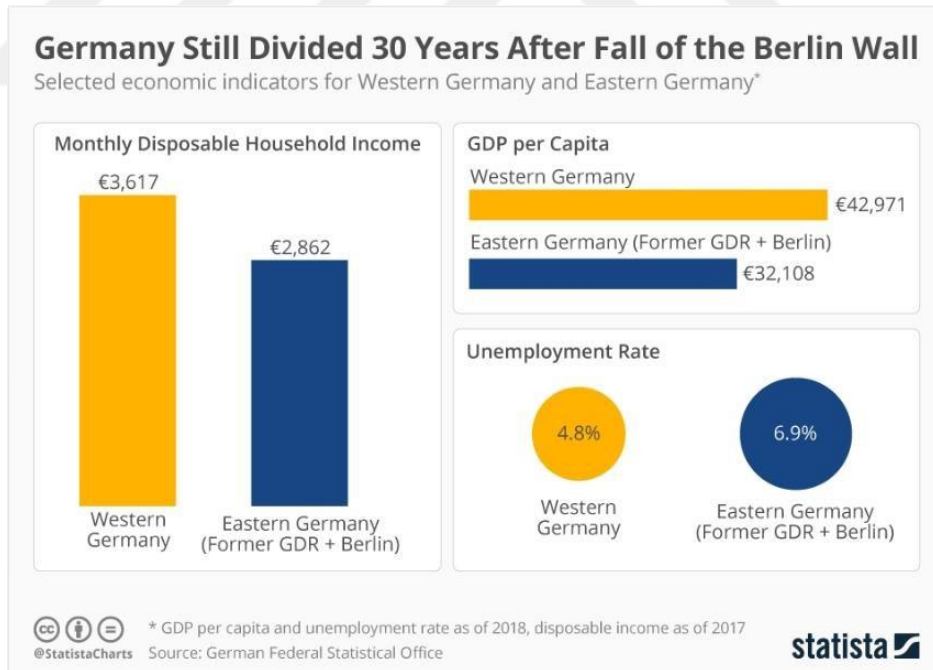
Grafik 2: “AfD’yi alman demokrasisine bir tehdit olarak görüyor musunuz?” Kaynak: <https://www.statista.com/statistics/959446/opinions-afd-threat-to-democracy-germany>

Will the AfD be successful in the long term?

Grafik 3: “AfD uzun dönemde başarılı olacak mı?”

Kaynak: <https://www.statista.com/statistics/959472/opinions-long-term-success-afd-germany/>

Grafik 4: Berlin Duvarı'nın yıkılışından 30 yıl sonra iki Almanya arasındaki ekonomik eşitsizlik”

Kaynak: <https://www.statista.com/chart/19903/economic-differences-between-eastern-and-western-germany/>

KAYNAKÇA

1. Kitaplar

Albertazzi, Daniele ve McDonnell, Duncan (2015). *Populists in Power*. New York: Routledge.

Arditi, Benjamin (2007). *Politics on the Edge of Liberalism: Difference, Populism, Revolution, Agitation*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Aras, İlhan (2018). “Birleşik Krallık Popülizminde Türkiye’nin Avrupa Birliği Üyelğine Bakış.” Ed: Ebru Canan Sokullu. *Popülizmle Dönüşen Avrupa: ve Türkiye-AB İlişkilerinin Geleceği*. İstanbul: Bilgesam Yayınları, 55-69.

Barkert, Maren ve Wolfgang Bosswick (2011). “The Case of Germany.” Ed: G. Zincone, R. Penninx, M. Borkert. *Migration Policymaking in Europe: The Dynamics of Actors and Contexts in Past and Present*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Bauman, Zygmunt (2017). *Kimlik*. (Çev. M. Hazır). İstanbul: Heretik Yayıncılık.

Conaghan, Catherine M. (2005). *Fujimori's Peru: Deception in the Public Sphere*. Pittsburg: University of Pittsburg Press.

Dahl, Robert (2000). *On Democracy*. New Haven: Yale University Press.

Decker, Frank (2019). “Populism in Germany and Abroad.” Ed: Heike Paul, Ursula Prutsch ve Jürgen Gebhardt. *The Comeback of Populism: Transatlantic Perspectives*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter GmbH. 29-45.

Fassin, Eric (2018). *Popülizm: Büyük Hınç*. (çev. G. Kırnalı ve İ. Kocael). İstanbul: Heretik Yayıncılık.

Fitzi, Gregor (2019). *Populism and The Crisis of Democracy*. London: Routledge.

Kaltwasser, C. R., Paul Taggart, Paulina O. Espejo ve Pierre Ostiguy (2017). “Populism: An Overview of the Concept and the State of the Art.” Şu kitapta: *The Oxford Handbook of Populism*. Oxford: Oxford University Press, 1-24.

Laursen, Finn (2012). “The Treaty of Maastricht.” Ed: Erik Jones, Anand Menon ve Stephen Weatherill. *The Oxford Handbook of European Union*. Oxford University Press: Oxford.

Levitsky, Steven ve Daniel Ziblatt (2018). *How Democracies Die*. New York: Broadway Books.

Madrid, Raul (2019). “The Emergence of Ethno-populism in Latin America.” Ed. (C. Torre). *Rotledge Handbook of Populism*. New York: Routledge. 163-175.

Mair P. (2002). “Populist Democracy vs Party Democracy.” Ed.(Mény Y., Surel Y.)

- Democracies and the Populist Challenge. London: Palgrave Macmillan.
- Moffitt, Benjamin (2016). *The Global Rise of Populism: Performance, Political Style and Representation*. California: Stanford University Press.
- Moffitt, Benjamin (2020). *Populism: Key Concepts in Political Theory*. Cambridge: Polity Press.
- Mouffe, Chantal (2018). *For a Left Populism*. London: Verso.
- Mudde, Cas (2000). *The Ideology of the Extreme Right*. Manchester: Manchester University Press.
- Mudde, Cas ve Cristobal R. Kaltwasser (2019). *Popülizm: Kısa Bir Giriş*. (Çev. S.E. Türközü). Ankara: Nika Yayınevi.
- Müller, Jan-Werner (2017). *Popülizm Nedir?* (Çev. O. Yıldız). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Öner, Selcen (2018). "Avrupa'da Yükselen Popülizm ve Radikal Sağ: Avusturya Örneği İlişkileri." Ed: Ebru Canan Sokullu. *Popülizmle Dönüşen Avrupa: ve Türkiye-AB İlişkilerinin Geleceği*. İstanbul: Bilgesam Yayınları, 39-55.
- Partos, Rebecca (2017). "The European Mainstream and the Populist Radical Right: The British Case." Ed: Pontus Odmalm ve Eva Hepburn. *The European Mainstream and the Populist Radical Right*. Oxfordshire: Routledge. 28-49.
- Panizzi, Francisco (2005). *Populism and the Mirror of Democracy*. London: Verso.
- Philipps, David (2012). "Athens." Ed: Benjamin Isakhan ve Stephen Stockwell. *The Edinburgh Companion to the History of Democracy*. Edinburg: Edinburgh University Press. 97-109.
- Reus-Smith, Christian (2015). "Konstruktivizm." (Çev. R. Acar). İstanbul: Küre Yayınları. 285-314.
- Roberts, J.M. (2015). *Avrupa Tarihi* (Çev. F. Aytuna). İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Rousseau, J. J. (2006). *Toplum Sözleşmesi*. (Çev. V. Günyol). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sayarı, Sabri ve Hasret D. Bilgin (2018). *Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Torre, Carlos de la (2015). *The Promise and Perils of Populism*. Kentucky: The University Press of Kentucky.
- Triantafyllidou, Anna ve Maria Ilies (2010). "EU Irregular Migration Policies." Ed. *Irregular Migration of Europe: Myths and Realities*. MPG Books Group: Birleşik Krallık.
- Ünal Eriş, Özgür (2018). "Avrupa'da Yükselen Popülizm, Almanya ve Türkiye ile İlişkilere Yansımalar." Ed: Ebru Canan Sokullu. *Popülizmle Dönüşen Avrupa: ve Türkiye-AB İlişkilerinin Geleceği*. İstanbul: Bilgesam Yayınları, 195-201.

Vossen, Koen (2016). *The Power of Populism: Geert Wilders and PVV in the Netherlands*. Oxford: Routledge.

Zabcı, Filiz (2014). “Büyük Sokratesçi Okullar ve Siyaset.” Ed: Mehmet Ali Ağaoğulları. *Sokrates’ten Jakobenlere Batı’da Siyasal Düşünceler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

2. Makale, Tez, Bildiri ve Raporlar

Canovan, Margaret (1999). “Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy.” *Political Studies*, 47 (1), 2–16.

Erdoğan, Mustafa (2001). “Avrupa Birliği Anayasalarında Devletin Temel Nitelikleri.” *Liberal Düşünce*, (23), 29-35.

Güleç, Cansu (2015). “Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları ve Türkiye’ye Yansımaları.” *TESAM Akademi*, 2 (2), 81-100.

Fertig, Michael (2002). *Germany as an Immigration Country: Empirical Evidence*. Doktora Tezi. Ruprecht-Karl University, Heidelberg.

Ignazi, Piero (1992). “The Silent- Counter Revolution: Hypotheses on the emergence of extreme right-wing parties in Europe.” *European Journal of Political Research* (22) Kluwer Academic Publishers: Netherlands. 3-34.

Kaçar, Fatmanur (2017). “Almanya Federal Meclis Seçimi ve Almanya için Alternatif Partisi’nin Yükselişi.” *Türkiye-Almanya Araştırmaları Dergisi*, 6, 1-2.

Kaltwasser, Cristóbal Rovira ve Paul Taggart (2016). “Dealing with populists in government: a framework for analysis.” *Democratization*, 23 (2), 201-220.

Kaltwasser, Cristóbal Rovira (2012). “The ambivalence of populism: threat and corrective for democracy, *Democratization*.” 19 (2), 184-208.

Kaya, Emrah (2014). *Latin Amerika’da Sol Liderlerin Yükselişi ve Uluslararası Politikaya Etkisi: Venezuela-Bolivya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

LSE “To Define Populism.” London School of Economics: 1967.

Mayer, Matthias M. (2016). “Germany’s Response to the Refugee Situation: Remarkable Leadership or Fait Accompli?” *Newpolitik*, Bertelssman Foundation. 9-19.

Mudde, Cas (2016). “The Study of Populist Radical Right Parties: Towards a Fourth Wave.” *C-REX Working Paper Series*, (1). 1-23.

Müller, Jan-Werner (2013). “Defending Democracy Within the EU.” *Journal of Democracy*, 24 (2). 138–49.

Özdemir, Celal (2017). “Öfkeden Umuda: İspanya’da Popülist Siyaset ve Podemos.” *Mülkiye Dergisi*, 41 (1) , 231-258.

Parshina, Kristina (2016). *Examining Motives of the Right-Wing Populist Parties’ Electorate in Scandinavian Countries*. Yüksek Lisans Tezi. Erasmus University,

Rotterdam.

Saatçioğlu, Beken (2017). “AB'nin Mülteci Krizi: Normlar-Çıkarlar Dikotomisi Üzerinden AB'yi Yeniden Değerlendirmek.” İktisadi Kalkınma Vakfı. 212-236.

Sönmez, Pelin (2014). Avrupa Birliği'nde Yeni Dönem Postkolonyal İlişkiler ve Göç Politikaları Diyalogu. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sözen, Yunus (2017). Demokrasi, Otoriterlik ve Popülizm. Boğaziçi Üniversitesi, TÜSİAD Dış Politika Forumu. DPF 2017-RR 01.

Taggart, Paul ve Cristóbal Rovira Kaltwasser (2016). “Dealing with populists in government: some comparative conclusions.” Democratization, 23 (2), 345-365.

Toprak, Zafer (2017). “Janus'un İki Yüzü: Popülizm ve Demokrasi.” Perspektif 23 (3257). 32-35.

Türk, Hikmet Sami (2006). “Seçim, Seçim Sistemleri ve Anayasal Tercih: Sainte-Laguë Sistemi (İskandinav Versiyonu).” Anayasa Yargısı, (23). 76-113.

Yeşilçayır, Celal (2017). “Carl Schmitt'in Liberalizm Eleştirisi.” Mavi Atlas, 5(1). 22-43.

Yıldırım, Yavuz (2018). “Polonya'da Popülist Sağın Yükselişİ: PiS Örneği.” (Ed. F. Yardımcıoğlu, F. Beşel). 5. Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi. Sakarya: PESA. 131-136.

Yıldız, Onur (2015). “Popülist İtirazdan Popülist İdareye: SYRIZA ve PODEMOS Örnekleri.” Mülkiye Dergisi, 39 (2), 291-296.

Yüksel, Emre (2019). Avrupa'da Yükselen Sağ Popülizm: Almanya, Avusturya Ve Hollanda Örnekleri Üzerinden Sağ Popülist Liderlerin Yeni Medyayı Kullanma Pratikleri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zizek, Slavoj (2006). “Against the Populist Temptation.” Critical Inquiry, 32 (3). 551-574.

3. Elektronik Kaynaklar

AB Başkanlığı/T.C. Dışışleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı (15.10.2015). “Türkiye-AB Ortak Eylem Planı”

<https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/15_ekim_2015_turkiye_ab_ortak_eylem_plani_.pdf> (Erişim Tarihi:13.05.2020)

afd.de (04.02.2019). <<https://www.afd.de/alice-weidel-deutschlands-politische-elite-uebt-sich-in-dekadenz-auf-kosten-der-buerger/>> (Erişim Tarihi: 29.04.2020)

afd.de “Manifesto for Germany” <https://www.afd.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/04/2017-04-12_afd-grundsatzprogramm_englisch_web.pdf> (Erişim Tarihi: 10.05.2020)

afd.de “Migration” <<https://www.afd.de/migrationspolitik/>> (Erişim Tarihi: 13.05.2020)

Al Jazeera Turk (18.10.2016). “Dünya Sığınmacılardan Neden Korkuyor? Zygmunt Bauman ile söyleşi” <<https://www.youtube.com/watch?v=7WB3wDUzyY>> (Erişim Tarihi: 10.05.2010)

Anna Sophie Schneider (01.10.2018). “So populistisch denken deutsche Wahler” <<https://www.spiegel.de/politik/deutschland/afd-und-politische-eliten-so-populistisch-denken-deutsche-waehler-a-1230995.html>>

Balibar, Etienne (02.01.2017). “Populism and the counter-populism in the atlantic mirror” <<https://www.opendemocracy.net/en/can-europe-make-it/populism-and-counter-populism-in-atlantic-mirror/>> (Erişim Tarihi:15.03.2020)

BBC (09.09.2015). “Migrant crisis: EU's Juncker announces refugee quota plan” <<https://www.bbc.com/news/world-europe-34193568>> (Erişim Tarihi: 11.05.2020)

BBC Türkçe (11.01.2016). Hülya Topçu, “Köln: Zanlıların çoğu mülteci, Merkel baskı altında” <https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160111_koln_saldiri_sorusturma> (Erişim Tarihi: 11.05.2020)

BBC Türkçe (11.01.2016). “Köln’de bir grup göçmene saldırı” <https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160111_koln_irkcilar> (Erişim Tarihi: 11.05.2020)

BBC Türkçe (16.01.2016). “Almanya’dan erkek göçmenlerin yüzme havuzuna girmelerine yasak” <https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160116_almanya_gocmen_havuz_yasak> (Erişim Tarihi: 11.05.2020)

BBC Türkçe (19.08.2016). Hülya Topçu, “Almanya’da yükselişi önlenemeyen İslam ve göç karşıtı parti: AfD” <<https://www.bbc.com/turkce/37408589>> (Erişim Tarihi: 12.05.2020)

BBC Türkçe (20.04.2015). “Akdeniz’de 700’e yakın göçmen taşıyan gemi battı” <https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/04/150419_akdeniz_gocmen_ab> (Erişim Tarihi: 13.05.2020)

BBC Türkçe (30.11.2015). “Mülteci krizi: AB ve Türkiye karşılıklı tavizlerle anlaştı” <https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/11/151129_ab_turkiye_zirve> (Erişim Tarihi: 12.05.2020)

BBC Türkçe (31.01.2016). “Alman siyasetçiden ‘Polis gerekirse ateş açmalı’ çağırısı” <https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160131_almanya_siginmaci> (Erişim Tarihi: 11.05.2020)

Berhidsky, Leonid (13.04.2018). Orban’s Economic Model Is Trump’s Dream. Bloomberg Opinion: <<https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2018-04-13/orban-s-economic-model-in-hungary-is-trump-s-dream>> (Erişim Tarihi: 16.02.2020)

Bertelsmann Stiftung, “Willkommenskultur in Deutschland: Entwicklungen und Herausforderungen” <https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/Projekte/28_Einwanderung_und_Vielfalt/Emnid_Willkommenskultur_2015.pdf> (Erişim Tarihi: 13.03.2020)

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği,
<<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>>

Bora, Tanıl (31.07.2019). “Sol Popülizm (II).” Birikim:
<<https://www.birikimdergisi.com/haftalik/9619/sol-populizm-ii>> (Erişim Tarihi: 18.03.2020)

Bundesamt für Verfassungsschutz
<<https://www.verfassungsschutz.de/de/aktuelles/zur-sache/zs-2019-002-fachinformation-zu-teilorganisationen-der-partei-alternative-fuer-deutschland-afd>>
(Erişim Tarihi: 20.05.2020)

Bundesregierung.de (31.08.2015). “Sommerpressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel”
<<https://www.bundesregierung.de/bregde/aktuelles/pressekonferenzen/sommerpressekonferenz-von-bundeskanzlerin-merkel-848300>> (Erişim Tarihi: 14.05.2020)

Cambridge Dictionary,
“populism”<<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/populism>> (Erişim Tarihi: 08.01.2020)

Deutschwelle (05.03.2020). “AfD’ye Hanau saldırısında ‘suç ortağı’ suçlaması”
<<https://www.dw.com/tr/afdye-hanau-sald%C4%B1r%C4%B1s%C4%B1nda-su%C3%A7-orta%C4%9F%C4%B1-su%C3%A7lamas%C4%B1/a-52649513>>
(Erişim Tarihi: 18.05.2020)

Deutschwelle (07.04.2020). “Almanya’da aşırı sağ kaynaklı suçlarda artış”
<<https://www.dw.com/tr/almanya-da-a%C5%9F%C4%B1r%C4%B1-sa%C4%9F-kaynakl%C4%B1-su%C3%A7larda-art%C4%B1%C5%9F/a-53044671>> (Erişim Tarihi: 18.05.2020)

Deutschwelle (11.02.2020). “Almanların yarısına göre 2030’a kadar AfD yönetime gelecek”
<<https://www.dw.com/tr/almanlar%C4%B1n-yar%C4%B1s%C4%B1na-g%C3%B6re-2030a-kadar-afd-y%C3%B6netime-gelecek/a-52332974>> (Erişim Tarihi: 21.05.2020)

Deutschwelle (15.03.2016). “Pegida AfD’yi kontrol etmek istiyor”
<<https://www.dw.com/tr/pegida-afdyi-kontrol-etmek-istiyor/a-19117180>> (Erişim Tarihi: 10.05.2020)

Deutschwelle (22.02.2018). “AfD’den Pegida ile işbirliği sinyali”
<<https://www.dw.com/tr/afdden-pegida-ile-i%C5%9Fbirli%C4%9Fi-sinyali/a-42703425>> (Erişim Tarihi: 10.05.2020)

Euronews (14.10.2019). “Polonya’daki genel seçimleri iktidardaki Hukuk ve Adalet Partisi kazandı” <<https://tr.euronews.com/2019/10/14/polonya-da-genel-secimleri>>

[iktidardaki-hukuk-ve-adalet-partisi-kazandi](#)> (Erişim Tarihi: 12.02.2020)

Forsa, Sonntagsfrage <<https://www.wahlrecht.de/umfragen/forsa.htm>> (Erişim Tarihi: 12.05.2020)

Freedland, Jonathan (01.02.2020). The Day We Said Goodbye. The Guardian: <<https://www.pressreader.com/uk/the-guardian/20200201/281479278397366>> (Erişim Tarihi: 01.02.2020)

Freedom House, “Freedom in the Worl 2020: A Leaderless Struggle for Democracy” <<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2020/leaderless-struggle-democracy>> (Erişim Tarihi: 24.03.2020)

Fukuyama, Francis (09.02.2018). The Populist Surge. The American Interest: <<https://www.the-american-interest.com/2018/02/09/the-populist-surge/>>(Erişim Tarihi: 12.02.2020)

Ionescu, Geller vd. (1967). “To Define Populism.” London School of Economics. <<http://berlin.wolf.ox.ac.uk/lists/bibliography/bib111bLSE.pdf>>

Kaminski, Matthew (11.23.2015). All the Terrorists Are Migrants. <<https://www.politico.eu/article/viktor-orban-interview-terrorists-migrants-eu-russia-putin-borders-schengen/>> (Erişim Tarihi: 16.02.2020)

Kristy Siegfried (11.03.2020). “The Refugee Brief: 11 March 2020”, <<https://www.unhcr.org/refugeebrief/the-refugee-brief-11-march-2020/>> (Erişim Tarihi: 13.05.2020)

Lenz Jacobsen (13.01.2015). “Ausländer nach deutschen Bedürfnissen” <<https://www.zeit.de/politik/deutschland/2015-01/afd-einwanderung-pegida-sachsen-petry>> (Erişim Tarihi: 12.05.2020)

Medyascope (23.05.2019). “Sağ Popülizm ile Mücadelenin Yolu Sol Popülizm Değildir: Jan Werner Müller ile Söyleşi” <<https://medyascope.tv/2019/05/23/jan-werner-muller-sag-populizm-ile-mucadelenin-yolu-sol-populizm-degildir-turkce-metin-ve-dublaj/>> (Erişim Tarihi: 03.03.2020)

Medyascope (25.05.2017). “Toplum ve Siyaset: Cas Mudde ile Popülizmin Dördüncü Dalgası” <<https://medyascope.tv/2017/05/25/toplum-ve-siyaset-17-populizmin-dorduncu-dalgasi-konuk-cas-mudde-altyazili/>> (Erişim Tarihi: 10.03.2020).

Mounk, Yascha (01.02.2019). Yascha Mounk Explains the Threat of Populism. <<https://law.yale.edu/yls-today/news/yascha-mounk-explains-threat-populism>> (Erişim Tarihi: 02.02.2020)

Mounk, Yascha ve Jordan Kyle (2018). The Populist Harm to Democracy: An Empirical Assessment. Tony Blair Institute. <<https://institute.global/policy/populist-harm-democracy-empirical-assessment>> (Erişim Tarihi: 02.02.2020)

mülteci.org “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü” <<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1967-New-York-Protokolu-1.pdf>>

Nardelli, Alberto ve George Arnett (19.06.2015). Why are anti-immigration parties so strong in the Nordic states? The Guardian:
<<https://www.theguardian.com/news/datablog/2015/jun/19/rightwing-anti-immigration-parties-nordic-countries-denmark-sweden-finland-norway>> (Erişim Tarihi: 17.05.2020)

Nigel Farage (29.01.2020). Populism is Just Beginning.
<<https://www.newsweek.com/farage-brexit-populism-just-beginning-trump-impeachment-nobody-laughing-now-1484705>> (Erişim Tarihi: 18.06.2020).

Övgü Pınar (12.02.2020). Göçmen Gemilerinin Yanaşmasına İzin Vermeyen Eski İtalya Başbakan Yardımcısı Salvini 15 Yıla Kadar Hapisle Yargılanacak.
<<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51477093>> (Erişim Tarihi: 19.06.2020).

Pegida.de “Programm/ Dresdner Thesen” <<https://www.pegida.de/>> (Erişim Tarihi: 10.05.2020)

Philip Pullella (28.10.2009). “Silvio Berlusconi Says Communist Judges Out to Destroy Him” <<https://www.reuters.com/article/us-italy-berlusconi/silvio-berlusconi-says-communist-judges-out-to-destroy-him-idUSTRE59R1JX20091028>> (Erişim Tarihi: 23.03.2020)

Rahmi Gündüz (04.07.2019). “AİHM, aşırı sağcı Almanya için alternatif partisinin yaptığı başvuruyu reddetti”, <<https://tr.euronews.com/2019/07/04/aihm-asiri-sagci-almanya-icin-alternatif-partisi-nin-yaptigi-basvuruyu-reddetti>> (Erişim Tarihi: 20.05.2020)

Telek, Alphan (16.11.2017). Popülizme Karşı (III): Küresel Adalet İhtiyacı Işığında Hindistan ve Macaristan. <https://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/8550/populizme-karsi-iii-kuresel-adalet-ihtiyaci-isiginda-hindistan-ve-macaristan#.XicP-shKg2w> (Erişim Tarihi: 06.02.2020)

The Guardian, “The Rise and Rise of Populist Rhetoric” <<https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2019/mar/06/revealed-the-rise-and-rise-of-populist-rhetoric>> (Erişim Tarihi: 18.12.2019)

UNHRC.org “Mediterranean Situation” <<https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean>> (Erişim Tarihi: 13.05.2020)

Uslu, Ateş (30.05.2014). Macaristan’da Muhafazakarlık, Popülizm ve Paternalizm. <<https://baslangicdergi.org/macaristanda-muhafazakarlik-populizm-ve-paternalizm-ates-uslu/>> (Erişim Tarihi: 08.03.2020)

Yalçın Ademoğlu (02.09.2019). “Almanya’daki Branderburg ve Saksonya eyalet seçimleri sonrası sandıktan çıkan 5 sonuç”, <<https://tr.euronews.com/2019/09/02/almanya-daki-brandenburg-ve-saksonya-eyalet-secimleri-sonrasi-sandiktan-cikan-5-sonuc>> (Erişim Tarihi: 20.05.2020)

ÖZGEÇMİŞ

Çalışma sahibi Nazlıcan Dilan Tahinciođlu 2013 yılında başladığı İstanbul Üniversitesi İktisat Fakóltesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümündeki lisans öğrenimini 2017 yılında tamamlamıştır. 2018 yılında Kocaeli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Siyasi Tarih Programı'nda yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Yüksek lisans öğreniminin ikinci yılını Almanya Philipps Marburg Üniversitesi'nde değişim öğrencisi olarak tamamlamıştır.

